

Ma'rifat

Kuch - bilim va tafakkurda

МАЪРИФАТ • ХАЛҚ ЗИЁЛИЛАРИ ГАЗЕТАСИ •

1931 йилдан чиқа бошлаган

2001 йил 8 сентябрь, шанба

Баҳоси сотувда эркин нархда

№ 71 (7370)

ЯНА БИР ЯНГИ КОЛЛЕЖ

Тошлоқ туманидаги “Варзак” қишлоғида 450 ўринли замонавий қишлоқ хўжалик касб-хунар коллежи қуриб битказилди. Уни “Фарғонасувқурилиш” ҳиссадорлик жамиятига қарашли 6-кўчма механизациялашган жамланма қурувчилари барпо этди.

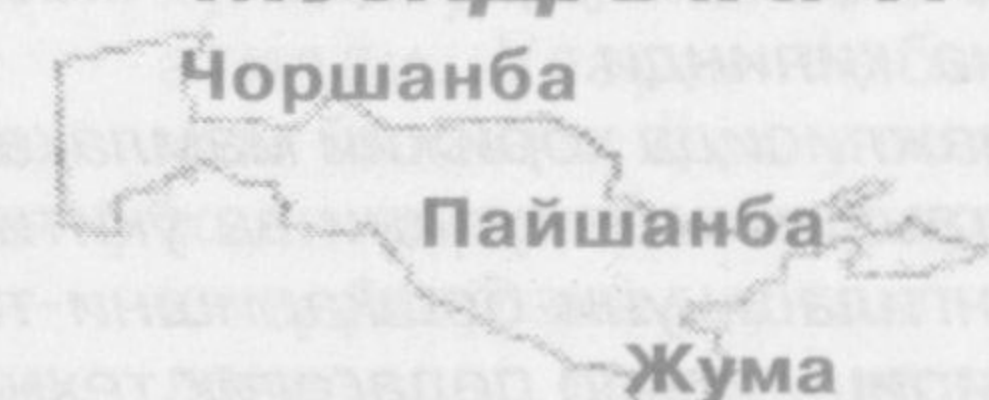
Коллежда таълим олиш учун барча шароитлар яратилган. Жумладан, ўқув хоналари, спорт зали, 100 ўринли ётоқхо-

на, устахоналар талаб даражасидаги жиҳозлар билан таъминланган.

Суратларда: Тошлоқ туманидаги “Варзак” қишлоғида 450 ўринли замонавий қишлоқ хўжалик касб-хунар коллежининг кўриниши.

Муқимжон ҚОДИРОВ (ЎЗА) олган сурат.

СЎНГИ УЧ КУН МУЖДАЛАРИ

ҚАБУЛ

Ўзбекистон Республикаси Президенти Ислам Каримов Оқсаройда Эрон Ислам Республикаси ташқи ишлар вазири Камол Харрозийни қабул қилди ва учрашувда томонлар ўзаро алоқаларни янада кенгайтириш, шунингдек, минтақавий хавфсизлик, Афғонистондаги вазият билан боғлиқ масалаларда фикр алмашди.

ЭЪТИРОФ

Халқаро олимпия кўмитаси биринчи вице-президенти Виталий Смирнов Ўзбекистон Республикаси Президенти Ислам Каримовнинг мамлакатда кўплаб спорт турларини ривожлантиришга қўшаётган улкан ҳиссасини, Ўзбекистон энг олий даражадаги халқаро мусобақаларни юксак савияда ўтказаяётгани ва мамлакатнинг жаҳон спорт майдонидаги довуғи тобора ортиб бораётгани ва халқаро олимпия ҳаракатига қўшаётган салмоқли ҳиссасини эътироф этган ҳолда, Юртбошимизга мазкур ташкилотнинг олий мукофоти — Олтин нишони ва эсдалик пластинасини топширди.

МАШВАРАТ

Тошкентда Осиё банкирлари уюшмаси Бош йиғилишининг 18-йиллик мажлиси иш бошлади ва унда иштирок этиш учун Жануби-Шарқий Осиё давлатлари уюшмаси (АСЕАН) молиячилари, Осиё-Тинч океан минтақасида ишлаётган Европа ва Америка банклари вакилларида иборат 25 давлатнинг 130 нафар банкирлари иштирок этмокда.

Бухорода
Мерилэнд
Университети
талабаси
бўлиш мумкин
3-бет

Mehmonxona
Актёр ҳам
тарбия
берувчидир
5-бет

Тошкент шаҳар
Халқ таълими
истиклол
йилларида
8-9-бет

Рентген
нурлари
сирини очиш
13-бет

ЯЛПИ МАЖЛИСДАГИ ТАҲЛИЛ

5 сентябрь. Тошкент архитектура ва қурилиш институти биносида икки кунлик илмий-амалий анжуманни ўтказиш учун таълим мутасаддилари, мутахассислар тўпланишди.

“Кадрлар тайёрлаш миллий дастури”нинг 1997-2001 йилларга мўлжалланган биринчи босқичи якунланди. Дастурда белгиланган вазифалар удаландими? Узлуксиз таълимнинг пойдеворини қай даражада яратишга муваффақ бўлдик?

Анжуман иштирокчилари жам бўлишиб, ана шу саволларга жавоб излашди, таҳлил қилишди, ҳолисона хулосалар чиқаришди.

Дастлабки маъруза билан минбарга кўтарилган Кадрлар тайёрлаш миллий дастурини амалга ошириш республика комиссияси аъзоси, педагогика фанлари доктори **Шавкат Курбонов** миллий дастурни рўёбга чиқаришнинг иккинчи босқичида амалга оширилиши зарур бўлган илмий-амалий тадбирларга урғу берди.

Анжуманга ташриф буюрган чет эллик меҳмонларнинг миллий дастур ва уни амалга оширишга киришган Ўзбекистон ҳақидаги эътирофлари тингланди.

Накаяма хоним, Япония-

нинг Ўзбекистондаги фавкулда ва мухтор элчиси:

— Ўзбекистон ривожланиш босқичига кирган ёш мамлакат. Япония ҳукумати ўзбекистонликлар билан ҳамкорлик қилишга, уни қўллаб-қувватлашга ҳамиша тайёр. Бизнинг мамлакатимиздаги олий ўқув юртларида таҳсил олаётган кўплаб ўзбекистонлик талабалар ҳақида ижобий фикрдамиз. Ўйлайманки, бундай ёшлар сизда кўп ва улар юртингизни ҳар

да биз ҳам ўрганиб олишимиз керак бўлган жиҳатлар бор. Ва бизда ҳам сизга беришимиз мумкин бўлган тажрибалар мавжуд.

Жаноб Квасье Шапюиза, Париж Жануб университети ректори:

— Франция ва Ўзбекистон орасидаги масофалар қанчалик олис бўлиб туюлмасин, бу икки халқ бир-бири билан дўст ва қадрдон. Дўстлик, биродарлик, ҳамкорлик ришталарига нафақат

II БОСҚИЧ: СИФАТ САРИ ҚАДАМ

томонлама ривожлантиришга қодир.

Анна Локсдейл хоним, Кембридж университетининг халқаро алоқалар бўйича проректори:

— Сизларда катта ислохотлар кетмокда ва булар эндигина бошланди. Айтиш мумкинки, келгусида Ўзбекистон ана шу ислохотларнинг мевасини кўради.

Жаноб Копланд, Буюк Британиядаги Вестминстер университети проректори:

— Мен шундан мамнунманки, Ўзбекистондаги таълим тизими-

таълим соҳасида, балки бошқа жабҳаларда ҳам асос солинганидан хурсандман.

Олий ва ўрта махсус таълим вазири **Саидахор Ғуломов** маърузасидан:

— Таълим олувчиларнинг юксак тайёргарлик даражаси, маънавий, маданият ва маънавий-ахлоқий савиясининг сифатига нисбатан қўйиладиган зарур талабларни белгилаб берувчи бакалаврият бўйича 140, магистратура ихтисосликлари бўйича 262 ва 40 та ўрта махсус касб-хунар таълими бўйича давлат таълим стандартлари ва наму-

Anjuman

навий ўқув режалари яратилиб, амалиётга татбиқ этилди ва тажриба-синовдан ўтказилди.

Қилинган ишлар кўп, лекин уларни умумлаштириб, таҳлил этсак, бир нарсга ойдинлашади. Ислохотларни амалга оширишнинг **сифат босқичига** қадам қўйишимиз керак.

Халқ таълими вазири **Рисбой Жўраев** “Кадрлар тайёрлаш миллий дастури”ни амалга оширишдаги умумий ўрта таълим вазифалари тўғрисида” маъруза қилар экан, жумладан, қўйидагиларни алоҳида таъкидлаб ўтди:

— Умумий ўрта таълим тизими узлуксиз таълимнинг асосий бўғинларидан бири. У кейинги босқичлар учун асосий пойдевордир.

ДТС ва янги ўқув дастурларини яратиш, уларни ўқув-тарбия жараёнига жорий этиш, бу борадаги ҳукумат ва таълим органларининг қарор, буйруқ, кўрсатма ва тадбирлари ижросини назорат қилиш, ўқувчиларнинг ДТСда белгиланган кўрсаткичларга эришиш даражаларини ва ўқув дастурларини ўзлаштириш самарадорлигини ўрганиш, таҳлил этиш ҳамда тегишли методик ёрдам кўрсатиш мақ-

(Давоми 3-бетда)

Мамлакатимиз мустақиллиги туфайли яратиб берилган имкониятлардан фойдаланиб, халқ таълими тизимида "Таълим тўғрисида" ги Қонун ва "Кадрлар тайёрлаш миллий дастури" талаблари асосида хорижий давлатлар билан таълимий ҳамкорлик йилдан йилга ривожланиб бормоқда.

Аввал хабар берганимиздек, Ўзбекистон Республикаси Халқ таълими вазирлигининг навбатдаги ҳайъат мажлисида "Таълим жараёнини такомиллаштириш бўйича хорижий давлатлар билан олиб бориладиган ҳамкорлик дастурлари ва уларнинг истиқболи тўғрисида"ги масала муҳокама қилинди.

Ҳайъат мажлисида хорижий мамлакатлар билан таълим мазмунини ва ўқитиш услубини янгилаш, уни бошқаришни такомиллаштириш, илғор педагогик технологияларни таълим-тарбия жараёнига татбиқ этиш, ўқувчи ва талабаларни маълум мутахассисликка тайёрлаш, педагог ходимлар малакасини ошириш, хорижий инвестицияларни таълим тизимида жалб этиш йўналишларида ҳамкорлик ишлари олиб борилаётганлиги таъкидланди.

Ҳамкорлик муносабатлари, айниқса, дарсликларнинг янги авлодини яратиш, уларнинг мазмунини илғор педагогик технологиялар асосида баён этиш, дарслик матни ва иллюстрацияларининг ўзаро уйғунлигини таъминлаш, нашр этишда полиграфик сифатини ошириш, ўқувчиларни дарсликлар билан таъминлашнинг ижара шаклини жорий этиш, ҳамкорликда дарсликлар ва ўқув қўлланмаларни яратиш йўналишларида самарали кетмоқда.

Бу борада Осиё Ривожланиш Банки, Британия кенгаши, Олмониянинг Гёте институти билан ҳамкорликда изланишлар олиб борилмоқда. Жумладан, замонавий дарсликлар яратиш бўйича Британия кенгаши мутахассислари иштироки-

да муаллифлар учун ўқув-семинарлари ўтказилди. Бир гуруҳ муаллифларимиз Буюк Британияга сафарга юборилиб, у ердаги дарслик яратиш тажрибасини ўрганиб келдилар.

Ўрганилган тажрибалар асосида замон талабига жавоб берадиган "Иқтисодий билим асослари", "Информатика", "Инглиз тили", "Немис тили", таълим бошқа тилларда олиб бориладиган мактаблар учун "Ўзбек тили" дарсликлари яратилиб, ўқувчиларга етказилди. Яқинда 37 номдаги дарсликни яратиш бўйича муаллифлар ва нашриётлар ўртасида танлов эълон

оширилмоқда. Бироқ, айрим йўналишларда, жумладан, илғор чет эл тажрибаларини мамлакатимиз таълим муассасалари амалиётига татбиқ этиш, таълим тараққиёти манфаатлари йўлида халқаро ташкилотлар, ваколатхоналар имкониятларидан тўлароқ фойдаланиш, ўқув муассасаларига чет эл инвестицияларини кенгроқ жалб этиш, кадрлар малакасини ошириш борасида олиб борилаётган ҳамкорлик ишлари талаб даражасида йўлга қўйилмаган.

Вазирлик ҳайъат мажлисида халқ таълими тизимидаги халқаро ҳамкорлик

ХАЛҚАРО ҲАМКОРЛИКНИ РИВОЖЛАНТИРИШГА ҚАРАТИЛДИ

қилинди. Орттирилган тажрибаларга таяниб, бу дарсликлар буткул бошқача усулда яратилади. Муаллиф нафақат дарслик қўлёзмасини тайёрлаб беради, у нашриёт билан биргаликда дарслик дизайни устида ишлайди. Танлов комиссияси дарсликнинг тугал макети тақдим этилади. Танловда ғолиб чиққан дарслик макетини чоп этиш учун эса босмахоналар ўртасида тендер ўтказилади. Қайси босмахонада полиграфик жиҳатдан сифатли, пухта ва таннархи нисбатан арзон дарслик чоп этилса, шу босмахона билан шартнома тузилади.

Шу сингари қатор йўналишларда салмоқли халқаро ҳамкорлик ишлари амалга

йўналишидаги мавжуд нуқсонлар атрофлича муҳокама қилиниб, мажлис қарорида халқ таълими тизимида таълим жараёнини такомиллаштириш бўйича хорижий давлатлар билан олиб борилаётган ҳамкорлик ишлари талаб даражасида эмаслиги таъкидланди. Мавжуд камчилик ва нуқсонларни бартараф этиш, бу соҳадаги ишларни ҳозирги кун талабларида ташкил этиш ва янги услубда ривожлантиришга йўналтирилган тегишли қарорлар қабул қилинди, чора-тадбирлар белгиланди.

Ҳайъат мажлиси қарори билан вазирликнинг таълим жараёнини такомиллаштириш бўйича хорижий давлатлар ва

ташкilotлар билан 2001-2003 йилларга мўлжалланган дастури ҳамда малака ошириш тизимида чет эл инновацион педагогик технологияларни ўқитишнинг истиқбол режаси тасдиқланди.

Вазирлик ҳайъат қарорига мувофиқ Қорақалпоғистон Республикаси Халқ таълими вазирлиги, вилоятлар ва Тошкент шаҳар халқ таълими бошқармалари:

- жорий йилнинг 1 октябрга қадар вилоят, туман (шаҳар) халқ таълими бошқаруви раҳбарлари ўртасидаги вазифалар тақсимотини қайта кўриб чиқиб, раҳбарлардан бирига халқаро ҳамкорлик масалаларини мувофиқлаштириб боришни юклашлари, бошқарув органи штатлари доирасида шу масалалар бўйича чет тилларидан бирини биладиган координаторни белгилашлари;

- таълим ўзбек тилида олиб борилаётган мактабларда хорижий тиллар ўқитилишини жиддий таҳлил қилишлари, инглиз, немис, француз ва бошқа хорижий тилларни ўқитиш самарадорлигини оширишлари, мазкур фанлар бўйича мактабдан ташқари муассасаларда фан тўғракларини ташкил этишлари;

- хорижий ташкилотлар билан амалга оширилаётган ҳамкорлик ишларини ва услубларни таҳлил этишлари, мавжуд имкониятни ҳисобга олган ҳолда бу соҳадаги фаолиятларни такомиллаштириш бўйича чора-тадбирлар ишлаб чиқишлари ҳамда режа асосида қилинган ишлар бўйича йилнинг ҳар чораги охирида вазирликка тўлиқ маълумот тақдим этишлари зарур.

Ҳайъат мажлисида вазирликнинг тегишли бошқармаларига, вазирлик тасаруфидagi республика ташкилотларига ҳам халқ таълими тизимида халқаро ҳамкорликни ривожлантиришга йўналтирилган вазифалар топширилди.

Акбар БАХРОМОВ,
Халқ таълими вазирлиги
Матбуот маркази раҳбари

ТУҲФА

Халқимиз азалдан ўзининг саховатли инсонлари билан дунёга танилган. Кун кеча Тошкент вилояти Қибрай туманида янги мактаб биносининг қурилиб фойдаланишга топширилишида ҳам худди шундай саховатпеша инсонларнинг кўмаги асқотди.

Мазкур илм масканининг қурилиши икки йил олдин бошланиб, баъзи сабабларга кўра тўхтаб қолган эди. Ўқувчилар ўқиётган 8-мактаб эса эски бинода жойлашганлиги ва таъмирталаблиги боис, Дўрмон ширкат хўжалиги раиси Незматулла Соатов ва 8-мактаб директори Хуснобод Рустамовларнинг Тошкент вилояти ҳокими У.Мирзақуловга мурожаати билан туман ҳокимлиги бошчилигида ушбу қурилиш тугалланмай қолган мактаб ҳашар йўли билан тикланди. Ҳашарда маҳалла усталари, ёшу қари бирдек қатнашдилар.

Икки ярим ой ичида янги, ҳар томонлама замон талабларига жавоб берадиган 240 ўринли мактаб биноси мустақиллигимизнинг 10 йиллик тўй арафасида фойдаланишга топширилди.

Мактабнинг очилиш маросимида Тошкент вилояти ҳокими У.Мирзақулов, Қибрай тумани ҳокими С.Тошхўжаевлар нутқ сўзлаб, йиғилганларни қўшалок байрам билан табрикларкан, ўқувчиларга 2002 йилда 310 ўринли янги замонавий мактаб қуриб беражакларини билдиришди. Ўз навбатида сўзга чиққан ёшлар ҳам ҳукуматимиз томонидан уларга яратилиб берилаётган имкониятлардан оқилона фойдаланиб, келажакда юртимиз равнақи учун ўзларининг муносиб ҳиссаларини қўшажакларини таъкидлашди.

Турсунхўжа АЗЛАРХОНОВ

Янги ўқув йилини, болаларни соғиниб кутиб олган Беруний туманидаги 51-мактабнинг 1-тоифали она тили ва адабиёти фани муаллимаси Кумушой Ражапованинг дарслари мунозара ва баҳсларга бой. Ҳар бир мавзунини ўқувчига етказишда у кўргазмали воситаларга таянади.

Навбатдаги дарсда Умар Ҳайём рубоийларининг тарбиявий аҳамияти ҳақида сўзлаб беришни дилига туккан Кумушой Ражапова Қорақалпоғистон халқ маорифи аълочисини ҳамдир.

Суратда: Кумушой Ражапова машғулот пайтида.

Равиль АЛЬБЕКОВ олган сурат.

ЎҚУВЧИГА КОМПЬЮТЕР

Бухоро шаҳридаги 12-ўрта мактаб ўқувчиси Ойбек Ибодов шахмат-шашка бўйича қишлоқ фуқаролар йиғинлари ўсмирлари ўртасида

ўтказилган мусобақада биринчи ўринни эгаллаб, шахсий компьютерни қўлга киритди.

Мусобақа "Соғлом авлод учун" халқаро хай-

рия жамғармаси ва "Камолот" ёшлар ҳаракати ҳомийлигида ўтказилди.

"Туркистон-пресс"
Бухоро вилояти

ФАЙЗЛИ КУН ҚУВОНЧЛАРИ

Навоий вилоятининг Кони-мех тумани марказида вилоят хотин-қизлар қўмитаси, "Экосан" халқаро жамғармаси, хотин-қизлар ўқув маркази, "Қизил ярим ой жамияти", "Оила" маркази, "Камолот" ёшлар ижтимоий ҳаракати, "Маҳалла" жамғармаси, Ногиронлар жамияти ўзаро ҳамкорликда республика мустақиллигининг 10 йиллигига бағишлаб "Истиқлол фарзандлари" мавзусида анжуман ўтказди. Ушбу анжуман "Оналар ва болалар йили" дастури асосида ташкил этилиб, тадбирдан кўзланган асосий мақсад, Кони-мех тумани мактабларида таҳсил олаётган кам даромадли оила фарзандларини 2001-2002 ўқув йилида ўқув дарсликлари билан таъминлашдан иборат эди. Шу боис, тумандаги 9 та ширкат хўжаликлари ва вилоят "Матлуботсавдо" ҳиссдорлик жамияти ҳамда бошқа ҳомийлар томонидан тумандаги 1, 2, 3, 7, 9, 10, 40-мактабларда таҳсил олаётган кам таъминланган оила фарзандларининг 100 нафарига 700 минг сўм қийматидаги ўқув дарсликлари ва иссиқ кийимлар совға қилинди.

Анжуманда сўзга чиққан вилоят хотин-қизлар қўмитаси раисаси М.Иброҳимова, вилоят ҳокимлигининг "Маънавият ва маърифат" ишлари бўлими раҳбари, профессор С.Иноятов, Кони-мех тумани ҳокими С.Оспанов, "Экосан" халқаро жамғармаси вилоят бўлимининг раҳбари Ж.Ғойиповлар ўқувчи болаларни янги ўқув йилининг бошланиши билан табриклашди.

Ўтқир ПЎЛАТ

(Давоми. Боши 1-бетда)

садида мониторинг тизими шакллантирилди.

Дарсликларнинг янги тизimini шакллантиришга муваффақ бўлсак-да, ҳали уларни мазмунан ва полиграфик жиҳатдан бутунлай пишиқ-пухта қилолганимиз йўқ.

Фанлар академияси бош илмий котиби **Шухрат Эгамбердиев**:

— Миллий дастурда фан ва ишлаб чиқариш ҳамкорлигини йўлга қўйиш алоҳида банд сифатида белгиланган. Фанлар академияси тасарруфидаги 38 та илмий тадқиқот институтлари ва бирлашмаларининг олий ва ўрта махсус таълим вазирлиги билан ҳамкорлик шартномалари бор. Уларда соғлиқни сақлашдан тортиб, ишлаб чиқариш технологияларини такомиллаштиришгача бўлган вазифаларни амалга ошириш назарда тутилган. Кейинги босқич 2001-2004 йилларда ана шу шартномалар янада такомиллаштирилиши керак.

Ўрта махсус, касб-хунар таълими маркази раҳбари ўринбосари **Хайриддин Маъсудов** маърузасидан:

— Мутлақо янги турдаги таълим муассасаларининг вужудга келиши ҳам олий мақсадни ўзида мужассам этган. У ҳам бўлса, ёшларни ҳаётга, жамиятга муносиб тайёрлаш. Умумий ўрта таълим босқичини ўтаган йигит-қизлар икки таълим муассасасидан бирини танлаш имкониятига эгадир: академик лицей ёки касб-хунар коллежи. Ҳозирда бундай илм масканлари 306 тага етди. Уларнинг фаолиятини юритишнинг ҳуқуқий-меъёрий асослари яратилди. Биз

II БОСҚИЧ: СИФАТ САРИ ҚАДАМ

биринчи босқичдан иккинчисига ҳаттадик. Эндиги бош вазифа таълим даражасини янада **такомиллаштиришга** қаратилмоғи даркор.

КЎРГАЗМАДА АКС ЭТГАН ЮТУҚЛАР

ТАҚИ фойесига қатор олий ўқув юртлари, улар қошидаги академик лицейлар ҳамда пойтахт касб-хунар коллежлари педагогик жамоаларида тайёрланган ўқув-услубий қўлланмалар, кўргазмалар воситалар, "Кадрлар тайёрлаш миллий дастури"ни рўёбга чиқаришнинг биринчи босқичи даврида таълим муассасаларида яратилган

янгилıklar, эришилган ютуқларни акс эттирувчи кўргазма ташкил қилинди. Анжуман иштирокчилари эътиборига нафақат дидактик материаллар, балки бевосита таълим масканларида яратилаётган компьютер дастурлари, видеоплакатлар намуналари ҳам тақдим этилди. Ушбу материалларнинг барчаси анжуманнинг якуний тавсияларига кўра, алоҳида видеофильм сифатида таълим муассасаларига етказиладиган бўлди.

ИШТИРОКЧИЛАР БИЛАН СУХБАТ

Табиийки, асосий маърузаларни тинглаб ўтирган анжуман иштирокчиларининг ислохотлар ва уларнинг бориши хусусида ўз фикрлари бор. Анжуман иштирокчиларини суҳбатга тортар эканмиз, бунга амин бўлдик.

Ҳалима АЛИМОВА, Тошкент тўқимачилик ва енгил саноат институти ректори:

— Дунёдаги ривожланган давлатларда жуда кўп жамғармалар бор. Улар ривожланаётган давлатларга кўмак бериш учун тайёр туришади. Биз шундай лойиҳаларни ишлаб чиқиб, уларга тақдим қилишимиз керакки, жамғарма ўз ёрдамини бажонидил узатсин. Менинг фикримча, мамлакатимиз олий ва ўрта махсус таълим муассасалари ўз истиқболига мўлжалланган мукаммал лойиҳаларни ишлаб чиқишлари керак.

Эътибор СУЛТОНОВА, Жаҳон иқтисодиёти ва дипломатия университети кафедра мудири:

— Университетимизда уч йўналиш бўйича кадрлар тайёрланмоқда: халқаро ҳуқуқ, халқаро муносабатлар, халқаро иқтисодий алоқалар. Халқаро ташкилотлар - ЮНЕСКО, ЮНИСЕФ, БМТ, ТИВ, Ташқи иқтисодий алоқалар вазирлигида фаолият юритаётган кадрлар ҳақида илиқ гап эшитиш университет ўқитувчилари учун фахр.

Анжуманнинг ялпи мажлисини профессор **Ғайрат Шоумаров** ёпар экан, куннинг иккинчи ярмида давом этадиган

шўба ишларининг изчил, таҳлилий, мунозарали бўлишига муваффақият тилади.

6 сентябрь. Институт аудиторияларида анжуман иштирокчилари 5 та шўбага бириккан ҳолда иш юритдилар. Уларда жами 100 дан зиёд маърузалар муҳокама қилинди. Давра суҳбатлари шаклида ўтган шўба йиғилишларида билдирилган таклиф ва мулоҳазалар эртаси куни якуний мажлисга тақдим этилди. Уларнинг бирортаси ҳам иккинчи ёки учинчи даражали эмас, балки барчаси муҳим. Агар ана шу таклиф ва мулоҳазалар таълим муассасаларида ўз ижобатини, яъни ижросини топса, анжуманда таъкидланган иккинчи босқичнинг **сифат даражаси** ҳақидаги орзулар ушалади.

Хулкар ТҲИМАНОВА, Нурлан УСМОНОВ, "Маърифат"нинг махсус мухбирлари Суратларда анжумандан лавҳалар.

Бурҳон РИЗОКУЛОВ олган суратлар.

БУХОРОДА МЕРИЛЭНД УНИВЕРСИТЕТИ ТАЛАБАСИ БЎЛИШ МУМКИН

— Бу университетнинг ўқув даргоҳимизда ташкил этган марказининг кўзда тутган режалардан бирidir, — дейди Бухоро агросаноат коллежи директори Абдурахмон Бозоров. — Мэриленд университети ҳузуридаги "Кенгайтирилган хизматлар" дастури асосида ҳам бир қатор амалий ишлар қилинаёпти. Коллежимизда ҳар ҳафтанинг се-шанба кунлари фермерлар малакасини ошириш ва уларга консултант маслаҳат бериш маркази машғул ўтказмоқда. Бунда тадбиркорлар иш юритиш, фаолиятни ташкил этиш билан боғлиқ хорижий тажрибаларни ўрганмоқдалар.

— Аслида бундай ҳамкорликнинг илк пойдевори вилоятимиз ҳокими С.Хусеновнинг жорий йил февраль ойида АҚШга ташрифи чоғида қўйилган, — деб суҳбатни давом эттиради коллеж директори А.Бо-

АҚШдаги Мэриленд университети билан Бухоро агросаноат коллежи ўртасида йўлга қўйилган амалий ҳамкорлик яқин келажақда истаган бухоролик иқтидор эгасига ана шундай имконият беради. Бунинг учун мазкур университетга кириб ўқиш истаги бўлган абитуриент агросаноат коллежида ҳар иккала ўқув муассасаси ҳамкорлиги асосида ташкил қилинган марказда тест синовлари топширадилар. Жавоблар университет мутахассислари томонидан АҚШда таҳлил қилинади ва муайян микдорда балл тўплаган абитуриент талабалikka қабул қилинади. Ўқиш фанлар бўйича ва курсдан-курсга ўтиш ҳам замонавий электрон алоқа воситалари орқали олиб борилади. Шу тариқа бухоролик талаба масофада туриб ўқийди ва хорижий нуфузли олийгоҳ дипломини олишга муяссар бўлади.

Mustaqillik sharofati

зоров. — Вилоятимиз ҳокими Мэриленд университетида бўлиб, ўзаро амалий ҳамкорлик таклифини ўртага ташлаган. Натижада ўзаро шартнома имзоланган. Шундан сўнг университет президенти Даниэл Моут, унинг ҳузуридаги қишлоқ хўжалиги ва табиий ресурслар коллежи ҳамда қишлоқ хўжалиги ва табиий ресурслар

халқаро дастури директори Раймонд Миллер, мазкур дастур лойиҳа раҳбари Борис Майданиклар агробизнес коллежига ташриф буюришди. Бу ердаги шарт-шароитлар билан яқиндан танишишди, бир қатор тадбирларда иштирок этишди. Шу тариқа марказ фаолияти йўлга қўйилди. Келгусида бу ҳамкорликнинг ама-

лий натижалари бўлажак мутахассислар билим савияси, иш услуби, хўжалик юритиш тажрибаларида, Бухоро агробизнес коллежи моддий-техника базаси янада мустаҳкамланишида муносиб аксини топиши, шубҳасиз. Собiq шўро тузumi даврида хорижга чиқиш учун қанчадан-қанча юқори идоралар, бюрократик тўсиқлардан ўтилиши кераклиги, ҳатто бундай уринишлар кўпинча беҳуда кетишчини назарга оладиган бўлсангиз, океан ортидаги мамлакат билан Бухородаги икки ўқув даргоҳининг кенг кўламли алоқаларни йўлга қўйганлиги қанчалик муҳим аҳамиятга эгаллигини, дунёга йўл очган мустақилликнинг нақадар бебаҳолигини дилдан янада чуқурроқ ҳис этасан, киши.

Жаҳонгир ИСМОИЛОВ, "Маърифат"нинг махсус мухбири

НАВОИЙДА ЁШЛАР БАЙРАМИ!

Жамиятимизнинг гул-гунчаси ёшларимиз Ватанимизнинг эртаси учун масъул эканлиги мамлакатимизда амалга оширилётган “Кадрлар тайёрлаш миллий дастури”да мазмунан тўлиқ ўз ифодасини топгандир. Ана шу маънода Навоий вилояти ҳокимлиги ташаббуси билан вилоят прокуратураси, вилоят “Камолот” ёшлар ижтимоий ҳаракати, “Ўзбекнаво” эстрада бирлашмаси вилоят бўлими ҳамда вилоят “Саховат” акционерлик жамияти ҳамкорлигида ўтказилган вилоят ёшларининг ўзига хос байрами Навоий шаҳридаги “Сўғдиёна” ўйингоҳида бўлиб ўтди. Ушбу байрам “Шу азиз Ватан барчамизники!” шиори остида ўтказилди.

Ёшлар кунига бағишланган байрамни вилоят ҳокими, Олий Мажлис депутати Ғ.Дилов очиб, ёшларни ушбу байрам билан қизгин табриклади. Мазкур байрамнинг яна бир қувончли томони шундан иборатки, унда жорий йилда олий ўқув юртлари, коллеж ва академик лицейларга тест имтиҳони синовларини муваффақиятли топшириб, ҳозирда 1-курсда ўқиётган талабаларнинг бир гуруҳига вилоят ҳокимлигининг махсус мукофотлари топширилди.

Айтиш жоизки, ушбу ўтказилган вилоят ёшлари байрамига Ўзбекистон эстрадасининг ёрқин юлдузлари Равшан Собиров ва “Фаёд” гуруҳларининг ўз куй-қўшиқлари билан иштирок этишлари байрамнинг янада жозибали, эҳтиросларга бой тарзда ўтишига сабаб бўлди.

Мохинисо ЎТҚИРОВА,
Навоий педагогика коллежининг
ҳуқуқ факультети талабаси

Президентимиз И.Каримов шу йил 17 июль кунини Тошкентда Ўзбекистон Республикаси Вазирлар Маҳкамасининг мажлисида сўзлаган нутқида шундай деган эди: “Биз мулкдорлар синфини шакллантирар эканмиз, ўз навбатида бу орқали одамларнинг меҳнатга бўлган муносабати, тафаккур тарзи, аҳолининг менталитети ва дунёқарашини ҳам ўзгартиришга эришган бўламиз”.

Илмий-техникавий маҳсулотни бунёд этиш, унинг бозор муносабатида тутган ўрнини ошириш учун менежерлик, маркетинглик иқтидори ва чинакам чуқур билим эгаси бўлган кадрларни тайёрлашни ҳаётнинг ўзи талаб қилмоқда.

Юртбошимиз таъкидлаётганлари, хорижий мамлакатлар ютуқларини, янги технологияларни, саноат, қишлоқ ҳўжалигини бошқариш ишидаги янгиларни чуқур ўзлаштириб, давлатимиз, халқимиз учун фойдали қирраларини ўрганиш ва ҳаётга тадбиқ этишимиз керак. Асосий мақсад ривожланган мамлакатларда эришилган муваффақиятлар негизини таҳлил этиш ва шу асосда Ўзбекистоннинг ҳам ривожланган давлатлар қаторига қўшишдир.

Америкадаги “IBM” компаниясида “Компаниянинг энг катта бойлиги — унинг одамлари” деган шиор бор ва бу фирманинг барча ходимлари ушбу шиорга қатъий риоя қиладилар.

Риоя қилиш дегани, икки таъмоилни амалга оширишдир.

Биринчиси — энг истеъдодли кишиларни фирмага жалб қилиш, уларнинг малакаларини ошириш устида тўхтовсиз иш олиб бориш (фирма малака ошириш учун ҳамма шароитларни яратиб беради, ходимлар эса шундан фойдаланиб маҳоратларини оширадilar) ва юксак ақл-заковат эгаларини фирмада ушлаб қолишга ҳаракат қилиш. Иккинчиси эса — мустақиллик ва тадбиркорликнинг раҳбарият томонидан рағбатлантирилиши. Бунга эришиш учун ходимларни қаттиқ назорат

ўтилган вазибаларни уддалашда ёрдам беради. Ҳар биримиз хатога йўл қўйишимиз мумкин. Хато учун жазолаш эса ташаббусни сўндириб қўйиши ҳеч гап эмас.

Ходимларни бир оила аъзолари сифатида билиш эса фирма фалсафасининг иккинчи ғолиб ғоясини тадбиқ қилиш, яъни фирмани жонли организм, деб ҳисоблаш учун имконият яратди.

“IBM” фирмасида унга ва фақат унга хос бўлган маданиятга катта аҳамият берилади. Бу ма-

БИЗНЕС ВА ФИРМАНИ БОШҚАРИШ

қилиш ўрнига, уларга эркинлик берилади. Буни — ваколатларни қўйишга узатиш деб аташади. Бўлажак бизнесменлар шу нарсага жуда катта аҳамият беришлари керак. Одамлардан ташаббускорлик кутсангиз, уларга ваколат ҳам беришингиз шарт. Сизнинг вазифангиз эса умумий бошқарувни амалга оширувдан иборат бўлади.

Ваколатларни қўйишга узатишдан ташқари, ходимларга ўз фикр-мулоҳазаларини бемалол изҳор қилиш, улар томонидан хатога йўл қўйилганда уни кечира билиш, яхши гап билан мадад бера олиш ҳам айтиб

даният маълум бир умумий қадриятлар асосида ташкил топади.

Бу нарса, фикримизча, кўпроқ психологик самарага эга. Лекин муҳим томони ҳам айнан шунда. Нима учун кўпгина, айниқса, кичик фирмалар хонавайрон бўлади, нима учун кадрлар кетиб қолади? Бунинг сабаби кўп, албатта. Лекин асосий сабаблардан бири, фирма ходимлари ўртасида ҳамжиҳатлик, уларни бирлаштириб турадиган фирма маданиятининг йўқлигидир.

“IBM”даги фирма маданияти урта асосий принципга таянади:

ОММАВИЙ ТАДБИР ТАДБОРИГИ

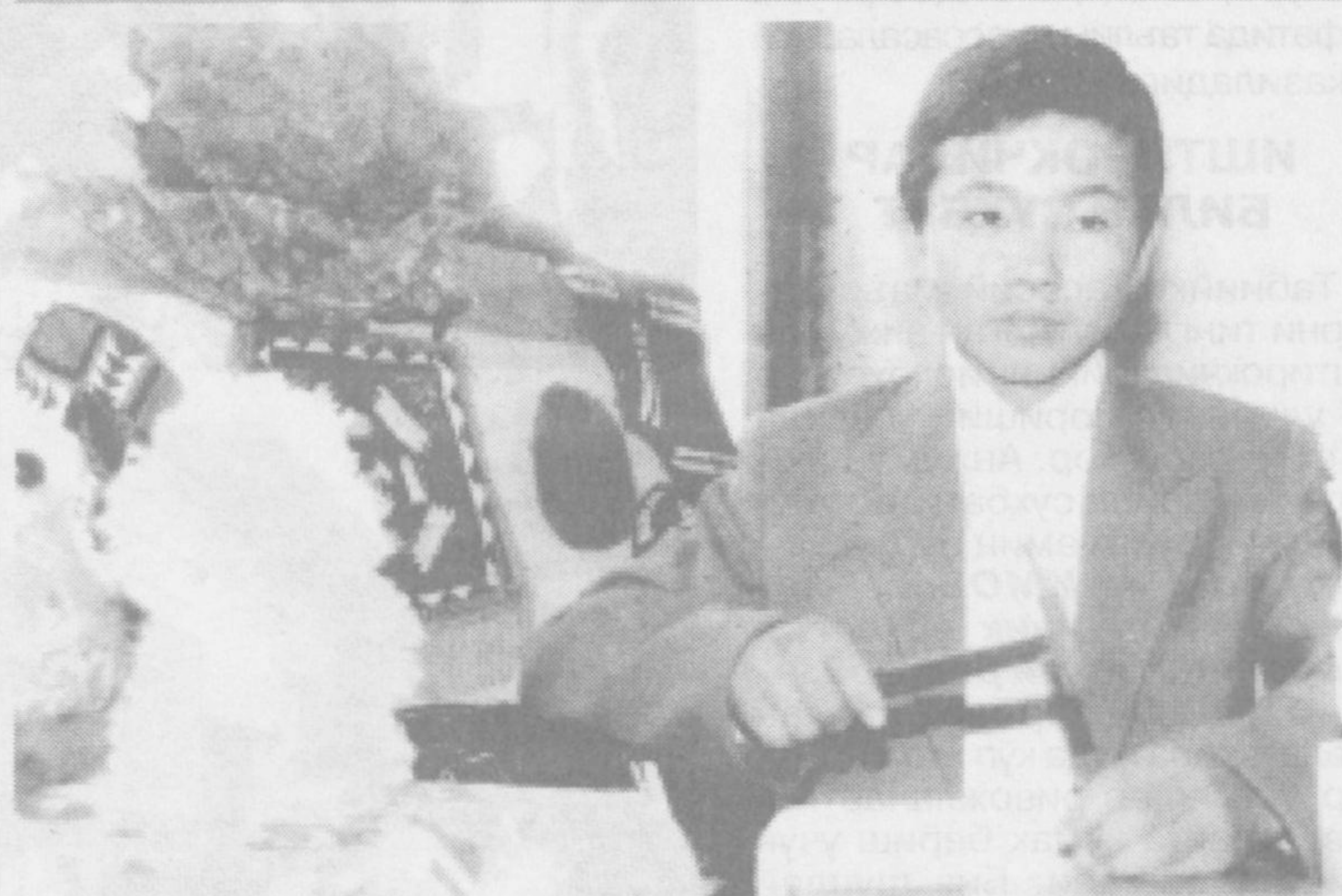
“Умид ниҳоллари” спорт мусобақаларининг бошланишига саноқли кунлар қолди. Айни кунларда таълим масканларида мазкур ўйинларни ўтказиш бўйича сўнгги тайёргарлик ишлари олиб борилмоқда. Кунини кеча Олтинқўл туманида “Умид ниҳоллари” мусобақаларига тайёргарлик кўриш ва уни ўтказиш юзасидан кўргазмали семинар бўлиб ўтди.

Туман ва шаҳарлар халқ таълими бўлимлари мудирлари, жисмоний тарбия услубчилар ва спорт мутахассислари иштирокида ўтган семинарда дастлаб, туман халқ таълими бўлимида “Умид ниҳоллари” спорт мусобақаларини ўтказиш тўғрисидаги Низом асосида тайёрланган кўргазма ва ҳужжатлар билан таништирилди.

Иштирокчиларга, айниқса, 2-6-42-мактаблардаги мусобақаларга тайёргарлик ишлари маъқул бўлди. Тайёрланган кўргазмалар, жадвал ва диаграммалар ҳар қандай ўқувчига “Умид ниҳоллари” тўғрисида тўлиқ тасаввур беради.

Умуман, семинардан шундай хулосага келиш мумкинки, мусобақаларни ўтказиш учун ҳамма нарса тахт. Спортнинг белгиланган турлари бўйича ўтказилиши лозим бўлган мусобақа майдонлари, сув ҳавзалари, теннис кортлари кўздан кечирилганида сузиш ҳавзаларини тайёрлашда айрим муаммолар борлиги аниқланди. Туман халқ таълими бўлими, туман ҳокимлиги бу масалани ижобий ҳал этиш учун бирга ҳаракат қилмоқда.

О.СИДДИҚОВ

Хунар — инсон зийнати. Шундай экан, инсоннинг хунарли бўлиши унинг оқиллигини, тежамкору ишбилармонлигини англатади. Ота-боболаримиз шу боис ҳам доимо ўз фарзандининг бирор касб эгаси бўлиб вояга етишиш учун қайғуради. Зеро, хунарли инсон хор бўлмас.

“Оқ олтин” туманидаги 3-ўрта мактабда ўқувчиларга чуқур билим бериш билан бирга ота-боболаримиз ўғитлари, қолаверса, миллий дастур талабларидан келиб чиқиб, хунар ҳам ўргатиб келинади.

Суратда: ушбу мактаб ўқувчиси Жонгабой Канотбоев устозларидан сандиқчилик касбининг сир-асрорларини ўрганмоқда.

Х.МИРЗАКАРИМОВ олган сурат

Ўзбек халқининг юксак санъати ва маданияти унинг барча касб-хунар соҳаларида ҳам ўз ифодасини топган ва асрлар оша сақланиб келинмоқда. Бугунги кунда таълим соҳасидаги муҳим вазифалардан бири ёш авлоднинг касбга йўналтиришда уста-шогирдчилик анъаналарини давом эттириш билан бирга, уларни амалий жиҳатдан тайёрлаш, уларда хунармандчилик қуникмаларини ҳосил қилишдан иборатдир. Бозор иқтисодиёти даврида ўқувчиларда ишбилармонлик, тадбиркорлик хислатларини шакллантиришда уста-шогирдчилик анъанаси катта аҳамиятга эга. Шунинг учун меҳнат таълими дарсларида маҳаллий шароитда мавжуд бўлган хом ашёлардан фойдаланишда ҳолда ўқувчилар онгига халқ хунармандчилиги қуникмаларини сингдириш, бу борада меҳнат таълимини такомиллаштириш ва услубий жиҳатдан бойитиш лозим.

Маълумки, ўқувчиларнинг меҳнат ва касбий тарбиясида касблар тўғрисида тасаввурни шакллантириш ҳамда касбий ма-

ҳоратни юзага келтириш муҳим аҳамиятга эга. Умумтаълим мактабларида меҳнат ва касб таълими асосан, беш йўналишда ташкил этилиб, бу йўналишларда бир неча тармоқлар мужассамлашган. Биринчи йўналиш — ёғоч ва унга ишлов бериш технологияси; иккинчи йўналиш — металл ишлов бериш технологияси; учинчи йўналиш — газламага ишлов бериш технологияси; тўртинчи йўналиш — пазанда-

ламалар, маҳсулотлар ишлаб чиқариш технологияси, халқ хунармандчилиги технологиялари бўлимлари бўйича узаро уйғунлаштирилган назарий ва амалий билимлар шакллантирилади.

Халқ хунармандчилигига тўхталадиган бўлсак, ўзбек халқ хунармандчилиги 150 дан зиёд соҳага эга бўлиб, меҳнат ва касб таълимига амалий тус бериш, маҳаллий хом ашёлардан фойдаланишга

дир.

Халқ миллий хунармандчилигида асосан қўлчилик, гиламчилик, ёғоч уймакорлиги алоҳида урин тутиши бизга маълум. Ота-боболаримиз, онахонларимиз яратган меъморчилик ва амалий санъат намуналари жаҳон маданияти саҳифаларида бетакрор из қолдирган. Шу боис, меҳнат таълими дарсларида миллий хунармандчилик ҳақида ўқувчиларга билим ва

ЎҚИТУВЧИ ТАДБИРКОР БЎЛСА...

чилик асослари; бешинчи йўналиш — қишлоқ ҳўжалик асосларидан иборат.

Бу йўналишлар бўйича бериладиган билим ва қуникмалар мамлакатимиздаги касб тайёргарлиги тизимининг миллий, маънавий, ҳудудий ва этник хусусиятларини тўлиқ ифодалайди. Ушбу йўналишларнинг ҳар бири юзасидан материалшунослик асослари, асбоб-ускуналар ва уларни ишлатиш, машина, механизм, станоклар ва мос-

қулайлиги, ўғил ва қиз болалар меҳнатининг ўзига хос жиҳатлари билан замон талабларига мос келади. Бу соҳани етарлича ўрганишда ёшларни касбга йўналтириш жараёнида уста-шогирд анъаналаридан фойдаланиш самарали натижалар бериши аниқ. Айниқса, маҳаллий хом ашёлардан фойдаланган ҳолда халқ эҳтиёжи молларини ишлаб чиқариш, сотишни йўлга қўйиш иқтисодий жиҳатдан ҳам, маънавий жиҳатдан ҳам жуда фойдали-

амалий қуникмалар бериб, уларда миллий қадриятларимиз билан фахрланиш хисларини уйғотиш лозим.

Бу соҳада Жиззах шаҳридаги 6-урта мактабнинг меҳнат таълими ўқитувчиси Т.Ботирова (миллий каштачилик), Фориш туманидаги 79-урта мактабнинг меҳнат таълими ўқитувчиси М.Муртозоев (ганж ва ёғоч уймакорлиги), Ғаллаорол туман касб-хунар лицейи ўқитувчиси М.Ражабова (сузана ва

Mehnat ta'limi

зардузлик)лар шу соҳаларга алоҳида эътибор берган ҳолда фаол равишда қўлдан келтирилмоқда.

Миллий хунармандчилик касбларини қайта тайёрлаш замон талабига айланди. Шуларни ҳисобга олиб қайта тайёрлаш курсларининг мазмунини ҳам меҳнат таълими ўқитувчиларидан ишбилармон ва тадбиркор устозлар тайёрлашга қаратилган.

Хулоса қилиб айтганда, меҳнат таълими ўқитувчиси тадбиркор бўлиши, турли хил уй-рузгор буюмларини ишлаб чиқиш каби малака ва билимларни ўқувчиларга сингдириш билан биргаликда уста-шогирдчилик соҳасини янада ривожлантириб, халқ хунармандчилигининг бугунги кунда тикланаётган турларини излаб топиши шу соҳани мактаб учун даромад манбаига айлантириши мумкин.

Исоқ ИСМОИЛОВ,
Жиззах ВПХМОИ меҳнат
ва эстетика
бўлими бошлиғи

Театр санъати. Бу санъат турининг 30—40-йиллардаги кўриниши, фаолияти ҳақида билишни истайсизми? Марҳамат. Ўзбек театр ва кино санъатига ўзининг муносиб улушини қўшиб келаётган моҳир актёр, Ўзбекистон халқ артисти Зикир Муҳаммаджонов бу ҳақда хотираларини биз билан ўртоқлашди.

— Қайсидир ижодкор “Хар бир асарим фарзандим кабидир” деган эди. Зикир ака, айтингчи, Сиз яратган образларингиздан қайсинини кўпроқ соғиниб яшайсиз?

— Тўғри гап. Хар бир ўйнаган ролим мен учун кадрли. Чунки уларга меҳнатим сингган. Мирзо Улуғбек, Хусайн Бойқаро, Алишер Навоий, Собир Раҳимов образларини яратганим қалбимга фахр бахш этади. Бунинг сабаби, улар тарихий шахслар бўлгани учундир балки. Лекин, театрда юздан ортиқ, кинода эллика яқин, телевидениеда ўттизга яқин рол ўйнаганман. Ҳаммасининг ўз ўрни бор, албатта.

— Ҳаммамизга маълумки, сиз “Алишер Навоий” видеофильмида Хусайн Бойқаро ролини ўйнагансиз. Энди савол шундай: Хусайн Бойқаро ширакайф ҳолатда невараси Мўмин Мирзонинг қатли учун тайёрланган ҳукмга муҳр босади. Айтингчи, Сиз актёр ва инсон сифатида бу вазифани бажараётганингизда қандай ўй-халғла боргансиз?

— Актёр сифатида Хусайн Бойқарони яхши одам бўлган, деб биларман. Лекин, асарларда уни салбий кўрсатишга ҳаракат қилинган. Хусайн Бойқаронинг мастликдаги ҳаракатини эса оқлаб бўлмайди. Бу воқеанинг содир бўлишига ким ёки нима сабаб эди? Бош сабаб — аёнларнинг кўплиги. Тарихдан маълумки, саройдаги ҳамма аёнлар ҳам ҳукмдорга содиқ бўлавермайдилар. Баъзиларини парда орқасидагилар бошқариб туради. Мўмин Мирзонинг ўлимига шулар сабабчи бўладилар. Бадмаст Бойқаро эса айёр ҳушёрларнинг мақсадга етишишида восита бўлади, холос. Лекин бу “воситачи” ўзига келгач, воқеани англайди, албатта. Энди кеч эди.

Менинг актёр сифатида бу вазифани бажаришим, албатта, осон кечмаган. Юқорида айтдим-ку, Бойқарони салбий кўрсатишга ҳаракат қилинган, деб. Видеофильмнинг охириги кўринишида Хусайн Бойқаронинг отдан тушиб, қиличини ташлаб, Навоийнинг этагини ўпадиган жойи бор. Бу жараён Ойбекнинг “Навоий” романида йўқ. Биз уни Хусайн Бойқаронинг салбий образ эмаслигини равшанлантириш учун қўшганмиз.

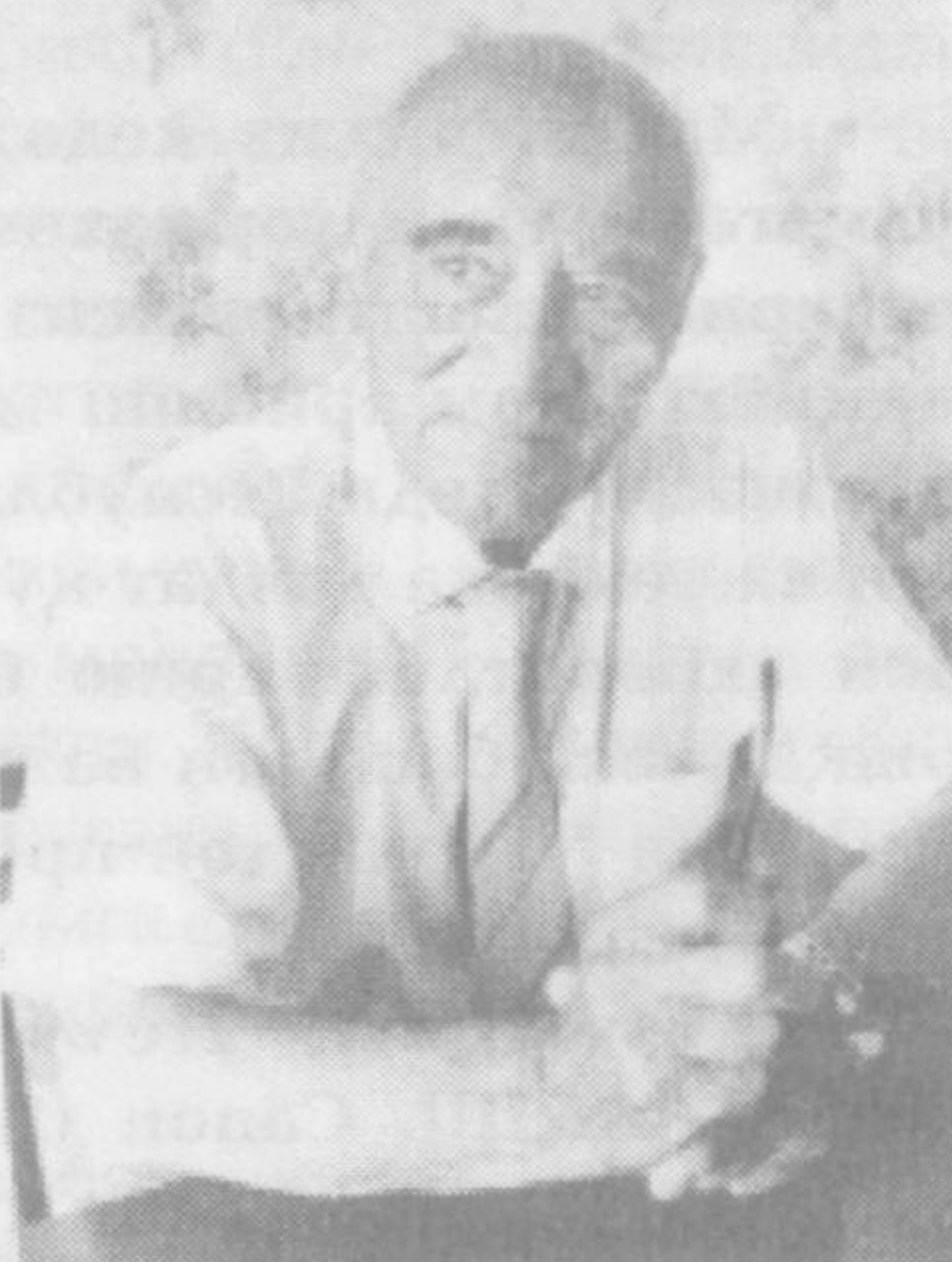
— Илк бора қўлингиз-

га қалам тутқазган устозингиз ва ўқиган мактабингиз ҳақида сўрамоқчиман. Умуман, буларни эслаганингизда кўпроқ нималарни айтгингиз келади?

— Дастлаб 1927-28 йиллари араб имлосини ўрганиш учун мачитга бориб таълим олганман. 1928-29 ўқув йилида совет мактаблари очилди. У ерда лотин алифбосида ўқий бошладик. Ўша пайтлар кўпчилик мактаблар мадрасаларда жойлашган бўлиб, ҳужралари синфхона вазифасини ўтарди. Дафтар, китоб топиш муаммо, сиёҳдонлардан сиёҳлар тўкилиб... Эҳ, у даврлар...

Биринчи ўқитувчим Рашид домла (фамилияси

Mehmonxona

“Домла” сўзи санъатда ҳам ишлатилади. Уйғур, Етим Бобожонов, Тошхўжа Хўжаевларни домла деймиз. Ёш бўлсин, қари бўлсин, сенга бирор нарсани ўргатдим, демак, у устоз саналади.

— Зикир Муҳаммаджонов ва санъат, театр. Бу боғланиш қачон ва қай йўсинда рўй берган?

— Мени, кўпинча тоғам Раҳимжон ака чопонига ўраб театрға олиб келарди. Биринчи марта кўрган томошамда бир одамни ўлдиришди — қон сачраб

қоладиган роллар ўйнаганман. “Мосфильм”, “То-жикфильм”, “Туркманфильм” ва Украина киноижодкорлари томонидан ишланган бир қатор картиналарда ҳам роллар ижро этганман.

— Улуғ санъаткорларимиз Фани Аъзамов, Наби Раҳимовларни ўқимай актёр бўлишган, дейишади. Бугун мамлакатимизнинг чекка-чекка жойларида иқтидорли ёшлар бўлиши мумкину улар ўқий олмаётгандирлар. Лекин санъатга умуман қизиқмаган ҳолда ўқиб, бу соҳага кирганлар ҳам учрайди. Бу ҳолатга қандай фикр билдирган бўлардингиз?

— “Устоз кўрмаган шогирд ҳар мақомга йўрғалар” деган гап бор. Шу маънода баъзи истеъдодли, таланти ёшлар устоздан ёки ишлаётган жамоадан таълим олмай истеъдодларини кўкка совуришлари мумкин. Демокриманки, ҳар қандай зўр истеъдод бўлганда ҳам илм зарар қил-

новлар биринчи тўпланган артистлардир. Яна, қизиги, А.Хидоятлов чойхоначи бўлган, О.Жалилов чинни дўконидан театрға олиб келинган. Маннон Уйғурнинг сезгир нигоҳи адашмаган экан, ушбу санъаткорлар ўзбек театр санъати ривожига улкан ҳиссаларини қўшдилар.

Саволингизнинг иккинчи қисмига келсак, бугунги ёшларга истеъдодини намойиш қилиш учун ҳамма шароитлар мавжуд. Ўқишсин, талантини ўтқирласин, имконни бой бермасинлар. Адашиб санъат соҳасига кирганларни эса вақт ўз чиғиринидан албатта ўтказадим.

— 65 йилдан ортиқ даврдаги театр санъати кўз ўнгингизда... Хаёлингиздан нелар кечмоқда?

— 30-40-йилларда театр биноси йўқ эди. Спектакллар бозор, сайлгоҳларда иккита кўқонаравани бир-бирига тиркаб, сахна шаклига келтириб, қўйиларди. Қиш кунлари эса, албатта, бино зарур бўлади. Машҳур “Падаркуш” спектакли Эски Жўва атрофидаги Маҳсидўзлик кўчасидаги бир ертўлали бинода томошабинларга ўтирадиган жой қилиб, намойиш қилинган.

НЭП даврида Аброр Хидоятлов театри клуб ҳолида қурилган. Ўзбекистон Миллий академик драма театрининг бугунги ҳашаматли, ажойиб биноси билан ўшани солиштиринг... Эҳ-ҳей-й... Ҳаммаси мустақиллик шарофати билан.

— Кўриб турибмиз, ҳали ҳам тиниб-тинчимайсиз. Умрингиз бундан-да зиёда бўлсин. Айни пайтда нималар билан машғулсиз?

— Ҳаётим театр билан боғлиқ экан, театрдаман-да! Бугунги кунда театр жамоамизда имкон қадар ёшларга маслаҳат бериб, йўл-йўриқ кўрсатиб келяман.

— “Маърифат” муштарийларига тилақларингиз?

— Кўплаб вилоятларда ижодий учрашувларда бўларман. Янги авлод етишяпти. Уларнинг тақдирини ўқитувчилар қўлида. Ёшлар қалбига миллий руҳни, миллийликни уйғотиш, шакллантириш ва қон-қонига сингдириш устозларига боғлиқ. Бу йўлда уларнинг сира-сира толиқмасликларини тилайман.

Яна бир тилагим, дарсликларда улуғ санъаткорлар ҳақида ҳам буюк ижодкорлар қатори маълумотлар берилса... Болалар бунга ҳам қизиқади-лар-ку ахир?!

Мен ўзимни Сизларга ҳамкасб деб биламан. Театр ҳам тарбиялайди-ку!

— Суҳбатингиз учун ташаккур!

Шерали НИШОНОВ
суҳбатлашди.

Зикир МУҲАММАДЖОНОВ:

АКТЁР ҲАМ ТАРБИЯ БЕРУВЧИДИР

ёдимда қолмаган) эди. Барчага бирдай меҳрибон, лекин қаттиққўл ўқитувчи бўлган. Бизнинг мактаб, умуман, Чорсу атрофидаги мактаблар фақат киш ойларида ишларди. Ёз ойларида ўқимас эдик. Қишда эса қийин бўларди. Кўп болалар ўқишга яланг оёқда келарди. Бунга яраша, қўлда ясалган суянчиқсиз курсию парта-столларда қалтириб ўтиришарди. Хар куни бир бола навбатчи бўлиб бир стакан чой билан 200 грамм нон тарқатарди. Бир марта нонимни катта болалар еб қўйишган. Аламимдан роса йиғлаганман.

Бир куни мактабдан қайтаётиб, кўчада от-от ўйнаётганимизда бир одам келиб қулоғимни шунақа чўздики, назаримда ҳали ҳам қўлининг изи тургандай қулоғимда. Бу Рашид домламиз эди. “Нега уйга тезроқ бориб, дарс қилиш ўрнига кўчада ўйнаб юрибсизлар”, деганди ўшанда. Бу воқеани уйдагиларга айтолмаганман. Чунки, ўқитувчи сиймоси кадрли ва табаррук эди.

Ҳозирги мактабларни, коллежларни кўриб ҳавасим келади, қанийди яна ўқисам, деб кўяман. Чунки бугунги шароит билан бизнинг ўқувчилигимиздаги шароитни таққослаб бўлмайди!

кетди. Йиғладим. Тоғам “Йиғлама, у ўлгани йўқ, сенга кўрсатаман”, деди. Томоша тугагач, чиқиб кўришдик. Бу жараёндаги ҳайрат санъатга ишқибозлигимнинг дояси бўлган эди.

1937-38 йилларда театрда оммавий сахналарда қатнашиб юрдим. Ўша йилларда Бехбудий, Фитрат, Чўлпонларнинг асарлари театр репертуаридан олиб ташланди. Шундан кейин Аброр Хидоятлов “Аваз” номли асар ёзиб, менга Убайдулла ролини ўйнашни таклиф қилди. Бу кичик ролга мени ўзи тайёрлади. 1938 йилда ижро этилган бу роль — катта сахнадаги биринчи ролим эди.

Кинода синов деган масала бор. Кўп синовларда қатнашганман. Аммо, омад ҳадеганда келавермади. Бир куни Зоҳид Собитов деган режиссёр “Фидоий” фильмига бош ролга таклиф қилди. Бормайман, синовдан ўтолмайман, деганимдан сўнг, синовсиз олишга қарор қилди. Ундаги Мақсуд ролини ўйнаганим ёққан шекилли, “Генерал Собир Раҳимов” фильмида ҳам бош ролни ўйнашимни истади. Шунингдек, таникли кинорежиссёр Латиф Файзиёвнинг “Алибобо ва қирқ қароқчи”, “Севги афсонаси” фильмларида эсда

майди. Фани Аъзамов ва Наби Раҳимовлар санъат соҳасида ўқимаган, лекин устоз кўрган санъаткорлардир. Наби акага Маннон Уйғур, Миршохид Мирзиёловлар устозлик қилганлар. Унинг театр санъатига келишига Миршохид Мирзиёлов сабаб бўлган. Фани Аъзамов ўқитувчи эди. Театрда ишлайдиганларга лотин алифбосидан дарс ўтарди. Унинг ҳар бир томошани жуда ҳам берилиб кузатишини кўрган Хожисиддиқ Исмолов деган комик актёр Фани аканинг бу санъатга кириб келишига сабабчи бўлган. Фани ака ҳам Ҳ.Исмолов ҳам, ҳали айтганимдек, санъат соҳасида ўқимаган актёрлар. Кино соҳасида ҳам улар кўплаб синовларда қатнашар, аммо ўтолмасдилар. Лекин кейинчалик, маълум тайёргарликдан сўнг, ҳаммаси изига тушарди. Юлдуз ҳам хаваскорлардан чиқади-ку. Демак, устозга ҳам боғлиқ. У қанчалик ғамхўрлик қилиб, йўлга солса, шогирд шунчалик порлаб чиқиши мумкин.

Мана, Маннон Уйғур аср бошида бир қатор истеъдодлиларни тўплаб, иш бошлаган. Аброр Хидоятлов, Обид Жалилов, Сайфи қори Алимов, Шокир Нажмиддин, Масъума Қориева, Етим Бобожо-

XXI АСРДА КОМПЬЮТЕР ТЕХНОЛОГИЯЛАРИ

Пойтахтимиздаги Интер-континентал меҳмонхонасида Ўзбекистон Вазирлар Маҳкамасининг "2001-2005 йилларда компьютер ва ахборот технологияларини ривожлантириш Дастурини ишлаб чиқиш ва ташкил этиш, Интернетнинг халқаро ахборот тизимларига кенг халқ оммаси киришини таъминлаш тadbирлари тўғрисида"ги қарори доирасида SEMURG' TEXSERVIS компанияси "XXI аср компьютер

технологиялари" тақдимоти-ни ўтказди.

Тadbир Ўзбекистон "Камолот" ёшлар ижтимоий ҳаракати ҳамда Республика почта ва телекоммуникация агентлиги иштирокида ўтди. Унда Ўзбекистон халқ шоири Абдулла Ориповга шахсий вэб-сайт топширилди. Энди шоир ижоди ва публицистик асарлари билан Интернет тармоғи орқали танишиш имкони туғилади.

— Маърифатсиз келажак бўлмаганидек, илғор технологияларни ўзлаштиришсиз таракқиётга ҳам эришиш мумкин эмас, — деди Республика Фан ва техника давлат қўмитаси ахборотлаштириш бош бошқармаси бошлиғи Баҳром Исмоилов "Туркистон-пресс" мухбирига.

Тақдимотда Hewlett-Packard (АҚШ), Canon (Япония), ITEL (Исроил) каби компьютер ҳамда технологиялар

ишлаб чиқарувчи нуфузли корхоналарнинг энг янги маҳсулотлари намойиш этилди. Тақдимот қатнашчилари компания вакилларига ўзларини қизиқтирган саволларни бериш ҳамда янгиликлар билан бевосита танишиш имкониятига эга бўлди.

Ҳозирги замон масофавий алоқа техникаси имкониятларини намойиш этиш мақсадида тақдимот ўтаётган зал билан Гулистон Давлат Универ-

ситети орасида тўғридан-тўғри видеокўприк ўрнатилди. Телекоммуникация жиҳозлари ишлаб чиқарувчи ITEL компанияси вакили уларнинг имкониятлари ва афзалликлари ҳақида сўзлаб берди.

Шунингдек, тақдимотда SEMURG' TEXSERVIS компанияси ўзбекистонлик ўн беш нафар ўқувчи ва талабаларга эсдалик совғаларини топширди.

Халқ оғзаки ижоди халқнинг асрлар давомида шаклланган бой ахлоқий ва маънавий дунёсини, ҳаёт ва табиат ҳодисалари ҳақидаги тасаввурларини, бадий-эстетик, фалсафий, диний дунёқарашини ўзида намоён қилиши билан алоҳида аҳамият касб этади. Халқ оғзаки ижодига хос бу хусусиятлар халқимизнинг асрлар давомида шаклланган яшаш тарзи, урф-одатларини, бой руҳий оламини ўзида мужас-самлаштирганлиги натижасидир. Бугина эмас, фольклор ёзма сўз санъатининг шаклланиши ва ривожига, инсоннинг ўзлигини англаши, миллий қадриятларни тиклаш ва қалбга синдириши учун ҳам бой хазина ҳисобланади. Негаки, фольклор халқ ҳаётининг барча жабҳаларини, бой маданиятини ўзига хос йўсинда ифода этади. Зеро, унда бадий жиҳатдан мукамал бўлган бутун бир ижодий мерос тўпланганки, бу мерос ижодкорларни қизиқтирмаслиги, ҳам маънавий, ҳам амалий жиҳатдан озиқлати-тирмаслиги мумкин эмас. Шу боис, ҳар бир ижодкорнинг фольклор намуналаридан озиқланиши, унга хос поэтик

усуллардан, вази ва қофиядан фойдаланиш маҳоратини, содда оҳанг ва бой поэтик унсурларни қўллаш санъатини ўрганиши табиий ҳол ҳисобланади. Булар барчаси ижодкор ижодининг бадий мукамаллиги ва халқчиллигини таъминлаш учун хизмат қилади. Шу боис, фольклор ижодкор учун ижод мактаби саналади.

Ўзбек шеъриятининг 80—90-йиллар изланишларини шу нуқтаи назардан кузатсак, унинг халқ оғзаки ижодига бўлган муносабати алоҳида саҳифани ташкил этишининг гувоҳи бўламиз.

Бу даврнинг қайноқ қалбли ва ишжонаткор ижодкорлари бўлган Азим Суюн, Усмон Азим, Хурийд Даврон каби кўплаб ижодкорлар ўз ижодида халқ оғзаки ижодининг гўзал намуналаридан илҳомланганлигини кузатиш мумкин.

Биз мазкур мақолада истеъдодли шоир Азим Суюн ўз ижодида фольклор анъаналаридан қандай ижодий озиқ олганлиги хусусида сўз юритмоқчимиз. Зеро, Азим Суюн ижодида халқона фалсафий мазмуннинг фольклор намуналарига хос тарзда поэтик мукамал ифодаланишини кузатиш мумкин.

Taassurot

Шоирнинг "Отам қабртоишидаги ёзув" номли шеърида оғзаки ижодга хос катта фалсафий мазмун яширингандир. Бу ҳол "Дунё асли бир эшикдан кириб, иккинчисидан чиқмоқдир", деган Шарқ халқлари орасида машҳур бўлган фалсафий қарашнинг поэтик шаклда образли ифодаланишида намоён бўлмоқда.

Бешигинг ўхшайди тобутга, Дунё, Тобутинг ўхшайди бешикка, Дунё. Бир эшикдан кутиб олдингу ўзинг, Кузатдинг иккинчи эшикка, Дунё.

Шеърда "дунё" поэтик образ даражасига кўтарилиб, шоир концепциясини ифодаловчи асосий воситага айланмоқда. Кўриниб турибдики, Азим Суюн шеърларидаги бадий мукамаллик, энг аввало, халқона фалсафий мазмун билан бойитилганлиги боисдир. Айни чоғда шоир шеърларида лирик "мен" ру-

"ОҚ БУЛОҚҚА
ЕТГУНЧА..."

ҳиятининг барча товланишларини ифодаловчи поэтик образлар кўплаб яратилди. Унинг шеърларида "ов" ва "овчи" тушунчалари ҳам худди фольклор намуналаридегидек асосий поэтик тимсолларга айланади. Шоир ушбу тимсоллар орқали от, бургут, каклик, қарға, тулки, бўри, йўлбарс каби кўплаб поэтик образларни яратади ва ўзининг гоявий-эстетик мақсадини ифодалашга хизмат қилдиради. Натижада кўпгина шеърларнинг поэтик мазмуни мажозийлашиб, масал жанри даражасига яқинлашади. Шоир шундай шеърлари билан замон воқеалари, кишилар тақдирини кенг ва чуқур ифодалашга ҳаракат қилади.

Азим Суюн "Овчининг ўлими" шеърида бургут образи орқали ғурури баланд кишилар тақдирини очади. Шеърда овчининг ўлимининг бургутнинг ўлимига қийёслади:

Лекин билсанг, оламда,
Бургут деган бир қуш бор.
Титрамайди ўлимдан,
Долга каби шийдаткор...
Бургут менинг ажодим,
Ўлим деган нима гап?!
Йўқ, йўқ менинг авлодим,
Ётмас ҳеч қачон титраб...

Шоир "бургут" тимсоли орқали ўлимнинг кўзига тик қараб, мағрур

борадиган инсонлар типини ярата олган.

Шоирнинг маҳорати шундаки, умр бўйи тоғ-тошларда овчилик қилиш орқали мардлик тимсолига айланган инсон умрининг сўнги паллалардаги ожизлигига қарши исёнкорлик ҳолатини драматизм даражасига кўтара олади.

Шеърда шоир фақат "овчи" ва "бургут" образларини поэтик образ даражасига кўтарибгина қолмай, айни чоғда шеърнинг бутун руҳини, оҳангдорлигини ҳам халқ оғзаки ижоди намуналари даражасига яқинлаштирган.

Қандай ҳол бу? Товба-ей,
Ҳамма жойимда титроқ,
Бу қандайин савдо-ей,
Ётсам ўлимдан титраб.

Ёв-ёв қараш десамми,
Дов-дов қараш десамми,
Барқху қараш десамми,

Бургут қараш десамми?

Шоир шеърларида қўшиқларга хос ўйноқ оҳанг, вазнининг соддалиги, қофияларнинг табиийлиги, ҳайратомуз рамзлар мазмунни таъсирчан ифодалашга хизмат қилади.

Гул ёнида тиканак,
Гул билан сув ичар-о,
Иккаласи қўш юрак,
Аҳволи не кечар-о?
Дилингиз ёнган билан,
Иқрорингиз қарорми?
Биз гулни олган билан,
Ўз ёрингиз тонарми?..

Азим Суюн халқ термаларига хос бўлган руҳни, фикрни осон ва содда усулда аңлата билиш маҳоратига эга бўлган шоирдир.

Оқ булоқни изладим,
Қора булоқ дуч келди,
Қора булоқ сувидан

ичдим ёронлар,

Оқ булоққа етгунча.
Оқ дарёни изладим,
Қора дарё дуч келди,
Қора дарё бағрида чўмилдим,
Оқ дарёга ўтгунча.

Юқоридаги қисқача таҳлиллardan хулоса қилиб шунини айтиш мумкинки, Азим Суюн ижодида фольклор анъаналарига ижодий ёндашилганини кўрамыз. Шоир ўз ижодида фольклор мотивларини моҳирона қўллаши билан ўз услубини яратишга муваффақ бўлган.

Хулкар АЛИКУЛОВА,
ТДПУ магистранти

БОШИНГ
ТЎЙДАН
ЧИҚМАСИН,
ХАЛҚИМ!

Биз, ўзбекларнинг азал-азалдан ажойиб одатимиз бор. Яхши кунларимизни, қувончли дамларимизни халқимиз билан бирга баҳам кўргимиз, катта дастурхон ёзиб, элга ош бергимиз келади. Яқинда маҳалламызда бирин-кетин учта тўй бўлиб ўтди. Битта маҳалладошимиз ўғлининг муборак 12 ёшга тўлганини нишонлаб, мучал тўйини қилиб берди. Бир кўшнимизнинг хонадонига эса, қутлуг қадамлар ила келинчак ташриф буюрди. Яна бири эса оқ фотиҳалар билан ўзга хонадонга кизини узатди. Хуллас, бир сўз билан айтганда, маҳалламызда тўйга тўй уланди. Давлатимиз мустақилликка эришмасдан олдин қайсидир кўшнингиз тўй қила туриб, кекса отахон ва онахонларимизнинг атрофидагилардан ҳайиқмасдан қўлларини дуога очиб, оқ фотиҳа берганини ҳеч эслай оласизми? Ёки илгарилари мучал тўйларида болакайга бошдан-оёқ холалари ва тоғала-

E'tirof

ри миллий дўппимиздан тортиб, зар чопон ва белбоғларгача кийгизишиб, асл ўзбек фарзанди эканини намойиш этганининг ҳеч гувоҳи бўлганмидингиз?

Ҳарқалай буларнинг сабабини мустақиллик фарзанди сифатида камолга етиб келатган менин ўзим ҳам жуда яхши тушуниб турибман. Ва яна кечагина нишонланган маҳалламыздаги тўйлардан ва мустақиллик байрамидан сўнг шунини яхши англадимки, бу фаровон кунлар ва шодиёналарнинг сабаби қилиб икки асосий омилни кўрсатиш мумкин. Бири давлатимизнинг қўлга киритган мустақиллиги бўлса, иккинчиси шу озод ва хур кунларимизнинг осойишта, осуда ўтаётганлигидир. Шу икки улуг неъматни ҳамиша асрар эканмиз, халқимизнинг боши ҳеч қачон тўйдан чиқмайди. Уни асраш эса фақат Президентимизнинг ёки айрим ҳукумат раҳбарларининггина вазифаси эмас, у менин, сизнинг, унинг ва яна барчамизнинг олий бурчимиздир.

Зебо НАМОЗОВА,
ЎзДЖТУ халқаро журналистика
факультети 1-курс талабаси

Азиз муштарий! Аждодларимиз маданий меросидан сизни баҳраманд этиб бориш мақсадида газетамизда янги — “Donish chirog’i” рукни ташкил этилди. Бугун эътиборингизга ҳавола этилаётган Саид Ахрорий қаламига мансуб бўлган мақола ҳам фаолиятингизда асқотади, деган умиддамиз.

Бизни ҳар ёқдан ўраб олган ташқи дунё туйғуларимиз орқали миямизга таъсир этади ва у ерда бу таъсирдан бир из қолади. Мана шу из ўзининг борлигини баъзи сабаблар билан бизга қайтадан сездириб қўяди. Унинг мана шундай қайтадан сездирилишига биз ҳофиза (ёдга олув, ёдда тутув) кучи деб айтамыз. Ҳофизанинг фанга мувофиқ, энг тўғри ва энг умумий таърифи шудир. Йўқса бизнинг миямизда ҳофиза кучи исмида бирор алоҳида аъзо борлигини даъво қилмаймиз.

Шу тушунтирувнинг ўзиданоқ англашиладирким, “ҳофиза” аталган улуг бир зехний куч бор ва бу кучнинг ўзи, унга ҳам паст нарса эмас. Беш туйғу (ҳис)дан ҳар бирининг ўзига махсус алоҳида ҳофизаси бордир. Масалан, баъзи кишиларда кўрув (кўз) ҳофизаси бошқа узвларга қарашли ҳофизалардан кучлироқ бўлади. Баъзиларимизда эшитув (қулоқ) ҳофизаси ўткурлик қилади. Баъзи кишилар эса, ўн-ўн беш йил бурун кўрган кўлисини қайта сўнградан танитай қолади-да, товушини эшитгандан кейин, тўсатдан таниб олади. Баъзи кишилар ўзлари юрган, кезган жойларини яхшилаб эсларида тутадилар, баъзи кимсалар эса — бир мартаба эшитилган исмларни ёд қилиб оладилар ва баъзи кишилар бир қаровда, бир кўрувдаёқ талай ҳисоб-рақамларни ёдлаб оладилар.

Мана бу нарса — истеъдоддир. Бунга албатта, тарбия орқали ҳам таъсир қилув мумкин бўлгани каби, аслида фитрий-табиий бир нарсадир. Бу ҳофиза кучига тарбиянинг жуда катта бир дахли, ўткир бир таъсири ҳам бордир. Бир киши кўпроқ нима билан машғул бўлса, унинг назарий диққатини ҳам ўшанга қарашли нарсалар ўзларига тортадилар. Бунга ҳаммамиз ўз турмушимизда кўп учратган, кўп тажрибалар билан тушуниб оладирмиз десак ҳам мумкин. Шунинг учун у нарсаларни эсда тутув ўнғайроқдир ва кишидаги ҳофиза кучи, айниқса, ўзи машғул нарсалар учун ортади. Масалан, тус ҳам кўринишларни, бир инженердан кўра бир рассом яхшироқ эсда тутта олади. Лекин бир рассомда риёзий масала, даъва, дастур шулар каби нарсаларни бир инженер қадар ёд қила олмадлиги турган гап. Бу ерда шуни ҳам айтиб ўтув керакдирким, ҳофиза деган бу катта зехний куч — фақат инсонларга хос бир куч эмасдир.

Ҳатто баъзи хусусларда ҳайвонларда бор ҳофиза кучи шундай ўткир бўлиб англашиладиким, бунга ҳали ҳам инсонлар ҳайрат қилувдан ўзларини тўхтата олмадилар. Масалан, сайёҳ каптарнинг ҳофизаси, чиндан-да, ҳайрат берарлиқдир; қанча узоқ ерларга учиб борсалар ҳам, яна илгариги жойларини осонлик билан топиб қайтадилар. Шундан ҳам англашиладирким, зийраклик деган нарса, ҳар ҳолда ҳофиза билан мутаносиб ҳисобланмайди.

Шу тафсилотдан англашилганига кўра, ҳофиза бир диққат изидир ва зехнинг малакаси ортув ва ишлатилуви орқасида ҳосил бўлган бир истеъдоддир. Ҳатто бир оз юқорида уни туйғунинг ҳам, диққатнинг шиддати билан тўппа-тўғри боғлиқ ва

мутаносибдир деган эдим. Бу шундай аҳамиятли қонундирки, тарбияда бунга диққат билан қаров, эҳтиёт билан яқинлашув ва шунга мувофиқлаштира туриб ишга киришув лозим келади.

Болаларга бир нарсани ўргатмоқчи бўлганда, уларнинг ҳар ҳолда диққатларини тортув ҳам туйғуларини кучайтирувнинг зарур эканини мана шу қонуннинг ўзи таъкидлаб ўтади. Бола ўзининг кўрқишига сабаб бўлган нарсалар (ахволлар) билан кўнглига ёққан нарсаларни ҳаммиша яхшилаб эсида тутиб юради.

Ҳофиза деган нарса — тарбия ишида балким энг аҳамиятли бўлган бир хизматни бошқаради. Нимага десангиз, зехнинг шу куч ва қобилияти бўлмаса, ҳеч бир нарсани тутув (табиати билан) мумкин бўлмай қолар эди. Шундай бир ҳолда эса, буйруқ, таъкид ва танбехларнинг ҳеч бир таъсири, билим ва маълумотнинг ҳеч қиммат ва хосияти қолмас эди. Шу сабабдан бир мураббий ҳар нимани кутганда ҳам, ҳар нарсадан илгари ҳофизадан кутажакдир. Ҳофизанинг ёшлиқда кучли бўлиб, кексайган сари кучсизланиб борушини билмаган киши йўқдир. Шу ҳофизанинг ўзи аҳамият беришга арзийдиган масалалардандир.

Шунинг учун ёшлар — ўрганилажак нарсаларни катталардан осонроқ ва

мондан олиб, яъни 6-7 ойлик бўлган чоғларидаёқ ўз теварагидаги нарсаларнинг баъзиларини ўрганишга ва ёдда тутишга киришади, яъни ўз таассуротини ёдда сақлайди. У вақтларда бола кўрув (мушоҳида) билангина машғул бўлади. Чақалоқликнинг бу пайтида боланинг тарбияси (табиий) оналик вазибалари баробарида соғлиқни сақлашнинг туб қоидаларидан иборат бўлиб қолади. Лекин чақалоқликнинг иккинчи даври, асосан тақлид этув ва ёд қилув давридир. У вақтда бола — ёд олув йўли билан ўрганилуви мумкин бўлган нарсаларни жуда яхши ўргана олади. Шунинг учун, сабоқ программаларида, ҳофиза кучи ёрдами билан қозонила турган фанний маълумотлар, тасаввур ҳам муҳокама кучи орқали қозонилажак фанний маълумотлардан илгари бўлуви мувофиқроқ тушади.

Масалан, жўғрофия ва бошқа шунга ўхшаган нарсаларни (тафсилотга киришмаслик шарти билан) ўргатув, худди шу замонда мувофиқ тушади. Лекин ўзида ҳали тасаввур ҳам муҳокама кучи ёрдами билан билинуви мумкин бўлган мустақил билимларни ўргатувга киришмак, албатта, ўринсиз бир машаққатдир. Бу тўғрида болани жуда қисганимизда ҳам бола буларни фақат ёд қила олади, лекин ҳеч нарса ту-

Саид АХРОРИЙ

ҲОФИЗА КУЧИ

(Ҳофиза кучи нимадир, бу кучни тарбия қилув йўллари, унинг тартибсиз ишлатилуви натижасида юз кўрсататурган зарарлар)

узоқ вақтларгача эсларида тутишга қодирдилар. Ёшлиқда ҳофиза кучи ортиқ ҳам чидамлироқ бўлади; ёш ўсган сари ақл малакалари мукаммаллашиб боради ва 40-50 ёшдан кейин кетга қараб тислана, сусая бошлайди.

Дарвоқе, бу тўғрида баъзи мустасноликлар ҳам йўқ эмас. Ҳатто ақлнинг малака, бутунлик ва мукамаллигини сақламоқ баробарида 80-90 ёшда ҳам уни ишлатишдан тўхтамаган кўп олимлар ва машҳур кишилар бўлгандир. Лекин қандай бўлса ҳам, бу бахтли кишилар кам учрайдилар. Бунинг устига яхшилаб текшириб чиқмак — уларнинг ҳам ўз ёшлиқларидаги зехний кучлари билан кейинги зехний кучлари орасида анчагина айирма борлигини кўришимиз мумкин.

Гавданнинг кучдан қолуви билан яқиндан боғлиқ бўлган ақл кучсизлиги жуда табиий бир ҳолдир. Бу айирмага ҳайрат қилувнинг зехний кучлари билан кейинги зехний кучлари орасида анчагина айирма борлигини кўришимиз мумкин.

Амалий тарбия юзасидан қараганда, бу мулоҳазаларнинг бизга катта ёрдами тегадир. Фикр тарбиясига бу қоидалар ўқинишдирилгандан кейин, бундан ўқитув усуллари ҳам сабоқ дастурлари тўғрисида озми-кўпми аҳамиятли натижалар чиқариб олуви мумкин.

Бу қоида ҳам тартиб бўйича тузилган сабоқ программаларида, ҳофиза кучи ёрдами билан қозонилажак фанний маълумотларнинг бошқалардан илгарироқ бошланишуви тўғри келади. Айниқса, тил ўрганув учун ҳакима (муҳокама) кучи ёки бошқа юқори малакалардан кўпроқ ҳофиза кучига эҳтиёж тушади. Мана шунинг учун, тил ўрганувни болалик чоғида тавсия этув керак. Шундай қилганимизда, кўпроқ муваффақият қозона оламиз. Аслида ҳам болаликнинг дастлабки даврида ҳофиза кучини ишлатувдан катта, аҳамиятли зехний бир фаолият йўқ кабидир.

Бола — таъсирлана бошлаган за-

шунмайди. Бу жуда кўп тажрибалар билан аниқлангандир.

Сабоқ дастурларини тузишга киришганда, боланинг кўрув (мушоҳида) тўғрисида бўлган қобилият ва истеъдоди билан ҳисоблашмоқ керак. Шунинг учун (жуда чуқур кетмаслик шарти билан) ҳайвонот, набобат ҳам маданият фанларининг бошланғичларида бу пайтларда оғиздан айтув ҳам кўриб синаб чиқув йўли билан ўргатиб бўлади. Риёзийдан ҳисобнинг оддий бошланғичлари ҳам ёшларда муваффақият билан ўргатиб чиқув мумкин. Лекин риёзий масала, даъво ва дастурлар ҳал этув учун ҳам шундан қиёс қилиб олув мумкин.

Бу ергача арз этилган мулоҳазалардан, тарбия ишида турмушнинг турли давларини кўз олдида тутиб, сабоқ программасини шунга кўра тузувнинг керак экани англашилади.

Бу нуқтаи назардан қараганда, бундай фойдали мулоҳазаларни фақат ҳофизага қарашли бўлиб ёзган нарсаларга қўшиб ёзув мувофиқ тушар эди. Чунки бу мақолага асосан бошқа нарсалардан кўра, ҳофизанинг дахли ва муносабати кўпрақдир. Шунинг учун, ҳофизадан сўз очганимизда, бу тафсилотни ҳам ўртага чиқариб ташладик.

Бунга ўхшаган яна баъзи аҳамиятли нарсалар бордирким, улардан ҳам бир-икки сўз айтиб ўтсак, муносабатсиз бўлиб тушмас деб ўйлаймиз. Шунинг учун экскурсиялар орқали қозонилажак турли фанний маълумотлар тўғрисида ҳам бир-икки сўз айтиб ўтув тўғри келади.

Эксперсиялар ва фанний маълумотлар болалик даври учун энг мувофиқ ҳам фойдали усул эканини ҳамма билади. Бу хилда уюштирилган маълумотлар ўз мавзу ва тартиблари юзасидан зотан ҳозиргача тавсия этиб айтилган шартларни ўзида тўплаган бир кўлдир. Болаларнинг ҳавасини орт-

Donish chirog’i

диргани учун, ўзига уларнинг диққатини тартади. Диққатларини ўзига яқинлашдиргани учун-да уларни қисмасдан кўп нарсалар ўргатади ва овинтиради. Ашён кўрув ва таъриф қилувда ҳандаса, жабр ва бошқа юқори ва мустақил билимларнинг дахли бўлмагани учун, буларни ўрганув ва ўргатув иши катта бир зехний ҳам тасаввур кучи талаб қилади. Экскурсия йўли билан қозонилган маълумот бўлса, кўрув ва аниқлаб таъриф қилувдан иборатдир. Демак, бўладиким, табиат ва ашён кўрув йўли билан қозонилган маълумот болаларнинг табиатига ва зийраклигига энг мувофиқ ҳамда тарбиялари учун чиндан зарурдир.

Эксперсиялар орқали қозонилган фанний маълумотлар, кўрув (мушоҳида) йўли билан уюштирилган бир кул бўлгани каби, айна замонда ҳар хил нарсалардан тўпланилганидан болалар учун жуда эрмакли бўлиб чиқади. Бу усулда ўтган сабоқлар — боланинг бошига, завқиға, ҳолиға ва ақлиға энг кўп мувофиқ ва муносиб сабоқ бўлиб қолади.

Ҳофиза деган малакани кўп чарчатмасликнинг аҳамияти каттадир. Боланинг миясини чарчатув кўпинча, болалик чоғида кўп катта зарарлар тугдирувчи аҳамиятли сабаблардан саналган учун бу тўғрида яна бир оз фикр юргизиб олсак, фойдасиз бўлмас.

Бутун ақл малакаларининг биридан ўсиб ўткурланувчи бадан ҳам фикр тарбиясидан қутилган энг яхши натижадир. Лекин ақл малакалари ҳа деб куч ва камол қозона беради деб ўйлов ҳам тўғри эмас. Унинг ҳам бир чегараси бор. Бу чегарани сира ошиб бўлмайди. Шунинг учун чарчов ва чарчатув — фойдасиз бир урунишдир. Тарбия ишида, бор табиий ва мумкин кучга қаноат қилиб уни тадриж билан ўсдирувга кўниқиш тўғри келганини ҳамма вақт эсда тутув керак.

Аҳамият ва эътибор беришга арзиган яна бир нуқта бўлса у ҳам мана шундан иборатдир: бир аъзонинг қандай фаолият орқасида куч қозонуви ҳар ҳолда бошқа аъзоларнинг озми-кўпми кучдан маҳрум бўлув орқали мумкин бўлса, ақл малакаларидан бирининг, масалан, ҳофизанинг одатдаги чегарани оштурган даражада куч қозонуви ҳам, албатта, бошқа кучларнинг ва бошқа ақл малакаларининг заифланувига сабаб бўлади. Масалан, эски қориларда ҳофизанинг ортуви — кўп тасадуфларда улар орасида айтув ҳам ажратув (таъриф) кучининг заиф бўлувиға сабаб ташкил этиб келгандир. Албатта, бу тенгсизлик, ҳамма вақт ўрта даражани ошув орқасида юз кўрсатмақдир. Бўлмаса, ёш ҳам тарбияга қаратилган ақлий кучларнинг барчаси ҳам бир даражагача баравар илгари бориб ўсади ва тугаллашади.

Мана шунинг учун ақлий кучлар ҳали ўз табиий ўсиш чоғида бўлганда, ҳофиза ўз чидаמידан ортиқ даражада чарчатув — ёд олув кучини бир муддат учун бир мўлжалгача ортдиришга яраша ҳам, лекин сарсамлик ва тентакликка сабаб бўларлиқ даражада муҳокама ҳам ҳаёл кучларини заифлантиради. Зехни чарчаган болаларда қаттиқ бош оғриқлари, бурун қонашлари ва юз ҳам мияни қон босуви каби дахшатли касалликлар юз кўрсатади.

Мана шунинг учун-да, болаларнинг ҳофизасини чарчатув, албатта, ҳеч бир вақт яхши натижа бермаяжакдир. Ёш насли тарбия қилув ишида бу муҳим нуқталарни ҳам вақтида эсда тутуви миз лозим келади, албатта.

**“Маориф ва ўқитувчи” журнали
1930 йил 6-7 сонлар
Холида АХРОРОВА
нашрга тайёрлади.**

ТОШКЕНТ ШАҲАР ХАЛҚ

Мактабимиз нафақат Яккасарой туманида, балки Тошкент шаҳрида ҳам яхши ном чиқазганлиги ва шундай муқаддас даргоҳда меҳнат қилаётганлигидан чуқур фахрланиш туйғусини туяман. Ҳозир мактабимизга 1998 йилда ўтказилган "Йил ўқитувчиси" республика кўрик-танловининг ғолибаси, мохир педагог Бибисора Ҳасанова раҳбарлик қилиб келмоқда. Жамоамизнинг оқила раҳбари Б.Ҳасанова ҳукуматимизнинг юксак "Меҳнат шўхрати" ордени билан ҳам таъинланган.

Таълим даргоҳимиз ўзининг таълим-тарбия ва жамоатчилик ишларида фаоллиги билан ажралиб туради. Бу ерда ўқувчилар ўртасида турли тад-

ЮТУҚЛАР СИРИ

бирлар ва кўрик-танловлар тез-тез ўтказилиб турилгани боис, республика миқёсидаги беллашуларда ёш шогирдларимиз кўп бора ғолибликни қўлга киритишади. Хусусан, ўтган ўқув йилида ўтказилган "Сиз Қонунни биласизми?" кўрик-танловининг республика босқичида "Темур авлодлари" деб номланган ўқувчиларимиз гуруҳи фахрли ўринлардан бирини эгаллади. Ушбу ўқув йилида ўтказилган "Йил мактаби" кўрик-танловида ҳам мактабимиз фаол иштирок этди. Эришилаётган ютуқларимиз самараси сифатида ўтган ўқув йилида мактабимиз Халқ таълими вазирлиги томонидан замонавий, янги компьютер синфи билан таъинланди.

Ушбу ўқув йилидан бошлаб мактабимизнинг инглиз тилига ихтисослаштирилганлиги яна бир ютуғимиз бўлди. Бу йилги 1-синфда ўқишни бошлаган ўқувчиларимиз инглиз тилини замонавий жиҳозланган лингафон хоналарида ўргана бошладилар. Шунингдек, мактабимизда она тили ва адабиёти фани ҳам чуқурлаштирилиб ўтилади. Шу боис, ушбу фан бўйича ўтказилаётган олимпиадаларда ва ижодий танловларда ўқувчиларимиз ҳамisha ғолибликка интилишади.

Ўқитувчиларимиз орасида Ш.Ибрагимова, М.Абдураззоқова, Д.Набиев, З.Ҳошимова, М.Содиқова, Т.Нурметова сингари илғор педагогларимиз алоҳида ажралиб туришади.

Жамоамиз ишини кузатар эканман, ютуқлар сири ахилликда, мақсад сари тинимсиз интилишда эканлигига амин бўламан.

Дилфуза НАБИЕВА,
Яккасарой туманидаги 118-мактаб
раҳбарининг маънавий-маърифий
ишлар бўйича муовини

Яқинда халқимиз учун энг улуг, энг азиз байрам — Мустақиллигимизнинг 10 йиллигини кенг нишонладик. Айтиш жоизки, бу улуг тўйга ҳар бир соҳада юртдошларимиз улкан тўёнлар — ўзгаришлар ва янгиланишлар билан келдилар. Хўш, бу давр мобайнида таълим соҳасида, хусусан, бугунги қўш саҳифамиз меҳмони — пойтахтимиз таълим тизимида қандай натижаларга эришилди? "Кадрлар тайёрлаш миллий дастури"ни ҳаётга татбиқ этиш учун белгиланган биринчи босқичда нечоғли ишлар амалга оширилди? Тошкент шаҳар халқ таълими Бош бошқармаси бошлиғи Ислон ЗОКИРОВ билан суҳбатимиз шу саволлар билан бошланди.

— Ҳар қандай мамлакат истиқболли режалар тузар экан, аввало, таълимга эътиборни кучайтиради. Боиси, таълим ҳар бир жамиятнинг ажралмас қисми, маданияти ва ривожланишининг асосий кўрсаткичидир. Шу маънода мустақиллигимизнинг илк кунларидан бошлаб мамлакатимизда таълимни ислоҳ қилишга киришилди, таълим соҳаси давлат сиёсатининг устувор йўналиши деб эълон қилинди.

Айтиш мумкинки, мустақиллигимизнинг ўтган ўн йили давомида ва "Кадрлар тайёрлаш миллий дастури"нинг биринчи босқичида Тошкент шаҳар халқ таълими тизимида катта ўзгаришлар юз берди, кўплаб янгилар, ташаббуслар амалиётга жорий этилди. Жумладан, таълим муассасалари ҳаётидан ўқувчилар билим даражасини аниқлашда тест, рейтинг усуллари мустаҳкам ўрин эгаллади. Давлат таълим стандартлари босқичма-босқич жорий қилина бошлади. Ўқувчиларга янги ўзбек алифбосида таълим берили бошланди. Мазкур янгилар таълим мазмунини мазмун ва моҳият жиҳатдан тубдан янгиллади. Ўқув режасига "Ватан туйғуси", "Одобнома", "Маънавият асослари", "Миллий истиқлол ғояси" каби янги фанлар киритилди. Янги дастурлар, дарсликлар яратилмоқда. Халқаро ҳамкорлик амалга ошмоқда. Таълимда мониторинг, маркетинг хизматлари жорий этилди.

"Кадрлар тайёрлаш миллий дастури" таълим тизимини ислоҳ қилишда

олдимизга аниқ вазифаларни қўйганлиги маълум. Ушбу талабларни бажариш учун Бош бошқарма ва туман халқ таълими бўлимлари томонидан ҳудудий ва

ри, 5 та Меҳрибонлик уйлари фаолият кўрсатмоқда. Йиллар мисолида қарайдиган бўлсак, бу рақамлардаги ўсишни кузатиш мумкин. 1991 йилда мак-

БОШ МАҚСАД —

маҳаллий хусусиятларни инобатга олган ҳолда ҳамда давлат, жамият ва шахс эҳтиёжларидан келиб чиқиб умумий ўрта таълим муассасалари тармоғини ривожлантиришнинг истиқболли дастури ишлаб чиқилган эди. Мазкур дастурга кўра, 1997-2000 йиллар давомида Тошкент шаҳрида 5537 ўқувчи ўрнига мўлжалланган 7 та умумтаълим мактаблари ва уларга қўшимча бинолар, 460 ўринли болалар боғчаси қурилиб, фойдаланишга топширилди.

Таълим муассасаларини капитал таъмирлаш учун 1998 йилда 198,5 млн. сўм маблағ ажратилган бўлса, 2001 йилда бу рақам 475 млн. сўмни ташкил этди. Оталик ва ҳомий ташкилотлар томонидан муассасаларимизни таъмирлаш учун ўтган йилнинг ўзида жами 70,8 млн. сўмлик, ота-оналар томонидан эса 227,7 млн. сўмлик бегараз ёрдам кўрсатилди.

Айни пайтда шаҳримизда 363250 ўқувчи таълим олаётган 335 та мактаб, 101800 нафар болалар тарбияланаётган 535 та мактабгача таълим муассасалари, 56 та қўшимча таълим муассасала-

таблар сони 313 тани, мактабгача таълим муассасалари сони эса 432 тани ташкил этарди. Рақамлардаги ўсиш ҳам мустақиллик даврида халқ таълими тизимида ривожланиш юксак суръатларда ўсётганлигидан далолатдир.

— Маълумки, таълим самарадорлигига эришиш тизимда меҳнат қилаётган кадрлар сифати, улар билим ва малакасига ҳам боғлиқдир. Бугунги кунда пойтахтимиз таълим муассасаларида меҳнат қилаётган педагог кадрлар таркиби хусусида ҳам айтиб ўтсангиз.

— Маърифат зиёсидан кишиларни баҳраманд этадиган, ҳақиқий ватанпарвар шахсларни тарбиялаб етиштириш ҳам муаллим-устозлардир. Ҳозирги кунда Тошкент шаҳрининг таълим муассасаларида 29079 нафар педагог кадрлар меҳнат қилишмоқда. Уларнинг 19068 нафари умумтаълим мактабларида, 8772 нафари мактабгача таълим муассасаларида ва 1239 нафари мактабдан ташқари таълим муассасаларида фаолият кўрсатмоқдалар.

БОҒЧА КУТУБХОНАСИДАН ОТА-ОНАЛАР
ҲАМ ФОЙДАЛАНИШЛАРИ МУМКИН

Ҳозирги кунда таълим тизимининг барча бугунларида Миллий дастурнинг 1-босқичи натижалари сарҳисоб қилиниб, иккинчи босқичнинг ижросига доир вазифаларни белгилаш ишлари олиб борилмоқда. Хусусан, бизнинг мактабгача таълим муассасаларида ҳам бу борада қатор тадбирлар белгиланиб, уларнинг бажарилишига оид ишлар изчил амалга оширилмоқда.

Таълим муассасаларида иш мазмунини янада чуқурлаштириш, халқ таълимининг барча соҳалари учун етук малакага эга бўлган мутахассислар тайёрлашга жиддий эътибор беришни тақозо этади. Кадрлар таълим муассасаларида ҳал қилувчи омил бўлиб, уларнинг касб тайёрлигини тақомиллаштириш, малакасини ошириш, тажрибасини мукаммаллаштириш боғчамиз раҳбариятининг доимий диққат марказида турибди. Охириги 3 йил ичида боғчамизда кадрлар кўнимсизлигига барҳам берилди. Уларнинг малакасини оширишга алоҳида эътибор берилгани боис, иш мазмунига янги технология йўналишлари кенг жорий этилмоқда. Тарбиячилар томонидан Монтессори, ТРИЗ услубларининг ўринли ва унумли қўлланилиши болаларнинг мустақил ва эркин фикрлаши, равон нутқли бўлиши, соғлом, зийрак бўлиб ўсишига ёрдам бермоқда.

Кадрлар касб салоҳиятини оширишга доир ишлаб чиққан тадбирларимизда болаларнинг мактабга тайёрлашни яхшилаш, боғчага болаларни қамраб олиш курсаткичини кутариш, ноанъанавий муассасалар тармоғини кенгайтиришга қаратилган вазифалар аниқ белгиланган. Шунингдек, ота-оналар билан ҳамкорлик, маҳалла, мактаб билан ишнинг узвийлигини таъминлаш масалаларини диққат марказида тутаямиз.

Йил давомида болаларни мактаб таълимига тайёрлашга алоҳида эътибор бериб, маҳалла билан олиб борилган ташвиқот ишлари натижасида боғчага қатнамайдиган 10 та бола қисқа муддатли гуруҳга жалб

этилди. Унда ўтказилган машғулотларда болаларга янги алифбо ўргатилди, саводга тайёрлаш амалга оширилди.

Барча ёш гуруҳларида болаларнинг дастур доирасидаги билим-малакаларини ташхис қилиб, шу хулосага келдикки, ота-оналар, мактаб, маҳалла жамоатчилиги билан узвий ҳамкорликда изчил иш олиб борилса, олдимизга қўйилган барча вазифаларнинг бажарилиши мумкин экан. Боғчамизда "Болаларни ривожлантириш ва мактабга тайёрлаш" таянч дастури синовдан ўтказилгач, 27 нафар бола мактабга яхши тайёргарлик курган ҳолда чиқдилар. Болаларимизнинг 8 нафари мактабга 6 ёшдан қабул қилиндилар.

Таълим-тарбиявий ишнинг савиясини кутаришда боғчамизда ташкил этилган кўплаб танловларнинг аҳамияти ҳам катта бўлмоқда. Айниқса, қизиқарли машғулотлар ишланмалари кўриги, энг мазмунли машғулот ва сайрлар кўриги, болалар билими намоиши кабилар тарбиячиларимиз ўртасида катта қизиқиш уйғотди.

Болалар таълим-тарбиясида оталар билан ҳамкорлик мунтазам равишда ривожлантирилаётганлиги боис, ота-оналарнинг фаоллиги ортиб, боғча жамоасининг таълим-тарбиявий ишларига қизиқишлари кучайиб бораётти.

Боғчамизда болалар ва тарбиячилар ўртасида маърифий ишларнинг ташкил этилишида махсус жиҳозланган кутубхонанинг хизмати самарали бўлаяпти. У ерда мактабгача педагогика ва психологияга оид методик адабиётлар ва болалар учун китоблар, турли газета-журналлар, ҳукуматимиз қарор-фармойишлари тўпламлари, буюк сиймолар ҳақидаги адабиётлар урин олган бўлиб, нафақат тарбиячилар, балки ота-оналар фойдаланиши учун ҳам қулайлик яратилган.

Болаларнинг у ёки бу соҳадаги қизиқишларини рағбатлантириш, ривожлантириш мақсадида инглиз тили, каратэ, футбол, баскетбол, рақс, каштачилик туга-

раклари иши йўлга қўйилган. Уларга жалб қилинган болалар уларининг шу борадаги иқтидорларини ўстирмоқдалар. Болалар билан тўғри ташкил этилган таълим-тарбиявий, психологик иш натижаси сифатида тўғрақ иштирокчилари ўз билим, маҳоратларини туман, шаҳар миқёсидаги танловларда намоиш қилиб, фахрли урин ва совринларга сазовор бўлишди. Утган ўқув йили натижасига кўра "Олтин ҳумо" туман кўриги совриндори бўлган тарбияланувчимиз С.Саидов Успенский номли мусиқа мактабига қабул қилинди.

Айни пайтда Кадрлар тайёрлаш миллий дастури 2-босқичи вазифаларининг долзарб-лигини ҳис қилган ҳолда педагогик жамоамиз ўз фаолияти йўналишларига тегишли қўшимча ва ўзгаришларни белгилаб олди. Жумладан, мактаб таълими босқичига болаларни тулақонли тайёрлаш мақсадларидан келиб чиқиб, нутқда нуқсонли болалар болалар учун 2 та махсус гуруҳ ташкил этилди. Ҳозирда 45 нафар бола билан тегишли дастур ва режа асосида махсус фаолият олиб борилмоқда. Шунингдек, "Оналар ва болалар" йилида "Бободехқон" маҳалласи қошида "Оналар мактаби" ўқув машғулотлари режалаштирилган. Унга боғча психологи, тарбиячилар, тажрибали оналар, логопед ўз маслаҳат-тавсиялари билан қатнашиб, оналарни қизиқтирган турли масалалар ўз ечимини топиши кутиляпти.

Бир суз билан айтганда, боғчамиз жамоаси Миллий дастур 2-босқичи вазифаларини изчил бажариш ва муайян натижаларга эришиш учун ишчанлик, уюшқоқлик, чуқур билим ва ташаббускорлик талаб қилинишини ҳисобга олган ҳолда, бу ишга бор имкониятларини сарфлар этмоқдалар.

Фотима ДАДАХОНОВА,
Юнусобод туманидаги
"Ширинтой" номли 47-болалар
боғчаси мудираси

ҲОЖИ ОТА МАКТАБ
ТАЪМИРИ УЧУН 4 МИЛЛИОН
СЎМ МАБЛАҒ АЖРАТДИ

Мустақиллик байрами тантаналари ва янги ўқув йилининг бошланиши Чилонзор туманидаги Мирзакалон Исмоилий номидаги 138-мактабда ҳам жуда кўтаринки кайфиятда кечди. Байрамга мактаб жамоаси билан бирга шу ҳудуддаги Қозиробод маҳалласи аҳли ҳам ташриф бўюрдиги. Барча йиғилганлар тантана муносабати билан ёзилган тўқин дастурхон атрофида жам бўлдилар.

— Байрам дастурхонимизга шу маҳаллада истиқомат қилувчи Абдумажид ҳожи ота Ёрмухамедов ҳомийлик қилдилар, — дейди мактаб раҳбари Охиста Алимова. — Бундан ташқари Абдумажид ҳожи отанинг мактабимиз таъмири учун ўз ҳисобидан 4 миллион сўм маблағ ажратганлигини алоҳида таъкидлаб ўтиш жоиз.

Юртимизда Абдумажид ҳожи Ёрмухамедов сингари мактабпарвар, маърифатпарвар кишиларнинг кўпайганлигига нима етсин! Зеро, сахий қўл дард кўрмайди.

Суратда: Мактаб ҳомийси А.Ёрмухамедов мактаб раҳбари О.Алимова билан.

ТАЪЛИМИ ИСТИҚЛОЛ ЙИЛЛАРИДА

Президентимиз Ислам Каримовнинг устоз-муаллимларга кўрсатган эътибор ва ғамхўрликлари, ҳеч бир мамлакатда бўлмаган "Ўқитувчилар ва мураббийлар кўни"нинг юртимизда умумхалқ байрами сифатида нишонланиши фаолиятимизга кўтаринки руҳ бахш этди, ҳар биримизни фарзандлар таълим-тарбияси йўлида фидойи бўлиб янада шижоат ва ғайрат билан ишлашга даъват этди.

Ҳозирги кунда шахримиз педагогларнинг 1 нафари "Ўзбекистон Қаҳрамони", 26 нафари "Ўзбекистон халқ ўқитувчиси", 44 нафари "Ўзбекистонда хизмат кўрсатган халқ таълими ходими", 22 нафари "Ўзбекистон Республикасида хизмат кўрсатган ёшлар мураббийси" унвонларига ва 88 нафари давлатимиз ордени ва медалларига сазовор бўлганликлари мураббийларимиз меҳнатига берилган юксак баҳолидир.

Таълим тизимидаги ислохотларни ҳаётга татбиқ этишда фаол иштирок этувчи, замон талабларига тўла жавоб бери оладиган педагог кадрларни тайёрлаш мақсадида Тошкент шаҳар ўқитувчилар малакасини ошириш институти билан ҳамкорликда барча зарур ишларни амалга оширмоқдамиз. Институтда 1998 йилда 7176 нафар, 1999 йилда 7603 нафар, 2000 йилда 8017 нафар ўқитувчи ўз малакасини оширди. Ма-

дейишда. Донишмандлардан бири айтидики, иқтидорни намоён қилишга имконият бўлмаган ҳолда иқтидорнинг ўзи ҳам бўлмайди. Бугунги кунда юртимизда иқтидорли ёшлар учун жуда катта имкониятлар яратилмоқда, ўз навбатида қобилиятли ёшларимиз ўз билим ва маҳоратларини намоён этмоқдалар. Шу ўринда пойтахтимиздаги иқтидорли ўқувчилар ва уларга яратиб берилган шарт-шароитлар ҳусусида ҳам сўзлаб берсангиз.

— Шаҳримизнинг умумий ўрта ва мактабдан ташқари таълим муассасаларида иқтидорли, қобилиятли ва истеъдодли ўқувчиларни аниқлаш, улардаги бу ижобий фазилатларни ривожлантириш ва тарбиялаш мақсадида муайян ишлар олиб бормоқдамиз. Шаҳардаги 9 ва 216-мактабларда тарих фани чуқур ўргатиладиган махсус ихтисослаштирилган мактаблар, 13 та мактабимизда банк синфлари ишлатилмоқда.

Иқтидорли ўқувчиларни аниқлашда фан олимпиадалари муҳим ўрин тутди. Шунингдек, билим билан айтмоқчидек, бу йилги республика фан олимпиадасида шахримиз ўқувчилари 11 та фан бўйича ғолибликни қўлга киритдилар ва шахримиз республикада 1-ўринни эгаллашди. Биз таълим бераётган фарзандларнинг қобилияти ва билим даражаларини уларнинг олий ва ўрта махсус

таменти билан ҳамкорлик тўғрисида шартнома тузган. Ҳамкорлигимиз натижаси ўларок, 8 нафар ўқувчимиз ҳозирги кунда Сеулда бепул таълим олмақдалар. 1992-2000 йиллар давомида ҳар йили 13-15 нафаргача ўқувчиларимиз хориж мамлакатларига ўқиш учун юборилди. Ҳозирда ўқувчиларимиз Америка, Англия, Франция, Ҳиндистон давлатлари ўқув юртиларида таълим олишяпти.

АКСЕЛС дастури бўйича 1996-2000 йилгача 53 нафар ўқувчиларимиз грантга эга бўлдилар ва ҳозирги вақтда 21 нафар ўқувчимиз АҚШ ва Англия давлатлари таълим муассасаларида ўқишларини давом эттирмоқдалар. Бу йўналишда шаҳардаги таълим муассасалари элчихоналар ва хорижий ташкилотлар билан ҳамкорлик ишларини амалга ошираётганлар. Ҳамза туманидаги 227-мактаб Миср, Шайхонтохур туманидаги 59-мактаб Хитой, Яккасарой туманидаги 48-мактаб Польша, С.Раҳимов туманидаги 17-мактаб АҚШ, Англия, Ҳиндистон, 51-мактаб Франция, Миробод туманидаги 60-мактаб Германия, 110-мактаб Украина давлатлари элчихоналари билан, шунингдек, Сирғали туманидаги 318-боғча-мактаб мажмуаси АҚШ Тинчлик Корпуси билан мустақам алоқа ўрнатилган. 17, 29, 51, 91-мактабларимиз ЮНЕСКО ҳамкорлик мактаблари дастури аъзолари ҳисобланади.

Юнусобод туманидаги 257-мактабга 79 минг АҚШ доллари миқдорида Япония давлатининг "Кичик ҳажмдаги бегараз ёрдам" лойиҳаси имзоланган. Собир Раҳимов туманидаги 191-мактаб учун "Мактабга бегараз ёрдам" дастури бўйича Япония элчихонаси томонидан 78 минг, "Мактаб жиҳозларини сотиб олиш" лойиҳаси бўйича 60 минг АҚШ доллари яқин миқдорда шартномалар имзоланган. Айни пайтда лойиҳаларни амалга ошириш борасида иш бошлаб юборилган.

Шаҳардаги 60, 289, 340, 375, 431, 544-мактабгача таълим муассасалари ЮНЕСКО, ЮНЕСКО халқаро ташкилотлари ва "Фалак нури" халқаро Марказининг "Интеграция" дастури орқали иш олиб бормоқдалар. Бу ҳамкорлик натижасида таълим-тарбия ва соғломлаштириш жараёнини ривожлантириш учун 30 млн. сўмлик ҳомийлик ёрдами кўрсатилди. Мактабдан ташқари таълим муассасаларидан 30 нафар шахримиз ўқувчилари турли халқаро танлов, фестиваллар ва лойиҳаларда иштирок этиб, совринли ўринларни эгалладилар.

Ушбу амалга оширилган халқаро ҳамкорлик алоқалари ҳам барча вазифаларни сингадиган бир мақсадга, ёшларимизнинг етуқ ва баркамол шахслар бўлиб вояга етишларига қаратиландир.

Айни кунда Тошкент шаҳар халқ таълими Бош бошқармаси тасарруфида: 335 та мактаб; 535 та мактабгача таълим муассасаси; жами 870 та таълим-тарбия масканлари фаолият кўрсатмоқда. Бу рақам бундан 10 йил муқаддам, яъни 1991 йилда 745 тани ташкил этган эди.

Пойтахтнинг Акмал Икромов туманидаги 297-мактаб кўзга кўринган илм даргоҳларидан бири ҳисобланади. Бу даргоҳ эришадиган муваффақиятлари боис "Йил мактаби" кўрик-танловининг туман босқичида ғолиб бўлиб, шаҳар миқёсида совринли ўринни эгаллаган. Таълим даргоҳининг ижобий натижаларга эришиши замирида фидойи муаллимларнинг тинимсиз меҳнатлари ётади. Мактабнинг бошланғич синф муаллими Муборак Сатторова ҳам ана шундай изланувчан педагоглардан биридир.

Суратда: М.Сатторова дарс жараёнида.
Б.РИЗОКУЛОВ олган сурат

ЁШЛАР БАРКАМОЛЛИГИ

лака ошириш жараёнида ўқитувчиларни янги педагогик технологиялар билан қуроллантириш, уларни миллий истиқлол ғояларининг муҳим йўналишлари, давлат таълим стандарти моҳияти билан яқиндан таништириш учун фақат 2000 йилнинг ўзида 35 нафар фан доктори, 81 нафар фан номзоди, 200 нафарга яқин олий ўқув юртилари ўқитувчилари, таълим муассасаларининг тажрибали мутахассислари жалб этилди.

"Кадрлар тайёрлаш миллий дастури"нинг биринчи босқичини амалга ошириш жараёнида 97 нафар ўқитувчиларимиз чет давлатларда ўз малакаларини ошириб келдилар. Кейинги йилларда ёш мутахассис кадрларга бўлган эътибор ҳам кучайди. Ҳар бир таълим муассасасида уларга устоз ўқитувчиларни бириктириб, амалий ёрдам бериш аъёна тусини олди. Етуқ кадрларни излаб топшиш ва улар ишини омаллаштиришда "Йил тарбиячиси", "Йил ўқитувчиси", "Йил мактаби", "Йилнинг энг яхши кутубхоначиси" каби тадбирлар яхши самара бермоқда. Педагогларимиз кўп бора бундай танловларнинг республика босқичида ғолибликни ва совринли ўринларни қўлга киритмоқдалар.

— Иқтидорли болалар — эл бахти,

билим юртиларига киришларида топширадиган тест сновлари натижаларига кўра аниқлаш мумкин. Таҳлиллар натижаси Тошкент шаҳрида таълим олган ёшларнинг ўқув юртиларига кириш натижаси ошиб бораётганлигини кўрсатмоқда. 1999 йилга нисбатан 2000 йилда ўқишни истаб тест сновларида иштирок этган абитуриентлар сони 6000 дан ортиқлиги бунга далolatдир. 1998-2000 йиллар натижаларига кўра, вилоятлар ўртасида Тошкент шаҳри рус тилида таълим олган абитуриентлар билим самарадорлиги бўйича 1-ўринни, ўзбек тилида таълим олган абитуриентлар билим самарадорлиги бўйича 2-ўринни эгаллаб келмоқда.

— Ислам ака, кейинги йилларда малакатимизнинг барча жаҳонларига йўлга қўйилган халқаро ҳамкорлик алоқаларини кузатиш мумкин. Жумладан, республикамиз таълим тизимида ҳам кўпга чет давлатлар ва халқаро ташкилотлар билан самарали ҳамкорлик ришталари ўрнатилмоқда. Бу борада шаҳар халқ таълими тизимида қандай ишлар амалга оширилмоқда?

— Мустақиллик шарофати билан биз ҳам халқаро алоқалар ўрнатиш имкониятига эга бўлдик. Бош бошқармамиз Жанубий Кореянинг Сеул таълим депар-

Замонавий компьютер ва ахборот технологияларини иқтисодиёт, фан ва таълимнинг барча соҳаларига кенг жорий этиш, халқаро ахборот тизимларига, шу жумладан, "Интернет"га кириб боришини кенгайтириш, юқори малакали дастурий мутахассислар тайёрлаш даражасини ошириш мақсадида ТШУМОИ раҳбарияти томонидан бир қанча тадбирлар ишлаб чиқилди. Ана шу тадбирлардан бири ТШУМОИнинг Очиқ жамият институти СОРОС фонди билан ҳамкорликда олиб борган ишларидир. Бунга мактаб информатика ўқитувчи-

ришда ТШУМОИ раҳбари Д.Алиева ва методик ишлар бўйича раҳбар уринбосари У.Зияевнинг хизматлари каттадир. Амалда 2001 йил сентябрь ойидан бошлаб информатика ва ҳисоблаш техникаси ўқитувчиларини ҳамда шу соҳага тааллуқли мутахассисларни лойиҳада кўрсатилган масалалар бўйича ўқитиш ишлари кенг йўлга қўйилди. Ўзбекистон давлати юксалиш йўлида экан, ҳозирги замон талабидидаги мутахассисларни тайёрлаш, энг аввало, биз педагогларнинг зиммасига улкан вазифаларни юклайди. Замонавий ахборот технологияси ва

ҚЎШИМЧА ТАЪЛИМ — ТАРБИЯНИНГ МУҲИМ ОМИЛИ

Ёш авлодни билимли, маънавий етуқ инсонлар этиб тарбиялашда, шубҳасиз, мактабдан ташқари таълим-тарбия ишларининг ўрни ҳам сезиларлидир. Бунинг тўғри аниқланган ва чуқур масъулиятни ҳис этган ҳолда, Мирзо Улуғбек туманидаги қўшимча таълим мажмуаси жамоаси ҳам сўнгги йилларда кенг кўламли ишларни амалга оширишга ҳаракат қилиб келишмоқда.

Ҳозирда қўшимча таълим мажмуамизда 5 та бўлим, 272 та тўғарақ фаолият кўрсатаёпти. Шунингдек, ўқувчиларнинг ижодий қобилияти ва уларнинг касб маҳоратини ошириш мақсадида мажмуада услубий-педагогик марказ, тасвирий санъат мактаби, амалий санъат мактаби, қизларни оилавий ҳаётга тайёрлаш мактаби, мусиқа таълими студияси, болалар илмий-техник жамияти, чет тиллар ўқитиш мактаби йўналишларида иш олиб боришмоқда.

Тўғарақ ва клублар туманидаги 18 та мактаб ва 5 та турар жойлардаги клубларда фаолият кўрсатаёпти. Мана, бир неча йилдирки, ТҚТМ шаҳар "Қўшиқ байрами" кўрик-танловида 1-ўринни эгаллаб келмоқда. 2000 йили эса, шаҳарда бош соврин — Гран Прини қўлга киритдик. Қўша ҳаракатини ўрганиш

бўйича ўтказиладиган "Яшил чирок" кўрик-танловида Мирзо Улуғбек тумани ҳар йили юқори ўринлардан бирини эгаллаб келмоқда. 1996 йилда эса улар республикада биринчи ўринни эгалладилар. Амалий санъат бўлими қатнашчилари ҳар йили ўтказиладиган аъёнавий "Иқтидорли болалар анжумани"да муваффақиятли қатнашиб, шаҳар, республика танловларида фахрли 1, 2-ўринларга сазовор бўлишди.

2001 йилда ўтказилган "Қўли гул уста" шаҳар кўрик-танловида мажмуанинг зардўзлик тўғарақи раҳбари Зиёда Мўминова муваффақиятли иштирок этиб, шаҳар ҳокимлигининг қимматбаҳо совғаси билан мукофотланди.

Тасвирий санъат бўйича ўтказилган кўрик-танловда ҳам болаларимиз муваффақиятли қатнашиб, 1-ўринни эгалладилар. Тўғарақ аъзоси Мироли Қодиров Японияда ўтказилган "Болалар расмлари" конкурсидан совринли ўринни қўлга киритди.

Мажмуамиз жамоаси туман, шаҳар миқёсида ўтказиладиган ҳамма байрамларда кўргазмалар ташкил этмоқда. Бадиий ҳаваскорлик жамоалари ҳар бир концерт дастурларида муваффақиятли қатнашмоқдалар.

Қўшимча таълим мажмуаси маҳаллалар билан ҳамкорликни жуда яхши йўлга қўйган. Хусусан, Гулзор, Ҳумоюн, Бешкапа, Бўз маҳаллалари билан яқин алоқада бўлиб, биргаликда фойдали ишларни амалга оширмоқдалар. Яқинда Тошкент шаҳар халқ таълими Бош бошқармаси ташаббуси билан ўтказилган "Оилада соғлом бола, маҳаллада соғлом муҳит" шаҳар кўрик-танловида ҳам мажмуамиз муваффақиятли қатнашиб, совринли ўринлардан бирини қўлга киритди.

Муассасамиз бир неча йиллардан бери хайрия тадбирларида ҳам фаол иштирок этмоқда. Шу жумладан, ногирон болалар учун турли байрам тадбирлари ўтказилди. Тарбияси оғир бўлган болалар билан ишлаш ижобий натижа бермоқда. Улар бизнинг тўғарақларимизга жалб қилинмоқда ва касб танлашда уларга кўмак берилмоқда.

ТҚТМ ходимлари ёзги дам олиш мавсумида туманимизда ҳар бир мактаб қошида ташкил этилган спорт майдончаларида меҳнат қилдилар. Турли-туман спорт мусобақалари, оммавий тадбирлар ўтказдилар. Туманимизда бу

йил 49, 112, 210-мактаблар қошида ёзги оромгоҳлар ташкил этилди. Шу оромгоҳларда юмшоқ ўйинчоқ, доирачи, тасвирий санъат, моҳир кўллар, тўқиш тўғарақлари фаолият кўрсатди. Шаҳар миқёсида ўтказилган кўрик-танловда бизнинг оромгоҳларимиз муваффақиятли қатнашиб, фахрли ўринларни эгалладилар.

Бизда юқори синф ўқувчилари учун "Кувноқлар ва зукколар" клуби ташкил этилган. Улар ўртасидаги йил давомида бўладиган мусобақалар жуда қизиқарли ўтади.

Кийимларни моделлаш ва конструкциялаш, "Имидж" студиялари ўқувчилар дунёқарашини шакллантиришда, касб танлашда, эстетик дидни юксалтиришда катта роль ўйнамоқда. Қисқача қилиб айтганда, қўшимча таълим мажмуамизнинг барча ходимлари ҳудудимизда яшовчи болаларнинг мактабдан ташқари таълим-тарбиясини тўғри ташкил этиш борасида уюшқоқлик билан меҳнат қилмоқдалар.

Г.АБДУРАЗЗОКОВА,
Мирзо Улуғбек тумани
қўшимча таълим
мажмуаси директори

МАЛАКА МУКАММАЛ БЎЛСИН

лари ва шу соҳа мутахассисларининг замонавий ахборот технологияларидан, "Интернет" тармоғидан фойдаланиш масалалари киралди. Шу мақсадда 2000 йил ноябрь ойида институт раҳбарияти бошчилигида "Педагогик кадрлар малакасини ошириш тизимида Интернет-технология" лойиҳаси ишлаб чиқилди ва СОРОС жамгармаси томонидан урганиб чиқилиб, бу лойиҳага грант ажратилди.

ТШУМОИда ўтказилган ИХТА фани ўқитувчиларининг август анжуманида "Интернет" марказининг очилиши фан ўқитувчиларининг қувончига қувонч қушди. Бу юксак даражадаги ишларни амалга оши-

техник воситалар билан жиҳозланган даргоҳларда билим бериш мақсадга мувофиқдир, чунки янги ахборот технологияларига бўлган талаб кундан-кунга ўсиб бормоқда. Ундан фойдаланиш учун эса, албатта, "Интернет" тармоғига уланиш, ундаги керакли ахборот ва маълумотларни тингловчиларга тулиқ етказиш даврининг муҳим талаби бўлиб қолмоқда. Бизнинг мақсадимиз ўқитувчилар малакасини янада ошириш ва улар билан ҳамкорликда ишлашдир.

Г.ИРГАШЕВА,
Тошкент шаҳар
ўқитувчилар
малакасини ошириш
институти услубчиси

Қўша саҳифа материалларини
Икром БЎРИБОЕВ тайёрлади.

“ОЗОД ВАТАН БИЗНИКИ”

Фарзандларимизни ўз юрти, элини ардоқлайдиган, ватанпарвар инсон қилиб тарбиялашнинг ilk босқичи, албатта, болалар боғчаларидан бошлади. Мазкур тарбия масканларидан турли тадбирлар — эрталик ва мусобақаларда болалар қалбига ilk бор Ватан тушунчалари сингдирилади.

Андижон шаҳридаги ўқувчилар саройида мустақиллигимизнинг шукуҳли 10 йиллигига бағишлаб ўтказилган “Озод Ватан бизники” деб номланган танловда вилоятимизнинг энг сара мактабгача таълим масканлари тарбияланувчилари ўзаро беллашдилар. Улар Ватан ҳақида шеър, қўшиқ айтиб, сахна кўринишлари намойиш қилдилар. Шунингдек, мустақил мамлакатимизда 10 йил давомида халқ таълими соҳасидаги ижобий ўзгаришлар, келажагимиз эгалари бўлган болаларга кўрсатилаётган ғамхўрликлар ҳам куй, қўшиқ ва рақсларда, бағий кўринишларда ифода этилди.

Танловда Булоқбоши туманидаги 5-болалар боғчаси тарбияланувчилари кўрик-танлов ғолиби, деб топилди. Мазкур гуруҳга 50 минг сўмлик юмшоқ жиҳоз ва ўйинчоқлар берилди. Шунингдек, Андижон туманидаги 30-болалар боғчаси ҳамда Олтинқўл туманидаги 2-болалар боғчаси тарбияланувчилари 2-ўринни эгаллаганликлари учун 30 минг сўмлик, Асака туманидаги 2-болалар боғчаси жамоаси 3-ўринга лойиқ деб топилди, 20 минг сўмлик юмшоқ жиҳоз ва ўйинчоқлар билан сийландилар.

О.СИДДИКОВ

Зомин туман халқ таълими бўлимига қарашли “Ором” болалар боғчаси 1988 йилда “Зомин” сийхатгоҳи ишчи-хизматларининг ҳамда ушбу сийхатгоҳ ҳудудида истиқомат қилаётган аҳоли фарзандлари учун ташкил қилинган эди.

Мазкур болалар боғчаси 1988 йилдан 1995 йилгача икки сменада (кундузги ва тунги) фаолият кўрсатиб келди. 1995 йилдан эса соғломлаштириш болалар боғчасига айлантирилди. Бугунги кунда боғчамизда олий маълумотли 1 нафар, ўрта махсус маълумотли 3 нафар тарбиячилар, 1 нафар ҳамшира ҳамда 4 нафар ишчи-хизматчилар меҳнат қилмоқдалар. Боғчамиз

ки, болалар боғчаси педагогик жамоаси таъмирлаш сифатини яхши сақлаган ҳолда 2-3 йил таъмирламасдан фаол меҳнат қилмоқда.

боғчасида бир қатор ишлар қилинди.

Туман матлубот савдо корхонаси 25 минг сўмлик қурилиш ашёлари, “Зомин” сийхатгоҳи 30 донга стул, ота-оналар томонидан 8 минг сўмлик ўйинчоқлар олиб берилди.

Боғча жамоаси ушбу жиҳозлар билан кифояланиб қолмасдан, ўз ички имкониятларини ҳисоблаб, ўз ташаббуслари билан болалар боғчаси кўғирчоқ театрини ташкил қилдилар. Бугунги кунда мазкур кўғирчоқ театри бошқа болалар боғчалари ҳамда мактаб ўқувчилари учун томошалар кўрсатиб, пуллик хизмат турини амалга ошириб келмоқдалар. Ушбу хизматлардан тушган маблағлар эвазига

СОҒЛОМ АВЛОД ТАРБИЯСИ ЙЎЛИДА

жамоасининг шиори: “Соғлом авлод тарбиясининг маънавий негизини шакллантириш”дан иборат этиб белгиланган. Мазкур масаладан келиб чиқиб педагогик жамоамиз ёшлар тарбиясини ислохот талаблари асосида амалга оширишда ҳомий ташкилотлар, ота-оналар ҳамда хусусий тадбиркорлар билан ҳамкорликда иш олиб бормоқда.

Туман ҳокимлигининг бевосита ҳомийлигида боғчада тарбияланаётган тарбияланувчиларнинг ота-оналари бадал пуллари тўловидан озод қилинган. Шуниси диққатга сазовор

Болалар боғчаларида ўқув-педагогик жараёни ташкил этишда тарбиячилардан Нағифа Абдухолиқова, Мухаббат Ҳамидоваларнинг олиб бораётган ишларини алоҳида кўрсатиш мумкин. Улар ўз машғулотида тарбияланувчилар онгига Ватанга муҳаббат, она-табати севиш, миллий анъаналарга содиқлик, миллий ғурур туйғусини шакллантиришда самарали меҳнат қилмоқдалар.

Маълумки, тўғри тарбия, чуқур билим ва маънавий баркамоллик кўп жиҳатдан таълим муассасаларининг ўқув-моддий таъминотида боғлиқ. Бу борада болалар

боғчанинг моддий-таъминот базисини мустаҳкамлашга эътибор қаратилмоқда.

“Таълим тўғрисида”ги Қонун талабларини амалга ошира бориб, мазкур боғча таркибига “Хонадон боғчаси” ташкил қилинди. Бундан кўзланган асосий мақсад, болаларни мактабга тайёрлашдир. Ушбу хонадон боғчасида 17 нафар кичкинтойлар тарбияланмоқда. Хонадон боғчасида тарбияланувчилар учун барча шароитлар яратилган.

Инобат ТҮЙЧИЕВА, Зомин туманидаги “Ором” номли 11-соғломлаштириш боғчаси мудираси

камраб олиш буйича Тошкент вилояти республикада 3-ўринни эгаллаб келмоқда.

Чирчиқ шаҳридаги 24-болалар боғчасида моддий таъминотни яхшилаш мақсадида сармоядан ташқари маблағ топиш йўлга қўйилган. Педагоглар томонидан ўйинчоқлар ясаш, қўғирчоқ театри курсатиш ва бошқалар. Ташкилотлар томонидан кам таъминланган оилалар фарзандлари учун ота-оналар бадал пулига имтиёз яратилган (Олмалиқ шаҳри).

“Соғлом

ФЕСТИВАЛ ҒОЛИБИ

ав-

лод” Дав-

лат дастурини амалга ошириш, болалар соғлигини мустаҳкамлаш учун зарур шарт-шароит яратиш мақсадида махсус боғча ва гуруҳлар ташкил этилиб, уларда спортнинг 10 тури буйича машғулотлар олиб борилаётган. Қибрай туманидаги 8-болалар боғчасида шахмат-шашка тўғраги фаолияти яхши йўлга қўйилган.

Жисмоний тарбия ва спортни янада ривожлантириш мақсадида боғчаларда ўтказилган “Алпомиш ва Барчиной”, “Соғломжон - полвонжон” спорт мусоба-

қаларида (2000 йил) Олмалиқ шаҳридаги 33-болалар боғчаси ғолиб деб топилди.

Болалар боғчаларида қатор тўғараклар фаолият курсатмоқда. Жумладан, 165 та боғчада 1628 нафар бола инглиз тилини урганмоқда. Иқтидорли болаларни санъатнинг турли йўналишлари — халқ амалий санъати, болалар фольклори, миллий замонавий рақс кабилар билан ошно

этишга
доир
тад-

даги МТМда компьютер мавжуд.

МТМда илғор педагогик технологияларни жорий этиш, болаларни мактаб таълимига пухта тайёрлашда оила, маҳалла ҳамда жамоат ташкилотларининг ўзаро ҳамкорлиги ижобий натижаларга олиб келмоқда. Ангрен шаҳридаги 22, 47, Чирчиқ шаҳридаги 26, 31, Бекобод шаҳридаги 8, 11, Олмалиқ шаҳридаги 7, 35, Янгийул шаҳридаги 13 ҳамда Қибрай туманидаги 8, Урта Чирчиқ туманидаги “Нихол” болалар боғчаларини “XXI аср боғчалари” деб республика тан олди.

Вилоят халқ таълими бошқармаси мактабгача таълим бўлимининг келажак авлодни тарбиялашга қўшган ҳиссаси муносиб тақдирланди. 28-29 август кунлари мустақиллигининг 10 йиллиги муносабати билан Ўзбекистон Республикаси Бадий академияси марказий кўргазмалар залида “Шу азиз Ватан барчамизники” мавзuida ўтказилган фестивалда Тошкент вилояти халқ таълими бошқармаси мактабгача таълим бўлими халқ ҳужалиги, маданий-маърифий соҳалардаги ютуқлар, шунингдек, хунардчилик, халқ амалий санъати намуналарини тарғиб қилишда фаол қатнашганлиги учун 1-ўринни олишга муваффақ бўлди.

Дилбар ХҲЖАЕВА,
“Маърифат” мухбири

ГУЛЛАР КАМОЛ ТОПАЁТГАН МАСКАН

Болаларнинг беғубор, шўх-шодон кулгулари билан тўлган ушбу масканга қадам қўяр экансан, беихтиёр болаликка қайтгинг, бир зумгина бола бўлгинг келади.

Шахрихон шаҳар халқ таълими бўлимига қарашли 1-болалар боғчасида бугун қайноқ ҳаёт жўш урмоқда.

Боғча замонавий бинога жойлашган бўлиб, 280 ўринга мўлжалланган.

Боғчага 16 йилдирки, меҳрибон, жонқуяр мураббий, тажрибали тарбиячи Махфузахон Алматова раҳбарлик қилади. Опанинг нигоҳидан келажакимиз бўлган болажонларга меҳру муҳаббат, хайру саховатни ўқийсиз. Орзу-умидлари фарзандларга қанот бўлиш, уларни парвозга чорлаш.

Опа гоҳ боғча ўйин майдончасидаги уйчаларга ранг бериш билан овора бўлса, гоҳ болаларга тайёрланаётган таомлар сифатини текширади. Бугунги кунда раҳбар бўлишнинг ўзи бўлмайди. Ҳар бир ишнинг қаловини топиш керак. Махфуза опада ана шу хислат муҳассам экан. Боғчани таъмирлаш, озодлигини сақлаш, ота-оналар жамоаси, айниқса, болажонлар қалбига йўл топиш, болалар саломатлигини муҳофаза қилиш, тўйимли таомлар хилма-хиллигини таъминлаш, жамоа ва болалар, ҳаттоки ота-оналар билан турли мавзуларда тадбирлар уюштириш ва ҳоказо ишлар тепасида опа доимо бошқош.

Боғчадаги ҳар бир ёш гуруҳлар-

да ўзига хос миллий маънавий, эстетик дид билан жиҳозланган таълим-тарбиявий бурчаклар болаларнинг ёш психологик хусусиятлари ҳисобга олинган ҳолда жиҳозланган. Ҳар бир гуруҳда малакали мутахассислар фаолият кўрсатмоқда.

Ҳар бир гуруҳ гуллар номи билан аталади. Опадан сўрасам “Боғчани гулзор деб билсам, болажонлар эса, хушбўй гуллар. Биз эса шу чаманнинг боғбонимиз”, дейди. Боғчада йил давомида бугуннинг талабидан келиб чиқиб “Оналар ва болалар йили”га ва Давлатимиз Мустақиллигининг 10 йиллигига бағишлаб “Озод Ватан бизники”, “Ҳеч кимга бермаймиз сени Ўзбекистон”, “Истиқлол чечаклари”, “Она алласидан олам мунаввар”, “Эртал айтинг, бувижон”, “Соғломжон-полвонжон”, кўрик-танловлари, тадбирлар ўтказилгани, айниқса, таҳсинга сазовор.

Яна бир фикр. Боғча биносида мактаб мажмуаси жойлашган экан. Синфлар эса боғчанинг ихтиёрида эмас. Қўшнинг қаноти жуфт бўлсагина юксакка парвоз қилади. Ҳозирда янги турдаги муассасалар деб ном олган масканлар сифатида боғча-мактаб мажмуалари фаолият кўрсатмоқда. Ушбу боғчадаги мактаб синфларини ҳам шундай ҳолатга келтирилса, бу ердаги ишлар самаралироқ бўларди.

Г.ХОЛМАТОВА,
Андижон ВПХМОИ Махсус таълим бўлими бошлиғи,
педагогика-психология кафедраси катта ўқитувчиси

Мустақил Ўзбекистоннинг бир фарзанди сифатида ушбу иншони яхши ниятлар билан ёзаётганлигим, Оллоҳнинг бу бебаҳо обихаёти ҳақида фикр юритаётганлигим билан ҳақли равишда фахрлангим келди. Сувнинг аҳамияти ҳақида ёзганимда бутун вужудим билан унинг инсонлар учун буюк инъом эканлигини яна бир бор сездим. Жаннатмакон Ўзбекистонининг гуллаб-яшнашига, жаҳон халқлари кўзига ёқут бўлиб ёнишига сабабкор бўлган бу ноёб Оллоҳ мўъжизаси ҳақида нечун ёниб ёзмайин?!

Қалбим уммонидан отилиб чиққан сўзларимни шу азиз обихаётга бағишласам, уни муқаддас деб билсам, Она-Ватанимга муҳаббат рамзи асосида кўрсата олармиканман?

Сувнинг қадимдан обихаёт эканлиги, бутун мавжудот учун зарурлиги ҳаммага маълум. Сувсиз ҳаёт йўқ. Яшаш шароитимизнинг борлиги у билан боғлиқ. Сувсиз ҳаёт — жонсиз жасад. Зеро, шундай экан, нечун бу обихаётнинг қадрига етмаймиз?! Кўз олдимизда бефойда оқиб ётган сувга бепарво қараймиз. Сувга ифлос чиқиндиларни ташлаётганларни кўриб, кўрмасликка оламиз. Гуноҳи азимлигини била туриб, шунга йўл қўямиз. Бу ўта лоқайдлик эмасми?! Бундай бепарволикни бутунги кун талаби кўтармайди, келажак авлод эса кечирмайди.

Келажак авлодларга Она-Ватанимнинг гўзал табиатини қолдириш, юрт истиқболи учун сувга бўлган муносабатимизни тубдан ўзгартиришимиз зарур. Бунинг учун ёшлар онгига оила ва мактабда сувнинг аҳамияти ҳақида чуқур тушунча бериш, аини муддао деб биламан.

Президентимиз Ислом Каримов таъкидлаганларидек: "Биздан озод ва обод Ватан қолсин!" Озод, обод Ватан бўлиши учун сув асосий манбадир.

Сув — поклик рамзи. Поклик — инсон танаси учун муҳим манба. Ана шу покликни ҳам сув юзага чиқаради. Дили пок, ўзи пок инсон табиати доимо равшан, кайфияти аъло бўлади. Кўзлаган мақсадига эришади. Сувсиз ҳеч нарса покланмайди. Ҳатто муқаддас диний китобимиз Қуръони Каримда ҳам, "Ҳар қандай нарса уч марта сув билан чайқалса покланади", дейилади. Бундай муқаддас, гавҳару тўтиё бўлган Оллоҳ берган буюк неъматни асраб-авайлаш ҳар бир инсоннинг азалий бурчидир. Ўз ҳаётимиз мобайнида бу қондага амал қилишимиз жоиз.

Мен Наманган вилояти Янгикўрғон тумани Заркент қишлоғида туғилганман. Она қишлоғим хушманзара табиати, сўлим соҳиллари, сойу анҳорлари, машҳур боғлари билан тилларда дoston. Айниқса, мен таълим олаётган Заркент лицейи ажойиб табиат қўйнида жойлашган. Икки томонидан катта сой, ўртасидан эса шифобахш булок суви оқади. Бутун атроф ям-яшил дарахтлар, чиройли гуллар билан безанган. Ўртада катта фаввора. Ун-

дан отилаётган сувга қараб, ҳар қандай кишининг баҳри-дили очилади. Исми-жисми билан ҳақиқий нафосат. Суви мўл, ҳавоси тоза бўлгани учун қишлоғимда кўплаб дам олиш ороғхоналари жойлашган. Сўлим табиатга боқиб, зилол булоқлардан сув ичганимда, бирдан кўз олдимда сувсиз чўлдаги инсонлар гавдаланади. Шунда мен яратганга шукроналар айтиб, саховатли ўлкада яшаётганлигимдан ғурурланиб кетаман. Она юртинг — олтин бешигинг.

Келажак буюк бўлган Ўзбекистоннинг гўзал табиатини, бойлигини сақлаб, авлодлар сари етказишда бир муаммо ётади. Бу — Орол масаласидир. Орол муаммоси фақатгина сув муаммоси эмас. Орол бу — одамлар тақдири — юрт тақдири. Энди бу ҳақиқат ҳаммага аён.

Инсон саломатлиги яшаб турган муҳитига, экологиясига, ичимлик суви сифатига ва бошқа омилларга боғлиқ. Биз ичимлик сувини ҳам ўз қўлимиз билан заҳарлаб, бутун тирик мавжудотни ўлимга маҳкум этаймиз.

Орол денгизини ҳалокат ёқасига келтиришга турғунлик давридаги амал бандаларининг аҳмоқона қилмишлари сабабчидир. Бу хатоликлар ўз вақтида тузатилмаса, денгиз наиники биздан, келажак авлодлардан ҳам қасос олиши мумкин. Орол муаммосини ҳал қилишда Президентимиз Ислом Каримовнинг хизматлари бекиёсдир.

Марказий Осиё давлатлари бошлиқларининг 1993 йил март ойида Қизил Ўрдада бўлиб ўтган учрашуви ана шу муаммоларни ҳал қилиш йўлидаги тўртки бўлди. Бу учрашувда Орол денгизи танглигини бар-тараф этиш юзасидан биргаликда ҳаракат қилиш тўғрисида Битим имзоланди. Оролни қутқариш халқаро фонди ташкил этилди. Бунда Орол муаммосини ҳал этиш борасида юртбо-

шимиз Ислом Каримов ташаббускорлик амалиёти билан чиқди. Тавсия этилган амалиётга кўра, Оролни сақлашнинг асосий артерияси бўлган Амударё ва Сирдарёнинг оқим ҳажминини кўпайтириш, барча Ўрта Осиё давлатларидаги ирмоқ, канал, дарёларнинг сувини тежаб, қолган қисмини Оролга йўналтириш лозимлиги айтиб ўтилди. Шу амалиётни бажаришга қисман киришилди ва натижада Орол денгизи сатҳи ҳозирча сақланиб турибди. Бу тарғиботни тўла амалга ошириш учун жуда катта маблағ керак. Бу масалани бутун дунё халқлари амалга оширишлари лозим. Бу умумжаҳон муаммоси бўлиб қолмоқда. Орол денгизининг қуриши натижасида халқ саломатлигига катта путур етмоқ-

Insho

да. Оролдан кўтарилаётган 70-75 миллион тонна туз ва қум, 65 миллион тонна кўзга кўринмайдиган моддалар инсон соғлиги учун зарардир. Олимларнинг фикрича, астма ва рак касалликларига кўпроқ Оролдан кўтарилиб 5-10 километр масофага учиб боровчи ўша кўзга кўринмас моддалар сабаб бўлмоқда.

Оролбўйи иқлимнинг ўзгариши туфайли Қорақалпоғистон ва Хоразм вилоятининг табиий экологияси бузилди. Одамлар камқон, ногирон. 1983 йилдан бошлаб ноёб балиқ турлари йўқолди.

Орол муаммосини ёзаётганимда ўйланиб қолдим. Мен ўқувчи бўлсам, мутахассис ёки бирор ташкилот раҳбари бўлмасам. Орол ҳақида қайғуриб ёзаялман, лекин унга қандай ёрдам бера оламан? Демак, сувга онгли муносабатда бўлишимнинг ўзи ёрдам.

Менинг момом — Қаноатхон ая етмиш ёшда, лекин жуда теткилар. Сувни ифлос ва исроф

қилмаслик ҳақида кўп гапирардилар. "Қадим замонларда ҳам оби раҳматни жуда асраб-авайлашган. Ислом динида сув муқаддас саналади, шунинг учун унга алоҳида эътибор зарур. "Дуо билан эл, сув билан ер юзи яшнар", деб ўқтирадилар. Ўзлари жуда покиза, чехралари нуроний. Бу беш вақт таҳорат ва намоз хислати бўлса керак.

Момомнинг Орол денгизи ҳақида эшитган ривоятлари қуйидагича:

Жуда қадим замонларда Орол денгизи бўлмаган эмиш. Амударё ва Сирдарё эса бирга қўшилиб, Лавзан Кўҳна Урганч ва Ойбўғир орқали Каспий денгизига қуйилган эмиш. Орол денгизи ўрнида раҳмсиз ва мунофиқ Фосилхон ҳукмдорлиги остида адақ халқи яшаган экан.

Фосилхон даҳшатли жиноятлар қилгани, бир авлиё қизининг номусини буллагани учун ўша авлиё қизини билан унинг қўл остидаги давлатини сув босади. Бу жойда Орол денгизи ҳосил бўлиб, ҳар иккала улур дарё шу денгизга қуйила бошлайди. Адақлар ва уларнинг ҳамма шаҳарлари сув остида қолиб ҳалок бўлади.

Қиссадан ҳисса шулким, ёмонлик устидан яхшилик ғалаба қозонади. Ёмонни ер ютади. Эркесевар аҳолига эса Оллоҳ томонидан оби раҳмат ато этилади. Лекин бу оби раҳматни мустабид тузум зуғуми туфайли ушлаб қола олмадик. Барча куч, билим, тажриба эндиликда Оролни сақлаб қолишга қаратилмоғи зарур.

Онам ҳам халқ оғзаки ижодига қизиқувчан, ақлли, сўзамол аёллар. Яна битта одатлари ғоят тежамкорлар. Айниқса, сувни беҳад тежаб-тергаб ишлатадилар. Доимо, "Сувни очик қолдирма, уни исроф қилма, у дунёда уволи бор", деб айтадилар.

Сув ҳақида ривоят сўрасам жон диллари билан сўзлайдилар.

Қадим-қадим замонда,
Шу Бухоро томонда
Бир хасис бой бор эмиш,
Доим сувга зор эмиш.
Зорланибди худога
Жавоб келди нидога:
— Сен ўзингни ўйлама,
Ўз нафсингни сўйлама.
Бошинг ушлаб фикр қил.
Ўз фойдангни кўзлайсан,
Бу одатинг қўймайсан.
Элга бўлсанг меҳрибон,
Сенга берай нур-имон.
Бой ўйланиб қолибди,
Бунга рози бўлибди.
Етти фалак осмондан
Қаъбатуллоҳ томондан
Асо учиб келибди,
Ва санчилиб қолибди.
Бир мўъжиза рўй берди.
Ер тагидан фаввора,
Кўринибди самода.
Бой муродга етибди,
Элга нажот этибди.
Айтсам, хулласи калом,
Ривоят бўлди тамом.

Ривоятнинг хулосаси шулки, ҳар қандай бахил инсон ҳам ўзига сахийликни одат қилса, албатта, муродига етади. Шунинг учун ҳам "Сахийлар етар муродга, бахиллар қолар уятга", "Сув келди — нур келди", "Сувга яқин — худога яқин", — дейдилар. Сув ҳам файз-баракотли, ҳожатманд хонадон томон оқади.

Сув муаммоси борасидаги дунё тажрибаси шуни кўрсатадики, сувнинг қадри йилдан-йилга ошмоқда. Чучук сув муаммоси бутун ер юзасида XXI асрнинг асосий муаммоларидан бири бўлиб қолмоқда. Бу тангликни ҳозирги кун олимлари икки йўл билан ечиш мумкин, демоқдалар. Булар:

1. Мавжуд сув ҳавзаларини тоза ҳолатда сақлаш.
2. Шўр сувни чучуқлаштириш технологиясини такомиллаштириш.

Ўзбекистонда сувни тозалаш бўйича янги технология Тошкент шаҳрида жорий қилинди.

Сувга онгли муносабатда бўлиш бугунги кун талаби. Шундай экан, уни ардоқлаш, қадрлаш муқаддас бурчимиздир.

Оллоҳга шукроналар бўлсинким, Ўзбекистон диёрида чучук сув ҳавзалари сероб. Лекин ундан оқилона фойдаланиш тажрибасига эга эмасмиз.

Юртбошимиз Ислом Каримов: "Ўзингни, ўз уйингни ўзинг асра!" деганларидек, жойлардаги сув ҳавзаларини тоза сақлаш, уларнинг ифлосланишига, исрофланишига йўл қўймаслик ва кўз қорачиғидай асрашимиз керак.

Буюк Ўзбекистоннинг бахтли ворислари бўлишимизга Оллоҳ доимо мададкор бўлсин!

Сув қуйлайди тонг билан нурни,

Мавжларига гўдак кулгуси. Туя олсанг жўшқин

сурурни,

Қалбга оқар ҳаёт ёғдуси
Наргиза ОТАМИРЗАЕВА,
Наманган вилояти
Янгикўрғон туманидаги
Заркент кичикдорли
болалар мактаб
интернатининг 9-синф
ўқувчиси, "Мен - Онам-
Момом - сувнинг аҳамияти
ҳақида" иншолар
танловининг
рағбатлантирувчи ўрин
соҳибаси

Фан ва техника давлат кўмитаси Давлат илмий техника ахбороти фондининг Республика илмий - техника кутубхонаси (РИТК) — Ўзбекистон Республикасининг энг йирик кутубхоналаридан биридир. У техника, иқтисодиёт, табиий ва амалий фанлар бўйича етакчи кутубхона, шунингдек, Республика илмий-техника кутубхоналарининг услубий маркази ҳисобланади. РИТК техник ва тармоқли соҳа адабиётини сақлашда депозит кутубхона ҳамдир.

Илмий-техника кутубхоналари тармоғида катта илмий ва маданий қийматга эга тарихий ноёб фондлар бор.

Бугун РИТК фонди фан ва техниканинг қатор соҳалари бўйича 2 млн. нусхадан ортиқ мамлакатимиз ва хорижий нашрлар, нашр қилинмаган материаллар, меъёрий-техник ҳужжатлар ва саноат каталогларидан иборат. Хорижий адабиёт фонди жаҳоннинг кўпгина мамлакатларидан олинган 300 мингга яқин нусхадаги даврий нашрлар, лугатлар, маълумотномалар, энциклопедияларни ташкил этади.

РИТК фондига Ўзбекистон ҳудудида химоя қилинган ҳамма диссертациялар, Ўзбекистон Республикаси илмий-тадқиқот институтлари ва муассасаларининг илмий-тадқиқот нашрлари ҳисобларига ажратилмоқда.

Республикамиз ҳукумати ҳар йили хорижий даврий нашрларга обуна бўлишга маблағ ажратади. Шуни таъкидлаб ўтиш керакки, Марказий Осиё мамлакатлари орасида фақат бизнинг республикамиздагина хорижий адабиётларни сотиб олишга валюта маблағлари ажратилмоқда.

Кутубхона Ўзбекистонда чиқарилган нашрларнинг мажбурий текин нусхасини олади. РИТК фондиди тўплаш шаҳар кутубхона коллектори, китоб магазинлари, нашриётлар, ассоциациялар орқали ҳам амалга оширилади. Китобхонлар, муаллифлар, алоҳида ташкилотлар совғала-

ри ҳам кутубхона фондини тўлдиришнинг манбаларидан бири ҳисобланади. Кутубхонага келиб тушувчи совғаларнинг ўзи ҳам кутубхонанинг обрўсини, унинг ижтимоий ҳаётидаги ўрнини ифодаловчи кўрсаткичдир. Совғалар олиб келувчи шахслар, энг аввало, ўз меҳнатларини ишончли жойда — кутубхона фондида сақлашни ва авлодларга меърос қолдиришни ўйлаб иш тутадилар.

Хорижий даврий нашрларнинг бир қисми фанни ривожлантиришга кўмаклашиш Америка ассоциациясидан, Олмония тадқиқот жамияти, элчихоналар, нашриётлардан совға сифатида олинган.

РИТК жаҳоннинг кўпгина мамлакатлари, жумладан, Англия, Франция, Хитой, АҚШ, Голландия, Бель-

2. Мухандислик, Компьютер технологиялари ҳақидаги фанлар;
3. Қишлоқ хўжалиги, Биология. Атроф-муҳитни муҳофазалаш;
4. Клиник тиббиёт;
5. Ҳаёт тўғрисидаги фанлар.
6. Ижтимоий фанлар.

ССОД ҳужжатлари тўла библиографик ёзма ва рефератларга эга. IBM типидagi шахсий компьютерларга қўллашда амалга оширилган тизимни дастурли таъминлаш

лимотлар соҳасидаги 5000 дан ортиқ тўла мавзули журналларга, шунингдек машҳур даврий нашрларга электрон кириб боришдир. Бундай имконият Очиқ Жамият институти (Сорос жамғармаси) ва "Устоз" жамғармаси томонидан амалга оширилди.

Бугун кутубхона локал ҳисоблаш тармоғини яратиш ва ривожлантириш, электрон каталогини тузиш каби муҳим масалаларни ҳал этиш билан шуғулланмоқда. "Очиқ Жамият-Ўзбекистон" институти томонидан ИНТЕРНЕТга чиқишга текин имконият берилди.

РИТКнинг меъёрий-техник ҳужжатлари фондини алоҳида кўрсатиб ўтиш лозим. Бу ихтисослашган, мавзу бўйича кўпсўхали бўлинма 800 мингдан ортиқ қуйидаги категориядаги ҳужжатларга эга:

- Давлатлараро стандартлар;
- Ўзбекистон Республикаси стандартлари;
- Ўзбекистон Республикаси стандартлаш ва сертификациялашнинг бошқариш ҳужжатлари;
- Ҳалқаро стандартлар;
- Ишлаб чиқаришнинг ҳамма соҳалари бўйича махсус етиштиришга соҳавий стандартлар ва техник шартлар;
- Курилиш бўйича меъёрий ҳужжатлар.

Бундай ҳужжатлардан асосан Республикаимиздаги ўрта ва кичик бизнес ҳамда тадбиркорлик билан шуғулланадиган янги турдаги ва турли ишлаб чиқариш соҳаларида фаолият кўрсатадиган ташкилотлар

фойдаланадилар.

Меъёрий ҳужжатлардан ташқари фонд саноат каталогларига эга. Уларда хорижий фирмалар ва МДХ мамлакатлари томонидан ишлаб чиқарилаётган янги саноат ускуналари, асбоблари, материаллар, халқ истеъмол товарлари тўғрисидаги ахборотлар мавжуд.

Кутубхона ўз фаолияти тўғрисида буклетни, "РИТКнинг янги хорижий даврий нашрлари"нинг ҳар чоракдаги рўйхатини, кутубхона иши бўйича қўлланмали-услубий материалларни нашрдан чиқаради.

Янги хўжалик механизмининг жорий этиш кутубхонанинг хўжалик ва молиявий мустақиллигини кенгайтиради. РИТКнинг корхоналар ва ташкилотлар билан тузган шартномалари бўйича пуллик хизматлар ва бажарилган ишлардан олинган маблағлар кутубхона моддий техника базасини мустаҳкамлашга ва ҳодимларни моддий рағбатлантиришга сарфланади. Кутубхонада пуллик хизматлардан тушган даромаднинг роли маълум самара бермоқда, у нафақат ишлаб топилган маблағлар ҳажми билан, балки кутубхона ҳодимларида, биринчи навбатда ўзи ва ахборотдан фойдаланувчилар эҳтиёжини сифатли, тез қондириш ташаббусини уйғотиш билан ўлчаниши мумкин.

Ана шу мақсадда кутубхонада бизнес-ахборот Маркази ташкил этилган. Бу Марказ ишончли маълумотлар масканидир. Тадбиркорлар бу ерга хорижий фирмалар ва уларда ишлаб чиқариладиган маҳсулотлар ва хизматлар тўғрисида ҳам керакли маълумотлар олишлари мумкин.

Кутубхона мактаб ёшидагилардан тортиб то академик олимларгача ҳамда барча соҳа вакиллари учун ҳамisha очикдир.

М. МАКСУМОВА,
РИТКнинг хорижий адабиёт,
халқаро китоб-алмашинув ва
чет эл алоқалари бўлими
мудир

МАЪЛУМОТЛАР ЎЧОҒИ

гия ва бошқа давлатлардаги илмий марказлар, университетлар, кутубхоналар билан халқаро китоб алмашишни олиб боради. Бугун китоб алмашиш МДХ мамлакатлари билан ҳам ривожланмоқда.

Кутубхона жараёнларига компьютер технологиясининг жорий этилиши тез, тўла-текис ахборот олишга имконият беради, уни китобхоналарга етказишни тезлаштиради.

РИТК 1995 йилдан бери АҚШ ахборот институтлари (Филадельфия) томонидан бошқарилаётган бта устивор йўналишлар бўйича "Current Contents" маълумотлар базаси олади:

1. Физика, Кимё, Ер тўғрисидаги фанлар;

журналларнинг кириш қисмини кўриб чиқиш, мавзули изланишлар ва библиографик ёзувнинг ҳар қандай элементлар бўйича изланишлар олиб боришга ёрдам беради.

MICROMEDEX маълумотлар базаси - токсикология, доривор моддалар, тез тиббий ёрдам, тиббий таълим, саломатлик ва атроф-муҳитни ўз ичига олади. Тиббий ҳужжатлар ва ахборот Немис институтининг MEDLINE, Knowledge Finder маълумотлар базаси — онкология, СПИД, норкомания, токсикологияни ўз ичига олади.

РИТКга 2001 йилдан EBSCO электрон журналларига кириш имконияти берилди. Бу фан ва техника бизнес, ижтимоий ва жамият фанлари ва бошқа академик таъ-

ДАРСЛИКЛАР ТАНЛОВИГА МАРҲАМАТ!

Дарсликларни мунтазам равишда замон талабларига мувофиқ такомиллаштириб бориш, республикамизда дарсликлар яратиш бўйича эришилган ютуқлардан ҳамда ривожланган хорижий мамлакатлар тажрибасидан фойдаланган ҳолда уларнинг янги авлодини яратиш мақсадида Ўзбекистон Республикаси Халқ таълими вазирлиги қуйидаги номдаги дарсликларни яратиш юзасидан

ТАНЛОВ ЭЪЛОН ҚИЛАДИ:

- 5-синф учун Ватан туйғуси, француз тили.
- 6-синф учун Ватан туйғуси, француз тили.
- 7-синф учун немис тили, инглиз тили, француз тили.
- 8-синф учун немис тили, чизмачилик.
- 9-синф учун чизмачилик.

Замонавий дарсликлар яратиш танловига олимлар, услубчилар, ўқитувчилар ҳамда нашриётлар таклиф этилади.

Талаб даражасидаги дарслик яратиш учун унинг дизайни, макетини тайёрлашда муаллиф бевожита иштирок этиши, дарсликдаги расм ва иллюстрациялар мазмун билан уйғунлашган бўлиши мақсадга мувофиқ. Шу муносабат билан муаллифларга шароит яратиш мақсадида қўлёзмаларни компьютерга киритиш, дизайни устида ишлаш ва дарслик макетини тайёрлаш, замонавий дарслик яратиш бўйича зарурий маслаҳатлар олиш, хорижий тажрибалиларни ўрганишлари учун Республика Таълим марказида, шунингдек, Қорақалпоғистон Республикаси, вилоятлар ва Тошкент шаҳар Педагогларни қайта тайёрлаш ва малакасини ошириш институтларида Муаллифлар марказлари ташкил этилган.

Танловда муаллифлар ёки нашриётлар дарслик макети билан иштирок этадилар. Танловга тавсия қилинган дарсликлар макети 2001 йил 15 декабргача Халқ таълими вазирлигининг Танлов комиссияси томонидан қабул қилинади.

Танлов ғолиблари белгиланган тартибда моддий ва маънавий рағбатлантирилади. Танловда иштирок этишни истаган муаллиф ва нашриётлар қўшимча маълумотларни ҳамда танлов ҳужжатларини қуйидаги манзилдан олишлари мумкин.

700078 Тошкент, Мустақиллик майдони, 5-уй.

Халқ таълими вазирлигининг Танлов комиссияси,
510-хона, Тел: 139-10-23.

Танловда иштирок этувчи муаллифлар ва нашриётлар диққатига!

Ушбу танлов эълонида кўрсатилган ҳамда газетаимизнинг 11 августдаги сонидан танлови эълон қилинган дарсликларни яратишда иштирок этишни истаган муаллифлар ва нашриётлар вакиллари учун 2001 йил 4 сентябр соат 15-00 да Республика таълим марказида ўқув-семинар ўтказилади ва танлов ҳужжатлари тақдим этилади.

ДИҚҚАТ! ДИҚҚАТ! ДИҚҚАТ!

Ўзбекистон Республикаси Давлат матбуот кўмитасининг Фафур Фулом номидаги Адабиёт ва санъат нашриёти умумтаълим мактаблари учун дарсликлар чоп қилиб, савдога чиқарди. Азиз ота-оналар ҳамда ўқувчилардан дарсликларни нашриётдан ва жойларда харид қилишларини илтимос қиламиз:

1. Х.Нурматов ва бошқалар. "Муסיқа", 2-синф.
2. Х.Нурматов ва бошқалар. "Муסיқа", 3-синф.
3. А.Мансуров ва бошқалар. "Муסיқа", 5-синф.
4. У.Жўраев ва бошқалар. "Жаҳон тарихидан ҳикоялар", 5-синф.
5. О.Иброҳимов ва бошқалар. "Муסיқа", 7-синф.
6. Ж.Раҳимов. "Ўзбекистон тарихи", 9-синф.
7. Б.Қосимов ва бошқалар. "Ўзбек адабиёти", 10-синф.

Шунингдек, мамлакатимиз шонли мустақиллигининг 10 йиллигига аталган совға китоблари ҳам чоп қилинди:

1. В.Тюриков, Р.Шоғуломов. "Истиклол йилнома-си".
2. Жамоа. "Истиклолим - истиқболим". Шеърлар.
3. Жамоа. "Истиклол илҳомлари". Шеърлар.
4. Жамоа. "Мустақиллик тароналари". Қўшиқлар.
5. Муртазо Қаршибой. "Янгиланишдан - буюк ўзгариш сари".
6. Равшан Ҳакимов. "Ўзбекистон ва Бирлашган Миллатлар Ташкилоти".
7. Жамоа. "Замон руҳи". Публицистика.
8. Жамоа. "Голос сердца". Шеърлар.
9. Аҳмад Хўжа. "Садоқат чашмаси". Шеърлар.
10. Ҳабиб Саъдулла. "Шукрона". Шеърлар ва дoston.

Ушбу китобларни нашриётдан харид қилишингиз мумкин.

МАНЗИЛИМИЗ: Тошкент, 700129,
Навоий 30.

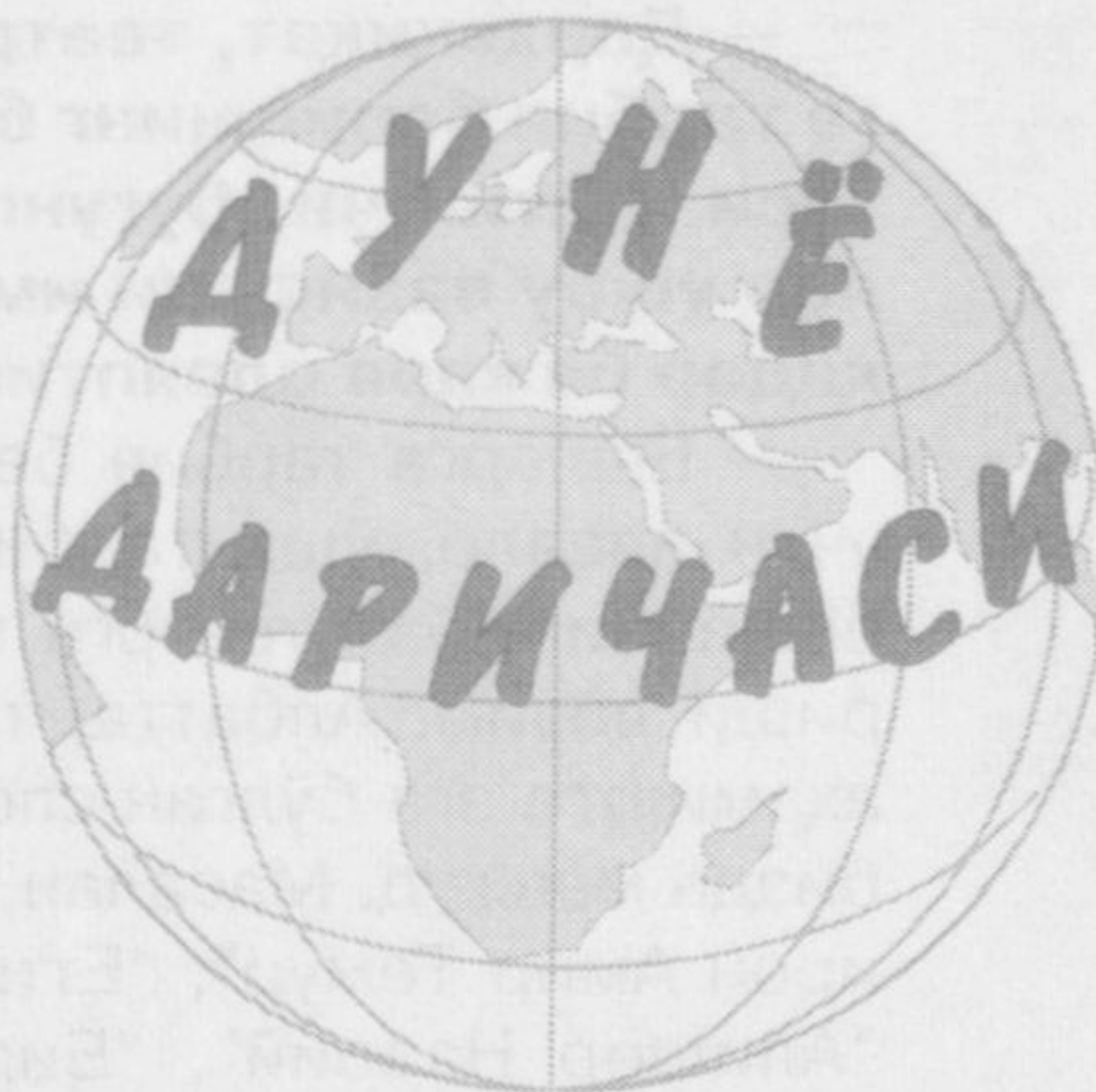
Фафур Фулом номидаги адабиёт
ва санъат нашриёти, 4-қават.
Телефонлар: 144-52-64, 144-27-52.

Нашриёт жамоаси.

ШАРОН МИЛЛАТДОШЛАРИНИНГ
ҚАЙТИШЛАРИНИ СЎРАДИ

Исроил бош вазири Ариэль Шарон Москвага уюштирган сафарининг сўнгги кунда Россиядаги яҳудийлар жамоатчилиги билан учрашди ва уларнинг Исроилга қайтишларини сўради. Унинг айтишича, ҳозирга қадар расмий Куддус Россиядан миллионга яқин ўз ватандошларини қабул қилди. Шунингдек, келгусида яна шунча микдордаги муҳожирилари Исроилга келиб яшашлари учун имкон яратилади.

Яқин Шарққа ташриф буюрган Европа Иттифоқининг ташкисий масалалар бўйича мувофиқлаштирувчиси Хавьер Солано Исроил ташқи ишлар вазири Шимон Перес билан, сўнггра Фаластин раҳбари Ёсир Арофат билан можаро юзасидан музокаралар олиб борди. Маълумотларга қараганда, Шимон Перес Италияда бўладиган халқаро анжуманда Арофат билан учрашиши мумкинлигини айтган.

ЭРТАГА САЙЛОВ ЎТКАЗИЛАДИ

Белорус ҳукумати мухолифат томонидан президентлик сайловларига номзоди қўйилаётган Владимир Гончарини иккинчи ва сўнгги бор огоҳлантирди. Боиси, у сайловолди компаниясини тўғри олиб бормасдан, ўз тарафдорларига рўйхатдан ўтказилмаган сайлов комиссияси рисоаларини ва плакатларини тарқатган. Шунингдек, президентлик сайловида мамлакатнинг ҳозирги раҳбари Александр Лукашенко ҳам номзодини қўйди. Эртага ўтказиладиган сайловнинг адолатли олиб борилишини кузатиш учун халқаро кузатувчилар, хусусан, Россия депутатлари гуруҳи Минск шаҳрига ташриф буюрадилар, дея хабар беради "Новости" ахборот маҳкамаси.

СУСТКАШЛИККА
ЙЎЛ ҚЎЙИБ
БЎЛМАЙДИ

Македония парламенти маҳаллий албанларнинг ҳуқуқларини кенгайтиришга хизмат қилувчи ўзгартиришларни давлат конституциясига киритиш масаласини қайта кўриб чиқмоқда. Фарб дипломатларининг билдиришича, бу борада сусткашликка йўл қўйилса, мавжуд тинчлик жараёнлари хавф остида қолиши мумкин. Лекин албанларга бу хилдаги ён босишлардан кўпчилик македонияликлар норози бўлмоқдалар.

Айни дамда албанларнинг қурол топширишларини назорат этиш мақсадида Македонияга киритилган НАТО халқаро тинчликпарвар қучлари 1100 дан ортиқ қурол-аслаҳа тўпладилар. Режага кўра, улар сентябрнинг охирига қадар ўз зиммаларидаги вазифани адо этишиб, мамлакатдан чиқиб кетишлари керак.

ПРЕЗИДЕНТГА
МАКТУБ ЙЎЛЛАДИ

"AFP"нинг хабар беришича, "Shelter Now" инсонпарварлик ташкилотининг Толиблар кўлида сакланаётган 8 нафар хорижий ҳодимлари АКШ ҳибсхонасида сакланаётган ислом террорчисининг оиласи билан алмаштирилиши мумкин. 1996 йил Нью-Йоркдаги Жаҳон савдо марказида портлаш содир этишда айбланган шайх Умар Абдурахмоннинг рафиқаси президент Жорж Бушга мактуб йўллаб, бундай алмашинувга рози бўлишини сўради. Боиси, уни эрининг соғлиғи тобора ёмонлашиб бормоқда.

Ёдга олсак, "Shelter Now" ташкилотининг 24 ҳодими август ойи бошида Афғонистонда христиан динини тарғиб этишда айбланиб ҳибсга олинган эди. Уларнинг 8 нафари хорижлик, 16 нафари маҳаллий ишчилар бўлиб, шариат қонунларига кўра 16 нафар маҳаллий ҳодимлар олий жазога тортилишлари муқаррар.

ОЛИЙ ЖАЗОГА ТОРТИЛИШЛАРИ МУМКИН

"ТУ-154" самолётини ўғирлаб кетган чечен жиноятчиларини қайтариб беришни сўраган Россия талабини Саудия Арабистони қондирмади ва айни дамда суд жараёнини ўзи ўтказмоқда. Ўтган март ойининг 15-кунда Истамбулдан Москвага учиб келаётган "Внуково хаво йўллари" авиакомпаниясига қарашли ушбу аэробусни чеченистонлик Арсаев ҳамда Магомизаевлар Мадина шахрига парвоз қилишга мажбур этган эдилар. У ерда эса Саудия Арабистони хавфсизлик қучлари томонидан самолётни озод этиш вақтида 3 киши ҳалок бўлган эди.

Шариат суди судьяси Мухаммад Луҳайданнинг билдиришича, ўғирлар ўз айбларини тан олдилар. Яқин кунларда суд ҳукм чиқариши ва уларга олий жазо берилиши кутилмоқда.

Оилавий Нобел мукофоти соҳиблари билан таништиришда давом этамиз. Навбат XX асрнинг бошида ўзининг бир қатор янги ихтиролари ва кашфиётлари билан танилган физик-олим Манн Сигбан ҳамда унинг ўғли Кай Сигбанларга.

Рентген спектроскопияси соҳасининг ривожига ўзига ҳос ўрин тутган шведиялик олим М.Сигбан 1886 йил 3 декабрь кун Иеребро шаҳрида истикомат қилувчи темир йўл станцияси бошлиғи Георг Сигбан оиласида туғилди. Бошланғич мактабда ва коллежда аъло баҳоларга ўқиган Сигбан 1906 йили Лунг университетига ўқишга кирди ва 1908 йили бакалавр, 1910 йили эса магистрлик даражасига эришди. Ўқиш билан бир вақтда у Физика институтида оддий хизматчи бўлиб ишлай бошлади.

Ўқишни тамомлагач, атоқли олим Йоханнес Ридбергнинг ассистенти сифатида электромагнетизм бўйича илмий тадқиқот ишлари олиб борди ва 1911 йил охирида "магнит майдонини ўлчаш" мавзусида докторлик диссертациясини ёқлади.

1913 йилдан бошлаб рентген нурлари хоссаларига қизиқиб қолган М.Сигбан шу соҳада ўз тадқиқот ишларини йўлга қўя бошлади ва кейинчалик шу йўналишда яратган ихтиро ҳамда кашфиётлари билан рентген спектроскопияси деб аталган янги фан тармоғига асос солди.

Маълумки, Вильгельм Рентген 1895 йили ўзи кашф этган нурларни номаълум Х-нурлар деб атади. Бу нурлар вакуумли шиша трубкада электр разряди ҳосил бўладиган қисмидан тескари томонда юзага келар эди. Бу нурлар баъзи ношаффоф тўсиқлардан сингиб ўтиш хусусияти билан бошқа нурлардан ажралиб турар эди. Шу орада, аниқроғи, 1897 йили Ж.Томсон томонидан "электрон" кашф қилинди. Шундан сўнг рентген нурлари катоддан катта тезликда отилиб чиққан электронларнинг трубканинг бошқа қисми билан тўқнашганда ҳосил бўлиши маълум бўлди.

Олимлар бу нурларни ҳам иссиқлик ёки ёруғлик каби электромагнит нурланишдан иборат бўлса керак, деб тахмин қила бошладилар. Лекин буни исботлаш учун олимлардан жуда катта машаққатли меҳнат ва бир қатор кашфиётлар яратиш талаб қилинар эди. Аммо рентген нурларининг тўлқин узунликлари жуда қисқа бўлганлиги сабабли, бу нурларда бизга таниш бўлган дифракция, поляризация ва интерференция каби ҳодисаларни кузатишга ўша пайтдаги ўлчов асбобларининг имконияти етарли эмас эди.

Аввалига тадқиқотчилар рентген нурларининг бошқа моддаларга сингиб кира олиш хусусиятини ўлчаш билан кифояландилар. Бу катталики улар рентген нурларининг "қаттиқлиги" деб атадилар. Кейинчалик бу катталик "частота" сўзи билан алмаштилди.

Чарлз Баркла ўз тадқиқотларида бир қатор элементларни синовдан ўтказди ва рентген нурларининг "қаттиқлиги" (частотаси) элементларнинг атом оғирликлари орта бориши ва маълум чегарага борганда тўйиниш юз бериши ҳамда янги "юмшоқ" рентген нурлари оиласи бошланишини аниқлаган эди. Янада каттароқ атом оғирлигига эга бўлган элементларни ўргана борган Ч.Баркла "юмшоқ" рентген нурлари ҳам аста-секин "қаттиқлаша" борганининг гувоҳи бўлган. Ч. Баркла бу турдаги нурланишларни К- ва L- нурланишлар деб атади. Бундан ташқари у рентген нурларининг поляризациясини ҳам кузатди.

Етарли аниқликка эга бўлма-

РЕНТГЕН
СУРИНИ
НУРЛАРИ
ОЧИШ

ган усул билан аниқланган К- ва L- нурланишлар частота ва тўлқин узунликлари бўйича тўла маълумот бера олмас эди.

Оддий ёруғлик нурини дифракцион панжара ёрдамида тўлқин узунликлари бўйича турли нурларга ажратиш мумкин, бунда дифракцион панжара тирқиши кенлиги ёруғлик тўлқин узунлигига яқин бўлиши керак. Рентген нурлари тўлқин узунликлари эса ёруғлик тўлқин узунликларидан 100...1000 марта кичик эди. Айнан шу нарсани ҳисобга олган Макс фон Лауэ кристалларда атомлар жойлашган текисликлар ораллигини дифракцион панжара тирқиши деб қараш мумкин деб таклиф қилди. Ўтказилган тажрибалар олимнинг ҳақ эканлигини кўрсатди.

Рентген спектроскопияси деб ном олган бу илмий йўналишга ота-бола У.Г.Брэгг ва У.Л.Брэгглар асос солдилар. Бундан ташқари, катта Брэгг оддий кўринишдаги дастлабки спектрометрини ҳам ихтиро қилди.

Англиялик ёш физик Генри Мозли ўзи ихтиро қилган спектрометр ёрдамида бир қатор каш-

фиётлар яратди. Ионизацион камерани фотодетектор билан алмаштириб, у рентген спектрларида кўплаб янги характерли чизиклар аниқлади ва бу чизикларни икки асосий қисмга ажратди. Қисқа тўлқин узунликларга мос келадиган чизикларни Мозли Ч.Баркланинг К-нурланиши, тўлқин узунликлари катта бўлган қисмини эса L-нурланиш деб атади.

Г.Мозли бу соҳага жуда муҳим янгилик киритди, яъни рентген спектрларини ўрганишда асосий катталиқ элементларнинг атом оғирлиги эмас, балки уларнинг атом тартиб рақами экан.

1911 йили Э.Резерфорд томонидан, сўнггра 1913 йили Н.Бор томонидан яратилган атом моделида кўрсатиб ўтилганидек, атомнинг барча мусбат зарядлари ва деярли ҳамма массаси унинг марказидаги ядрода муҳассамлашган. Ядро эса ҳар

бири биттадан манфий заряд ташувчи ҳисобланган жуда кичик массали электронлар билан ўралгандир. Электронлар сони ядро зарядига тенг бўлгани боис, атом одатда нейтрал ҳолда бўлади. Атом оғирлик асосан ядро массасини ифодалайди. Атом тартиб рақами эса ўз навбатида ядродаги мусбат зарядлар сонига тенг ёки бўлмаса нейтрал атомдаги электронлар сони билан баробар. Рентген нурлари частотаси ва атом тартиб рақами ўртасидаги боғлиқлик Мозли қонунини ёритилган бўлиб, бу қонун атом физикаси ривожига муҳим ўрин тутди.

Юқоридаги мулоҳазаларни яхши тушунган М.Сигбан Ч.Баркланинг К-нурланишлари ҳосил қиладиган оғир элементлар устида ўлчашларни давом эттирди. Ўша пайтдаги молиявий қийинчиликлар ва зарурий ускуналарнинг етишмаслиги ўтказилаётган тадқиқот ишларига салбий таъсир кўрсатар эди. Иқтидорли муҳандис ва ўткир зехнли ихтирочи бўлган М.Сигбан ўз шоғирдлари билан синов ускуналари ҳамда ўлчов асбоблари-

ни такомиллаштира бордилар. Шундай қилиб, уч хил тўлқин узунлиқдаги спектрларни ўлчаш учун уч хил кўринишдаги юқори аниқликда ишлайдиган спектрометрлар яратилди.

Тадқиқот ва ўлчашлардаги киритилган янгиликлар натижасида М.Сигбан К- ва L-нурланишларда кўплаб янги чизиклар аниқладилар. У олиб борган илмий тадқиқотлар деярли барча элементлар (натрийдан урангача) тўғрисида янги маълумотлар берди ва Н.Бор атом моделини янада чуқурроқ тушунишга кенг йўл очиб берди. Бу моделга асосан электронлар ядро атрофида ўзлари ҳоҳлаган орбиталарда эмас, балки фақат "рухсат этилган" орбиталардагина ҳаракатланади.

Бирор ташқи таъсир остида катта орбитага ўтказилган электронлар "қўзғолган" ҳолатда бўладилар ва кичик орбитага қайтиш чоғида ўзлари олган энергияни фотонлар, яъни электромагнит энергия кўринишида чиқаради. Бунда фотон энергияси катта ва кичик орбиталар энергияларининг фарқига тенг бўлади. Агар "қўзғотиш" энергияси унчалик катта бўлмаса, у ҳолда электрон ўтиш бирига яқинроқ бўлган орбиталарда юз беради ва чиқарилган фотон энергияси ҳам кичик бўлади. Квант назариясининг отаси бўлган Макс Планк нурланиш частотаси фотон энергияси билан пропорционал эканлигини кўрсатиб берди.

Шундай қилиб, кичик энергияли фотонлар паст частотали нурланишни ёки ёруғликни ҳосил қилади. Катта энергияли "қўзғотиш" таъсирида (масалан рентген трубкаларида) юз берадиган "ўтиш"да энг пастки орбитадаги электронлар ҳам қатнашади. Энг юқори ва энг "чуқур" орбиталар ўртасида юз берадиган "қайтиш"да ҳосил бўладиган фотоннинг энергияси ҳам катта бўлади. Катта энергия юқори частотага мос келади ва бу атом рентген нурланишини ҳосил қилади. Рентген нурланишининг тўлқин узунлиги ва частотасини аниқ билиш атом тузилишини ўрганиш борасида катта имкониятлар яратиб берди.

Фикримизни кейинги мақолада давом эттирамиз.

Абдумажит ТЎРАЕВ,
физика-математика
фанлари номзоди,
Ўзбекистон Физика
Жамияти ҳайъати аъзоси

РАСМИЙ АЙБЛОВ

Рейтер агентлигининг хабар беришича, Перу прокуратураси мамлакатнинг собиқ раҳбари Альберто Фухимори устидан расмий айблов эълон қилди. Унга 1990 йиллар бошида қатор қотилликлар қилган гуруҳга алоқадорлик айби қўйилди. Бош прокурорнинг айтишича, собиқ президент мазкур жиноятчи гуруҳ аъзоларини шахсан ўзи мукофотлаган. Айни дамда Японияда яшаётган Фухиморини Перуга бериш талабини расмий Токио бир неча бор рад этди. Боиси, унда япон фуқаролиги ҳуқуқини берувчи паспорт бор.

ШТАТ ТАРИХИДА КАТТА ЖИНОЯТ

Украинадан кўчиб бориб, Қўшма Штатларда яшаётган Николай Солтис ўз яқинларининг олти нафарини ўлдирганлиги ҳақида аввал хабар берган эдик. Ҳозирда ушбу жиноятчи устидан Сакраменто шаҳрида суд жараёни бўлиб ўтмоқда.

Калифорния штати қонунларига кўра, бундай катта жиноят учун ўлим жазоси ёки умрбод қамоқ жазоси берилиши мумкин. Маълумотларга кўра, марҳум аёлнинг етти ойлик ҳомиласи ҳам нобуд бўлган. Шунингдек, бундай йирик суд жараёнини Украина президенти Леонид Кучма ҳам кузатиб бормоқда.

БУ КОШОНА ТИМСОЛИДА ҚУДРАТИМИЗ НАМОЁН

Ёшлар тарбиясида театр санъатининг ўз ўрни бор. Зеро, бу фикрни жадидчилик ҳаракатининг буюк намоёндаларидан бири, маърифатпарвар бобомиз Бехбудийнинг "Театр — ҳаёт мактабидир" деган сўзлари ҳам тасдиқлаб турибди. Албатта, орадан шунча йиллар ўтишига қарамай театр санъати инсон ҳаётида ўз ўрнини тобора мустаҳкамлаб, такомиллашиб бормоқда. Бу бугун юртимизда мазкур санъат турининг ривожига ҳам яққол ўз аксини топган, десак янглишмаймиз.

Халқимиз улуг кун, муборак сана, яъни юртимиз мустақиллигининг кутлуг 10 йиллик тўйини катта шодиёна билан нишонлади. Ва айнан шу кунни Юртбошимиз томонидан Ўзбекистон Миллий академик драма театрининг ўзига хос меъморчилик услубида қад ростлаган биносининг очилиши Ўзбекистонда театр санъати нечоғли эътиборда эканлигини яна бир карра исботлади. Шу боис биз яқинда ушбу театрда бўлиб, театр раҳбари, Ўзбекистон халқ артисти Ёқуб Аҳмедовнинг бу борадаги фикрлари билан қизиқдик.

— **Маълумки, Ватанимиз мустақиллигининг муборак 10 йиллик тўйига Ўзбекистон Миллий академик драма театри ишга тушди ва уни шахсан Президентимиз Ислам Каримовнинг ўзлари очар экан, театр ходимлари ва санъат ихлосмандларини кутлаб, ижодкорларнинг кейинги ишлариغا муваффақият тилади-**

лар. Шу дамларда сизда қандай туйғулар, ўйлар кечди?

— Биз санъаткорлар, айниқса, театримиз ижодкорлари учун ушбу мавсум қўшалок байрам билан бошланди. Кувонтирган, мағрурлантирган, ҳаяжонга солган нарса шу бўлдики, Юртбошимиз томонидан бизга катта эътибор кўрсатилди. Театрнинг очилиш маросимида Президентимизнинг ўзлари иштирок этдилар ва санъаткорлар шаънига, санъат шаънига ҳеч эсдан чиқмайдиган ҳаяжонли, самимий, меҳр билан йўғрилган сўзлар айтдиларки, бу барчамизни бирдек руҳлантирди. Менимча, бу сўзлар замирида катта бир маъно, дастурамал ётибди. Биз кейинги ишларимизни шу фикрлардан келиб чиқиб амалга оширамиз.

Ҳақиқатдан ҳам бу кошона ягона. Бу кошона тимсолида Ўзбекистоннинг куч-қудратини кўриш мумкин. Мен театрнинг ташқи кўринишини осмонда парвоз қилаётган улкан сайёрага ўхшатаман. Албатта, ички кўриниши ҳам бунга ҳамоҳанг қурилганки, бугун театрда кирган томошабин ҳайратда қолмоқда, десам муболаға бўлмайди. Энди биз ўз ишимизни мана шу бинога мос тарзда олиб боришимиз керак. Театр — тарбия воситаси. Шундай экан бу вазифани биз виждонан бажариб, халқимизда фидойилик, инсонийлик, Ватанга муҳаббат руҳини тарбиялайдиган катта-катта асарлар яратишимиз зарур.

— Дарҳақиқат, театр ёшларга тарбия беришнинг бир воситаси. Айтингчи, бугунги театрлар ушбу вазифани имконлари қадар бажара олаётими?

— Ёшларга тарбия беришимиз учун аввало, ўша тарбияланувчи ёшларнинг ўзи театрда тушиб туриши лозим. Албатта, тарбиявий аҳамиятга эга бўлган спектакллар бизда мавжуд. Масалан, "Соҳибқирон Амир Темур", "Етти фарёд", "Алишер Навоий", "Бир кошона сирлари", "Чимилдиқ" каби. Баъзан ўйлаб, ҳайрон қоламан. Бизнинг Алпомиш, Темур, Тўмарис, Широқ каби юрт учун ўз жонини фидо қилган боболаримиз кўп бўлган. Биз уларни ҳаётий тарзда

сахналаштирганмиз ҳам. Бирок, мана шундай сахна асарларини кўриб, маънавий завқ олувчи томошабинларимиз кам. Маълумки, мактаб ёки ўқув юртларида ёшлар тарих, адабиёт каби фанлардан тарихни, буюк боболаримиз ҳаётини ўқишади. Агарда менимча, шу болалар уларни китобдан ўқиш билан бирга боболаримиз тимсолини сахнада кўрса, уларда қизиқиш яна ҳам ортади. Лекин минг афсуски, ҳозирча бунга кўпинча муаллимларимиз ҳам, ота-оналар ҳам у даражада аҳамият беришавермайди.

— **Мана, янги мавсум бошланди. Театр ижодий ходимлари айни кунларда қандай сахна асарлари устида ишлашмоқда?**

— Маълумки, битта асар дунёга келиши учун уч-тўрт ой вақт кетади. Театр мана энди ишга тушди. Янги-янги асарлар ҳали олдинда. Албатта, режаларимиз бор. Бирок бу ҳозирча сир. Лекин янги мавсум бошланди. Ҳозирда мавсумни ўзимизнинг классик спектакл "Соҳибқирон Амир Темур" билан бошладик. Бундан ташқари, театр репертуарларимизда 24-25 та яхши-яхши сахна асарларимиз бор. Ўйлайманки, келгуси ойлardan бир-иккита премьераларни ижро этсак, ажаб эмас.

Баҳодир ЖОВЛИЕВ
суҳбатлашди.

МАДАНИЯТДА ҲАМКОРЛИК

Шу кунларда юртимизда Япония маданияти кунларининг ўтказилиши ҳар иккала давлатлар маданиятини яна бир поғона юксалиш чўққисига кўтариши тайин.

Япон халқи ҳам ўз тарихига, урф-одати, удумларига катта ҳурмат билан қараб, шу кунгача ушбу анъаналарни авлоддан авлодга етказиб келмоқда. Ўзбекистон Бадий академиясининг марказий кўргазмалар залидан ўрин олган япон қўли гул ҳунармандлари ясаган кулолчилик буюмлари кўргазмасини кўрганда беихтиёр шу фикрларга амин бўласан, киши.

— Японияда ушбу ҳунармандчилик тури тобора ривожланиб бормоқда, — дейди биз билан суҳбатда санъатшунос Зиёда Башарова. — Бунинг сабаби фақатгина ўлкада кўплаб ҳунарманд усталарнинг борлигидагина эмас, балки ўша халқнинг бу санъат турини нақадар теран тушуниши ва уни ҳурмат қилишидир.

Дарҳақиқат, шундай. Зотан, халқни эзгуликка, гўзалликка ундовчи ҳар қандай меҳнат ҳақиқий баҳосини олсагина, у ривожланади, тараққий этади.

Кўргазмалар залидан ўрин олган ушбу антиқа буюмларни томоша қилар экансиз, XII-XV асрларда яшаб ижод қилган Канадзадо Таки, Канэ-то Масано, Мива Кадзухико, Ямато Цутому каби нозиктаб япон кулоллари томонидан ишланган бежирим идиш-товоклар беихтиёр ақлни шоширади.

Эътиборлиси, ушбу кўргазмалар залининг иккинчи қаватида бадий академия раиси Турсунали Қўзиевнинг фотокўргазмалари ҳам жой олганки, у орқали томошабин Япония давлатининг табиат гўзаллиги, халқининг урф-одатлари, тарихи, ривожланиш йўли билан яқиндан танишиш имконига эга бўлади. Фотокўргазма олти бўлимдан иборат бўлиб, ҳар бир бўлим ўзига хос ном олган. "Эски даҳаларнинг янги ҳаёти" деб номланган жамламада томошабин япон халқининг турмуш ҳаёти билан танишса, "Япония — бу гуллар салтанати" бўлими орқали мамлакат табиий манзарасининг гўзаллигига ошуфта бўлади.

Бир сўз билан айтганда, ўзбекистонлик ва хорижий меҳмонлар 25 сентябргача юртимизда ўтказилаётган Япония маданият кунларида бу халқнинг кино, театр, рассомчилик санъати билан ҳам яқиндан танишиш имкониятига эгалар.

МУХБИРИМИЗ

ЯПОН ОПЕРАСИ ЎЗБЕК САҲНАСИДА

Тошкентда Япония маданияти кунлари доирасида бўлиб ўтган тадбирлар орасида энг қизиқарлиси деб Алишер Навоий номидаги Давлат Академик катта театрида бўлиб ўтган Дзюндзи Киносита ва Икума Данларнинг "Юдзуру" ("Оқшом қоронғусидаги турна") операси премьерасини айтиш мумкин.

— "Юдзуру" операсининг Академик театрида намоиш этилишини эшитиб қалбим кувончга тулди, — дейди Япониянинг Ўзбекистондаги Фавкуллода ва Мухтор элчиси Кёко Накаяма хоним. — Йулга қуйилган маданий алоқалардан жуда мамнунман ва ушбу тадбир давлатларимиз уртасидаги дўстлик ва ҳамкорлик риштала-

рини янада мустаҳкамлашни сидқидилдан истаб қоламан.

Япон опера театри директори жаноб Кейсуке Судзукининг юборган табрикномасида эса: "Биз, японияликлар учун "Юдзуру" операсини Навоий театрининг тарихий сахнасида намоиш этилаётгани улкан шарафдир. Бу ҳол бизни руҳлантиради ва қалбимизни ифтихор туйғуси билан тулдиради", — деган сатрлар бор.

Операни намоиш этишда япон актёрлари билан бир қаторда ўзбек симфоник оркестри ва болалар хори ҳам иштирок этдилар. Тадбир анъанавий ўзбек-япон дўстлигининг чинакам тантанасига айланди.

Отабек НУРИТДИНОВ

УЛУҒИМСАН ВАТАНИМ

Мустақиллик байрами кунни ижро этилган қўшиқлар ҳаммани ҳаяжонга солди, десак, муболаға бўлмайди. Биргина "Нихол" совриндори Севара Назархоннинг мусиқий чиқишини бир эслаб кўринг? У қуйлаган дилбар қўшиқдан юраклар ҳовриқиб кетди. Хуллас, эътибор бериб тинглаган бўлсангиз, бу қўшиқ қалбларга ўз таъсирини ўтказмай қўймайди. "Улуғимсан Ватаним" қўшиғи орқали Севара нафақат ўзининг қалб тугёнларини изҳор эта олди, балки Ўзбекистон халқ шоири Муҳаммад Юсуфнинг Ватанимиз ҳақидаги ўй-кечинмаларини кўрсата билди. Шундай экан, беихтиёр Севаранинг ижодига тасаннолар айтасан.

Шу кунларда Севара Назархон учинчи альбому устидаги ижодий ишларни ҳам бошлаб юборди. Газетамизнинг келгуси сонларида Севара Назархон билан бўлган суҳбатимизни тақдим этамиз.

Аслида киборлар машгулотли сифатида подшо-лар саройидаги хос киши-лар томонидан ўйнай бошланган спортнинг тен-нис тури бугунга келиб оммабоплик касб этди. Эндиликда ҳар бир хоҳ-ловчи одам қўлига ракет-ка олиб кортга тушиши мумкин. Мамлакатимиз-нинг энг чекка вилоятла-рида ҳам теннис кортла-ри қидириб юрмайсиз. Қисқа фурсатда ушбу спорт турининг бу қадар кенг қулоқ ёйишига са-баблар эса, оддийгина. Теннис — жозибали ўйин.

1994 йил

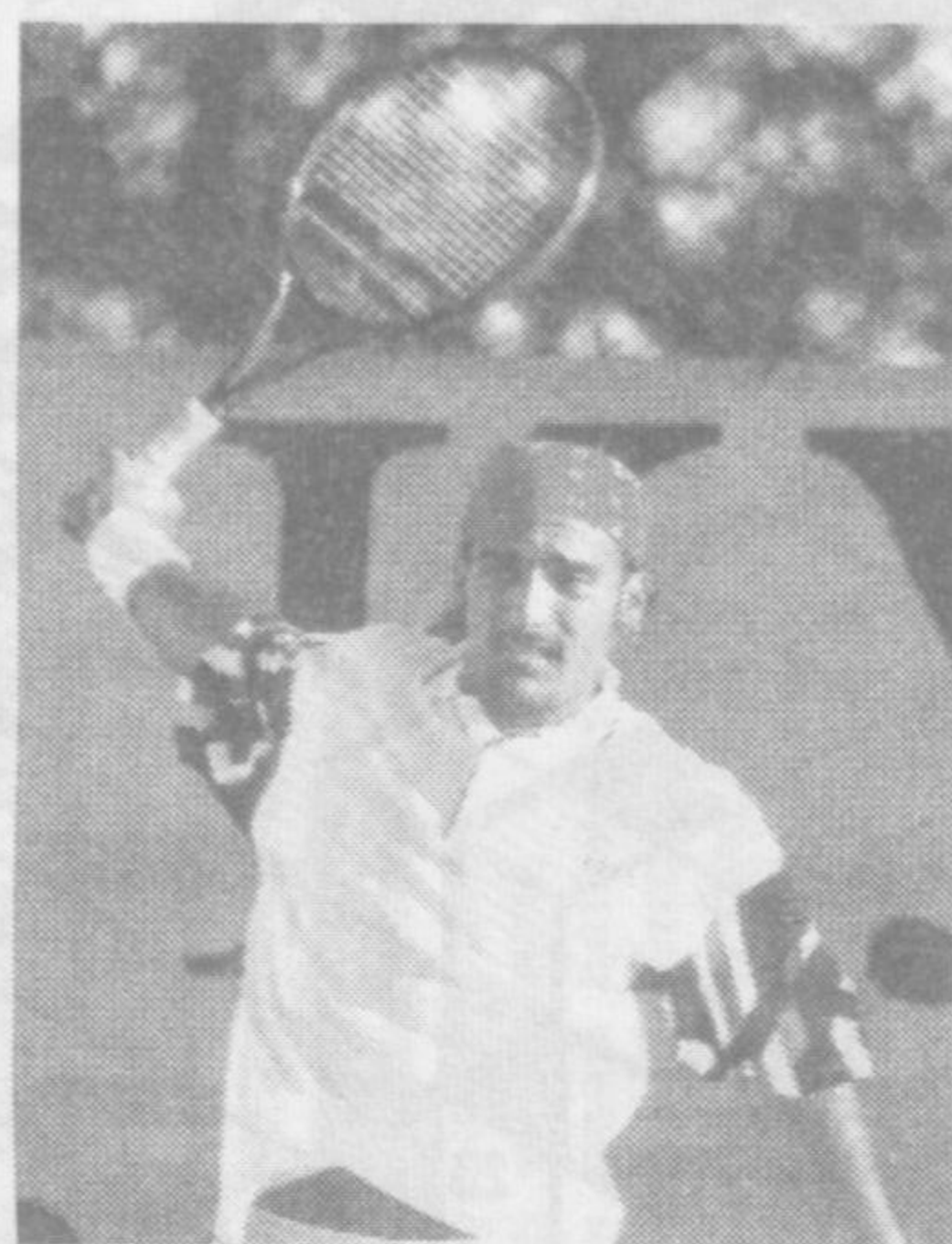

Чак АДАМС
(АҚШ)

раётган спортчиларнинг иштирок этиши, деярли барча вилоятларда теннис клубларининг мунтазам ишлаб турганлиги фикри-миз далили бўла олади.

Саккизинчи бор ташкил этилаётган Президент ку-боги халқаро турнири бу йил ўзгача шуқуқ касб эти-

1995 йил

Карим АЛАМИЙ
(Марокаш)

риш бўйича тадбирларнинг ташкил этилиши ўзига хос теннис байрамини на-моён этади. Болалар учун

1996 йил

Феликс МАНТИЙЯ
(Испания)

Шунингдек, бу йил ҳам Президент кубоги халқаро теннис турнирининг ташки-лий жиҳатлари: иштирок-чи ва меҳмонларга юксак даражадаги шарт-шароит-лар, хизматларни йўлга қўйиш, мухлисларнинг қулай ҳолатда мусобақа-ларни томоша қилишини

салалар тўла ҳал этил-ди. Дарвоқе, ўтган йили Тошкентда ўтказилган Президент кубоги халқ-аро теннис Ассоциаци-яси томонидан "Йилнинг энг яхши ташкил этилган мусобақаси" сифатида эътироф этилганди. Таш-килотчилар бундан буён ҳам ана шу ишончни тўла оқлашга ҳаракат қилмоқда.

Шу ўринда Президент кубоги турнирининг ўтган йилги голиби, россиялик Марат Сафин ҳақида икки оғиз сўз айтишни жоиз деб билдик. У тур-нирда 1-рақам остида иштирок этди. Марат Тошкентдаги ушбу ну-фузли мусобақага Аме-рика Очиқ чемпионати-дан тўғри учиб келгани барчанинг ёдида. Ўшан-да журналистларнинг унга берган "Сидней—2000" мусобақаларига

«ЮНУСОБОД» —

Теннис — назокатли, на-фис ва гўзал ўйин. У бошқа спорт турларига нисбатан кишини ўзига тезроқ ром этади...

Бугун пойтахтимиздаги "Юнусобод" спорт маж-муидаги марказий теннис кортларида катта теннис бўйича Президент кубо-ги анъанавий халқаро турнирига старт берила-ди. Ўтган йиллар давоми-да бу мафтункор мусоба-қаларда иштирок этган, мухлисларга қадрдон бўлиб қолган дунё тен-нисчилари ўз санъатидан яна баҳраманд этади.

Таъкидлаш жоизки, Ўзбекистонда теннис жуда тез ривож топди. Анъанавий тарзда Прези-дент кубоги мусобақала-рининг ташкил этилиши, унда жаҳоннинг рейтинг рўйхатини бошқариб бо-

ши, шубҳасиз. Негаки, тур-нир мустақиллигимизнинг 10 йиллиги тўйи тантана-ларига уланиб кетади. Қо-лаверса, турнир дастури доираси иштирокчи ва меҳмонлар учун турли қўшимча маданий-маъри-фий ҳамда соғломлашти-

кўнгилочар ўйинлар эса, та-биийки, ушбу мусобақа-ларга ажойиб безак бўла-ди.

2001 йил

???

таъминлаш, кортларда баҳсларни бошқариш ва назорат қилишда аниқлик-ни таъминлаш, б.рча тур-даги оммавий ахборот во-ситалари ходимларига тез-кор информацияларни олиш ва тарқатиш имкони-ятларини яратиш каби ма-

жиддийроқ тайёрлани-шингиз учун бу турнир ҳалал бермайдими?" — деган саволига қуйида-гича жавоб қайтарганди:

— Мен айни пайтда яхши спорт формасида-ман. Бундай пайтда мен ўз рейтингимни, қола-верса, бошқа имконият-ларимни ошириш учун ушбу турнир катта аҳамиятга эга. Бундан ташқари, Ўзбекистон кортларида менинг ҳам мухлисларим борлигига ишонаман.

Уларнинг менга бўлган ишончларини бу йилги турнирда оқлаш менинг орзуим.

Ҳа, ният холис экан, шундай бўлди ҳам. Са-фин бош совринни қўлга киритиб, Сиднейга дунё-нинг 1-рақамли теннис-чиси сифатида учиб кет-ганди...

Ф.КАРИМОВ

1997-1998 йиллар

Тим ХЕНМАН
(Буюк Британия)

1999 йил

Николас КИФЕР
(Германия)

2000 йил

Марат САФИН
(Россия)

БУГУН "ПАХТАКОР"ГА БОРИНГ!

Ҳа, азиз юртдошлар! Бу-гун "Пахтакор" марказий ўйингоҳида ЖЧ—2002 нинг иккинчи босқич саралаш учрашувларидан бири — Ўзбекистон - Оммон матчи бўлиб ўтади. Мухлислар мадади терма жамоамиз учун ҳар доимгидан ҳам му-ҳим. Ғалаба қувончидан майдоннинг ўзида баҳра-манд бўлиш ҳаммамизга насиб этсин.

РАҚИБМИ, ДУШМАН?!

Анахайма шаҳрида WBC ва IBF йўналишлари бўйи-ча оғир вазнда жаҳон чемпиони унвони учун 17 ноябрда курашувчи бокс-чилар Хасим Раҳман ва Леннокс Луисларнинг мат-буот конференцияси улар-нинг ўзаро муштлашуви туфайли яқунланмай қол-ди. Журналистлар эса, улар рақибми ёки душман эканликларини билолмай қолишди.

ПОЙГА ТЎХТАТИЛДИ

Бельгияда автопойга бўйича давом этаётган Гран-При мусобақалари 5-даврадан сўнг тўхтатиб қўйилди. Сабаб, пойга да-вомида бразилиялик Луча-но Бурти ва ирландиялик Эдди Ирвинлар 290 км/с тезликда тўқнашиб кетиб, касалхонага ётқизилган. Тиббий хулосалар ҳали ай-тилмади ва улар тирик эканлиги маълум.

МУРАББИЙ ИСТЕЪФОДА

ЖЧ—2002 иккинчи босқич саралаш учра-шувларида Ўзбекистон билан бир гуруҳда иш-тирок этаётган БАА ва Қатар матчи араблар учун ёқимсиз натижа би-лан тугади — 0:2. Шу боис БАА бош мураббий-си Абдулла Аль-Сакер ўз вазифасидан озод этил-ди.

Ko'ngil bitiklari
ВАТАН СЕВГИСИ

Шукри, ўн йилдан буён элимда
Озодлик кўёши порлаб турибди.
Кувончга лиммо-лим тўлган дилимда
Ифтихор туйғуси жўшиб юрибди.

Шодланмай бўлурми, асрий орзулар
Ушалиб, хуррият қилди тантана.
Қайтадан туғилиб эзгу туйғулар,
Қадрият боғлари гул очди яна.

Бу йиллар мазмунан асрларга тенг,
Унинг кадр-қиммати юксак бекиёс.
Яратмок кўлаи уммон каби кенг,
Фаровон ҳаётга бўлур у асос.

Кўзимиз нуридай асраб-авайлаб,
Эрк туғин эъозлаш - олий бурчимиз.
Калбларга Ватаннинг севгисин жойлаб
Яшамок шарафи билан кучлимиз.

Соип МУҲАМЕДОВ,
меҳнат фахрийси

ХАЯЖОН

Симобий сарупо кийиб тонг отди,
Бу тонг ҳам кушларнинг товши уйғотди,
Юзидан нурми, зар ёғилаётир —
Тўймай тикиламан офтобларимга.

Боғлар шовуллаши бир дунё ҳавас,
Гулларнинг ишваси хил-хил, басма-бас,
Ранглар мавжланмиш атласми? Атлас!
Шундай дейман-у, лол-хитобларимга.

Сўйлаётган каби аллақандай роз,
Табиат кўйида бир рангин овоз,
Тинглайман, ўйлайман, тикиламан боз,
Жавоб бўлармикин ҳисобларимга.

Ўзим билан ўзим тиллашаман мен,
Ўзим билан ўзим хиллашаман мен,
Ўзим билан ўзим беллашаман мен,
Мажнун деб қарашар итобларимга.

Гоҳ қай ҳаяжонда ўзимда йўқдим,
Юрган ё ўтирган жойимга чўқдим —
Кўнгил буюрганин қозғаша чўқдим,
Биров қарармикин китобларимга.

Дунё ўтаётир, ўткинчи дунё,
Кеча кўрганларинг эрта туш, рўё,
Бугуннинг лаҳзаси юз йилча гўё —
Қай аср бўйлашур шитобларимга.

Низомжон ПАРДА

Жаҳон адабиётида энг сара асарлардан бири ҳисобланмиш, машҳур немис ёзувчиси Гётенинг қаламига мансуб бўлган "Фауст" яратилганига қанча вақт утибдики, ҳали-ҳамон қўлдан-қўлга ўтиб, ўз бадний қимматини китобхонлар қалбида сақлаб келмоқда. Асар муаллифи Гёте барқалли ижод қилган муаллифлардан биридир. Унинг бир қанча машҳур шеърини, насрий-фалсафий асарлари бор. Лекин улар ичида "Фауст" алоҳида ўринни эгаллайди. Асарнинг ўзбек тилига таржима қилиниши бизнинг маданий, ҳаётимизда ва ўзбек адабиётида қувончли воқеадир. Барчамизга маълумки, асар биринчи марта ўзбек тилига таниқли адабимиз, шоир Эркин Воҳидов томонидан таржима қилинган бўлиб, таржимоннинг билим ва илм билан заҳматларининг самараси улароқ, ўзбек китобхонлари немис адабиётининг яна бир дурдонасидан баҳраманд бўлишга муваффақ бўлдилар.

"Фауст" инсонга эстетик завқ бағишловчи, ҳаётнинг муҳим жиҳатларини очиб берувчи тенгсиз гўзалликни, жозибани ва ҳар бир сатрида инсонни руҳий барқарорликка чорловчи ажойиб фикрларни ўзида муҳасаммад этган юксак бадний асардир. "Фауст"ни яратиш тўғрисидаги фикр Гётеда 23-24 ёшларида пайдо бўлди. Бу вақт-

да у аллақачон Германияда катта шухратга эришиб бўлган эди. Бу шухрат ёш ёзувчини уша даврда пайдо бўлган, тарихда "Бурон ва таъйиқ" номи остида қолган ҳаракатнинг тан олинган раҳбари даражасига кўтарди. Ёш Гётенинг ижоди ривожланишдан ортада қолган Германиянинг феодализм тузиллишига қарши руҳ билан йўлланган эди. Шунинг натижасида у Гёте фон Берлихенген, Фауст каби адабий қаҳрамонларини яратди ва Про-

ШОИР ЯРАТГАН ОЛАМ

метей, Сукрот, Юлий Цезар сингари қаҳрамонларни ўз асарларида қайта дунёга келтиришни режалаштирди. Унинг "Фауст"и тўғрисида жуда катта алоҳида танқидий адабиёт мавжуд бўлиб, у XIX аср бошларида, аниқроғи, асарнинг биринчи қисми нашр этилган пайдо бўлди. Гёте Италияга кетган, "Фауст" устида ижод қилишни тўхтатиб қўйди. Асарнинг тугаланиш жараёни Гётенинг ҳаётида яна бир эътиборли воқеа бўлиб ўтган содир бўлди, яъни шоир Германиянинг яна бир буюк шоири Фридрих Шиллер билан танишди. Инсоният Шиллердан Гётега фожиа-

нинг биринчи қисмини тугатишга ундаганлиги учун миннатдор бўлиши лозим. Шиллер асарнинг 1790 йилда нашр этилган қисмларини ўқиб, Гёте асарини давом эттиришга қаттиқ ундайди. Гёте Шиллер билан мулоқот қилиб юрган кезларида асарнинг кириш қисмини яратди, у 5 йилда ёзиб тугалланди ва ана шу қисм шоир асарлари тўпламининг 12-томидан нашр этилди. Тўпламнинг бошида нашр қилинган асар бор-йўғи 1-қисм

эканлиги ва унинг давоми борлиги айтиб ўтилади. Шундан сўнг Гёте 2-қисм устида ишлаб бошлади, унинг режасини тузиб, 1800 йилда 2-қисмнинг муҳим сўзларидан бирини ёзиб ҳамда унга афсонавий гузал Елена қаҳрамон сифатида киритди. Аммо шоир асарни маълум сабабларга кўра, яна бир неча йилга ташлаб кетди. 1825 йилда Фаустни ёзишнинг охиригача босқичи бошланди ва у 6 йил давомида ёзиб тугалланди. Аммо асар 1833 йилда шоир вафот этгачина нашр этилди.

Асарда икки мангу зид куч: яхшилик ва ёвузлик, иқдор ва

инкор курашади. Асарнинг бош қаҳрамони Фауст — ҳаёт ошиғи, тараққиёт жангчиси, адолат жарчиси. Мефистофель эса тараққиёт душмани, адолат кушадаси. Фауст доим изланишда, курашда. Мефистофель эса Фаустнинг онги, идроки, изланишларини сўндиришга ҳаракат қилади.

Шунингдек, асарнинг бошқа фанлар билан алоқадорлиги хусусида тўхталадиган бўлсам, унда фалсафа, тарих,

тиббиёт, биология, кимё ва айниқса, математика, геометрия фанидаги баъзи бир қонун-қоидалар, амаллар юксак ва тақдорланмас усулда тасвирланган. Асар яна шуниси билан қимматлики, барча фанлардаги муаммолар, тортишувли масалалар қисқа сатрларда бўлса-да, ёрқин акс этган. Масалан, Фаустнинг талаба билан бўлган суҳбатда фалсафа фанидаги ҳозирги кунда ҳам олимларимиз ўртасида тортишувларга сабаб бўлаётган билиш назарияси ҳақида ажойиб сатрлар келтирилган.

иморатнинг юқори қавати. 27. Табиий хазиналарни топиш илми. 28. Ақлнинг ўлчови — ... (мақол). 29. Ҳашарот. 30. Қимматбаҳо қоғоз.

Диагональ бўйича ва бўйига: 7. Шоҳмат ўйинида оғохлантириш. 8. Мақолдан: Чинор чиримас, ... кўримас. 9. Корея ярим оролидаги пойтахт шаҳар. 10. Ширинлик тури. 11. Қурилманинг барча бўлаклари ўрнатиладиган, уларни тутиб турувчи қисми. 12. Саратон ва Сунбула оралиғидаги бурж.

Бўйига: 14. Жанубий Американинг тропик ҳудудида тарқалган бўлма илонларга мансуб улкан жонивор. 15. Ватанимиз ҳудудидаги сўнгги бронза даври маданиятига мансуб маскан. 17. Серсувлиги ва ҳавзаси майдонининг катталиги жиҳатидан дунёда биринчи ўринда турувчи Фарбий ярим шардаги дарё. 18. Жойдаги горизонтал ва вертикал бурчакларни ўлчашда фойдаланадиган кўчма геодезик асбоб. 19. Дунё томони. 20. Тола ва мой олинадиган экин. 22. Ипак газлама. 23. Марказий Осиёдаги республика пул библиги.

Фозилжон ОРИПОВ
тузди.

ГАЗЕТАМИЗНИНГ ШУ ЙИЛ 1 СЕНТЯБРЬ СЕНИДА БЕРИЛГАН
"ЎЗБЕКИСТОНИМ" КРОССВОРДИНИНГ ЖАВОБЛАРИ:

Белгиланган хонадан рақам атрофига соат милли бўйича: 1. Бурхон. 3. Темирова. 5. Зарафшон. 7. Регистон. 9. Мингўрик. 12. Махмудов. 13. "Падаркуш". 16. Термизий. 17. Хоразмий. 20. Қурултой. 21. "Дилхирож". 24. "Пахтакор". 26. "Сўғдиёна". 28. Марвазий. 30. Ҳидоят. 32. Кўкалдош.

Энига: 2. "Рост". 4. Рўза. 6. "Нидо". 8. Гули. 25. Обод. 27. "Алла". 29. Зеби. 31. "Тико".

Бўйига: 10. Олма. 11. Ўрда. 14. Дўст. 15. Кино. 18. "Ироқ". 19. Мард. 22. Лола. 23. Ипак.

Ёй бўйича: 33. Насаф. 34. Бухорий. 35. Сунбула. 36. Бобур. 37. Бозор. 38. Девонов. 39. Беруний. 40. Турон. 41. Кулол. 42. Муқимий. 43. Нуробод. 44. Номоз. 45. Коший. 46. Олимхон. 47. "Алломиш". 48. Девон. 49. Терма. 50. Яссавий. 51. Усмонов. 52. Шоший. 53. "Роҳат". 54. Қодирий. 55. Восифий. 56. Ватан. 57. Патир. 58. Кармана. 59. Ражабий. 60. Чалғи. 61. Чашма. 62. Маҳалла. 63. Фарғона. 64. Шанба.

Муаммонома
Оқич сўзлар: 1. Ўзбек. 2. "Умид". 3. Спитамен. 4. Орол. 5. Наво. Рақамларда: Ўзбекистон суверен демократик Республика.

Ҳурматли Фарҳод
БОБОМУРОДОВ!
Сизни таваллуд топган кунингиз билан самимий табриклаймиз!
Бошингиз тошдан бўлсин. Оилавий бахт тилаймиз.

Шофиркон туманидаги 23-мактаб жамоаси ва собиқ синфдошлари

Мухтарам Абдусалом ШЕРХОНОВ!

Сизни 65 ёшингиз билан самимий муборакбод этамиз. Таълим соҳасида кечган ярим асрлик самарали фаолиятингиз шоғирларингиз учун ибратдир. Сизга бундан буён ҳам хотиржам ҳаёт, фарзандлар қамолини кўриб юриш бахти ҳамроҳ бўлсин. Эҳтиром билан Мирзо Улуғбек туманидаги 207-мактаб жамоаси ва фарзандларингиз

1-Тошкент педагогика билим юрти томонидан САДЫКОВА МАРИНА НИКОЛАЕВНА номига 1999 йилда берилган №330399 рақамли диплом йўқолганлиги сабабли БЕКОР ҚИЛИНАДИ.

Mutolaa

Талаба: Дунёчи? Ҳаётчи?
Одамзод ўсди.
Билмоқ учун олам сирин
мукаммал.
Фауст: Билмоқ ўзи нима?
Гап шунда дўстим.
Бу жабҳада ҳали кўп
нарсаси ишқал.

Буюк немис шоири ана шундай шох асарининг охирида инсонларга қароргоҳ бўлувчи, янги, бепоён, буюк ўлка яратаман дея орзу қилади. Муаллиф ана шу орзусига маълум маънода ета олган. Чунки Гёте ана шундай буюк асарни ўзининг бутун ҳаёти давомида яратди.

Райҳон ХОЛМУРОВА

Юнусобод туман халқ таълими бўлими ва туман халқ таълими ходимлари қасаба уюшмаси кўмитаси соҳанинг кекса ходими
Юлдаш ТУРТАЕВнинг вафоти муносабати билан унинг оила аъзоларига чуқур таъзия билдиради.

Тошкент шаҳар Юнусобод тумани 17-лингвистик мактаб жамоаси Ўзбекистонда хизмат кўрсатган ўқитувчи, халқ маъорифи аълочиси, иккинчи жаҳон уруши қатнашчиси

Йўлдош ТУРТАЕВнинг вафоти муносабати билан марҳумнинг оила аъзоларига чуқур таъзия изхор этади.

Ma'rifat

ТАЪСИС
ЭТУВЧИЛАР:

Ўзбекистон Халқ таълими вазирлиги,
Ўзбекистон Олий ва ўрта махсус таълим вазирлиги, Таълим ва фан ходимлари қасаба уюшмаси Марказий Кўмитаси.

Бош муҳаррир:
Ҳалим САИДОВ

Таҳрир ҳайъати: Йўлдош АҲМЕДОВ, Жуманазар БЕКНАЗАРОВ, Икром БҲРИБОВЕВ (бош муҳаррир ўринбосари), Шукр ЖОНБОВЕВ, Фахриддин КАРИМОВ (масъул котиб), Қурбонбой МАТҚУРБОНОВ, Усмонали МУСАЕВ, Абдусамат РАҲИМОВ (бош муҳаррир ўринбосари), Ҳулкар ТҲИМАНОВА, Нурлан УСМОНОВ, Саъдулла ҲАКИМОВ, Ўткир ҲОШИМОВ

"Шарқ" нашриёт-матбаа акционерлик компанияси босмахонаси.
Корхона манзили: "Буюк Турон" кўчаси 41-уй

Рақам ва далиллар ҳаққонийлиги учун мақолалар муаллифлари масъулдилар. "Маърифат"дан материалларни кўчириб босиш таҳририят рухсати билан амалга оширилиши шарт.

МАНЗИЛИМИЗ: 700083, Тошкент, Матбуотчилар кўчаси, 32.

ТЕЛЕФОНЛАР: масъул котиб—136-56-42, хатлар ва оммавий ишлар бўлими—136-54-23.

Газета материаллари «Ma'rifat-Madadkor» нашриётида терилди. Pentium компьютерида Лилия БИНАШЕВА ва Малоҳат ТОШОВА саҳифалади.

Навбатчи муҳаррир: Аҳмад ОТАБОВЕВ.
Навбатчи: Фарҳод ЭРДОШЕВ.

Газета Ўзбекистон Республикаси Давлат Матбуот Кўмитасида № 20 рақам билан 12 июнь 1998 йил рўйхатга олинган.

ИНДЕКС: 149, 150.
Г-2717. Тиражи 14,802.
Г. 1 2 3 4 5 6

Ҳажми 4 босма табоқ. Офсет усулида босилган, қоғоз бичими А-3.

Босишга топшириш вақти — 20.00.
Топширилди — 20.00